

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Μόνιμη επιτροπή τεχνικής παιδείας

ΕΚΘΕΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

για τη μελέτη του θεσμικού πλαισίου της τεχνικής παιδείας
στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
και την καταγραφή της ελληνικής πραγματικότητας

Μπακούρος Ιωάννης

Δρ χημικός μηχανικός, αν. καθ. Τμήματος Μηχανικών Διαχείρισης Ενεργειακών Πόρων Π.Δ.Μ.

Μπάσμπας Σωκράτης

Δρ τοπογράφος μηχανικός, επ. καθ. Τμήματος Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών Α.Π.Θ.

Ξουλίδης Κωνσταντίνος

μηχανολόγος μηχανικός, καθηγητής μέσης εκπαίδευσης, μέλος της Μ.Ε. Τεχνικής Παιδείας

Παραδεισιάδης Γεώργιος

Δρ μηχανολόγος μηχανικός, καθηγητής Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Τρασανίδης Γεώργιος

ηλεκτρολόγος μηχανικός, μέλος της Μ.Ε. Τεχνικής Παιδείας

Τσικαλουδάκη Αικατερίνη

Δρ πολιτικός μηχανικός, μέλος της Μ.Ε. Τεχνικής Παιδείας

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2005

Η μελέτη αφορά στην παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου και της δομής της τεχνικής παιδείας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δίνοντας έμφαση στην ελληνική πραγματικότητα. Περιλαμβάνει όλες τις βαθμίδες της τεχνικής παιδείας, από τη δευτεροβάθμια-μεταδευτεροβάθμια μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εκτός από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, την αναφορά στους στόχους και στις προοπτικές από την αναβάθμιση της εκπαίδευσης σε ευρωπαϊκό - εθνικό επίπεδο και την αναλυτική περιγραφή των δράσεων για την επίτευξή της, στόχο της μελέτης αποτέλεσε η διατύπωση συμπερασμάτων, προτάσεων, αλλά και προβληματισμών σχετικών με το παρόν και το μέλλον της δομής, του χαρακτήρα και της ποιότητας της τεχνικής παιδείας.

Λέξεις κλειδιά:

- Τεχνική παιδεία,
- δευτεροβάθμια εκπαίδευση,
- τριτοβάθμια εκπαίδευση,
- ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την παιδεία
- επαγγελματική κατάρτιση

Η έκθεση αποτελεί το πόρισμα της ομάδας εργασίας που συγκροτήθηκε από τη Διοικούσα Επιτροπή του ΤΕΕ/ΤΚΜ κατά την 1^η τακτική συνεδρίαση της 12.1.2005 (αριθμός απόφασης 9) με αντικείμενο τη μελέτη θεσμικών πλαισίων της Τεχνικής Παιδείας χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την καταγραφή της Ελληνικής πραγματικότητας». Ειδικότερα, όπως αναφέρεται στην παραπάνω απόφαση, «η ομάδα εργασίας θα μελετήσει θεσμικά πλαίσια χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα καταγράψει την Ελληνική πραγματικότητα και θα προσπαθήσει να προτείνει μια πυραμίδα Τεχνικής Παιδείας που να ανταποκρίνεται στα σύγχρονα δεδομένα και στις ανάγκες της παραγωγής σωστού τεχνικού έργου. Επιπλέον, θα μελετήσει ιδιαίτερα τα προβλήματα της δευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης στη χώρα μας και θα υποβάλει προτάσεις για τη σύνδεση των βαθμίδων της τεχνικής εκπαίδευσης».

Μέλη της ομάδας εργασίας ορίστηκαν οι:

1. ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΚΟΥΡΟΣ, δρ χημικός μηχανικός, αν. καθ. Παν. Δυτικής Μακεδονίας,
2. ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΜΠΑΣΜΠΑΣ, δρ αγρονόμος τοπογράφος μηχανικός, επ. καθ. ΑΠΘ,
3. ΚΩΣΤΑΣ ΞΟΥΛΙΔΗΣ, μηχανολόγος μηχανικός, καθηγητής μέσης εκπαίδευσης, μέλος της Μόνιμης Επιτροπής,
4. ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΑΔΗΣ, δρ μηχανολόγος μηχανικός, καθηγητής Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης,
5. ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΡΑΣΑΝΙΔΗΣ, ηλεκτρολόγος μηχανικός, μέλος της Μόνιμης Επιτροπής και
6. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΙΚΑΛΟΥΔΑΚΗ, δρ πολιτικός μηχανικός, μέλος της μόνιμης επιτροπής.

Για την εκπόνηση της μελέτης η ομάδα εργασίας συνεδρίαζε σε τακτά χρονικά διαστήματα τόσο για αλληλοενημέρωση των μελών, όσο και για την έγκριση και τη διατύπωση του τελικού κειμένου. Το πρώτο στάδιο της εργασίας περιελάμβανε εκτενείς συζητήσεις για τον προσανατολισμό της εργασίας και την επιλογή των θεμάτων, στα οποία αυτή θα επικεντρωνόταν. Στη συνέχεια, διαμορφώθηκε ο σκελετός της εργασίας και έγινε κατανομή των επιμέρους αντικειμένων στα μέλη της. Ακολούθησαν η συλλογή σχετικών δεδομένων και η επεξεργασία τους. Μετά από διαδοχικές συναντήσεις, η ομάδα εργασίας κατέληξε στη διαμόρφωση των τελικών κεφαλαίων, καθώς και στη διατύπωση των συμπερασμάτων και των προτάσεών της.

Η μελέτη διαρθρώνεται στις ακόλουθες ενότητες:

- Στο 1^ο κεφάλαιο-εισαγωγή διατυπώνεται η σκοπιμότητα της μελέτης και περιγράφονται οι κύριοι στόχοι της.
- Το δεύτερο κεφάλαιο της μελέτης αναφέρεται στη **δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση**. Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά τόσο στο ευρωπαϊκό περιβάλλον, όσο και στο υφιστάμενο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Παρουσιάζονται η διάρθρωση και το πλαίσιο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης στα επίπεδα της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Στο τέλος του κεφαλαίου προτείνεται μια νέα προσέγγιση της δομής της δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Το τρίτο κεφάλαιο αφορά στην **τριτοβάθμια εκπαίδευση** και διαρθρώνεται σε επιμέρους ενότητες. Αρχικά αναφέρονται οι στόχοι και οι προοπτικές της αναβάθμισης της τεχνικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη και περιγράφονται οι νέες απαιτήσεις που καλούνται να καλύψουν τα εκπαιδευτικά συστήματα. Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται η υλοποίηση των δράσεων για την ενοποίηση του εκπαιδευτικού χώρου στην Ευρώπη. Συγκεκριμένα, γίνεται μια σύντομη αναφορά της εξέλιξης του θεσμικού πλαισίου στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης και επιχειρείται μία αποτίμηση της μέχρι σήμερα εφαρμογής του στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντικείμενο της επόμενης ενότητας είναι η εξέλιξη της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Αφού γίνει

μια σύντομη αναφορά στην εξέλιξη και στη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, περιγράφεται η ανώτατη τεχνική παιδεία στη χώρα. Παρουσιάζεται επίσης η εφαρμογή των δράσεων για τον ενοποιημένο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό χώρο, καθώς και οι θέσεις των δύο μεγαλύτερων Πολυτεχνείων. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με συμπεράσματα, προβληματισμούς και θέματα προς συζήτηση.

- Το Παράρτημα Α αφορά στο σχέδιο νόμου και την εισηγητική έκθεση που κατατέθηκε πρόσφατα με στόχο την αναβάθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης.
- Οι συμβολισμοί και οι συντομογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν στις επιμέρους ενότητες της έκθεσης εμφανίζονται στο Παράρτημα Β.

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	
Εισαγωγή	8
2.1. Το ευρωπαϊκό περιβάλλον	9
2.2. Το ελληνικό περιβάλλον	10
2.3. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	11
2.4. Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	13
2.5. Οριζόντια κινητικότητα μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	15
2.6. Εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	15
2.7. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	15
2.7.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή	15
2.7.2. Το κανονιστικό πλαίσιο	16
2.7.3. Κατευθύνσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης	18
2.8. Δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	18
2.8.1. Σχολική Δ.Ε.Ε.Κ.	18
2.8.2. Εναλλασσόμενη Δ.Ε.Ε.Κ.	19
2.8.3. Το εκπαιδευτικό προσωπικό	19
2.8.4. Το μαθητικό δυναμικό	20
2.8.5. Πιστοποίηση και επαγγελματικά προσόντα	20
2.9. Μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	21
2.9.1. Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης	21
2.9.2. Πιστοποίηση και επαγγελματικά προσόντα	22
2.10. Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	22
2.10.1. Κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης	22
2.10.2. Δομές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΑΕΔ	22
2.11. Μια νέα προσέγγιση της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Δ.Ε.Ε.Κ.)	23
2.11.1. Κριτήρια και σκέψεις για το σχεδιασμό	23
2.11.2. Μια εναλλακτική πρόταση	24
2.11.3. Πλεονεκτήματα της πρότασης	25
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	26

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	
Εισαγωγή	27
3.1. Η αναβάθμιση της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Στόχοι και προοπτικές	27
3.1.1. Νέες απαιτήσεις για το εκπαιδευτικό σύστημα	27
3.1.2. Στόχοι της αναβάθμισης της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη	27
3.2. Υλοποιώντας την αναβάθμιση της ανώτατης τεχνικής παιδείας	28
3.2.1. Η εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου	30
3.2.2. Αποτίμηση της εφαρμογής των αρχών του ενοποιημένου εκπαιδευτικού χώρου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	30
3.3. Η ανώτατη τεχνική εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	32
3.4. Η εξέλιξη της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα κατά τις τελευταίες δεκαετίες	41
3.4.1. Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα	49
3.4.2. Η ανώτατη τεχνική εκπαίδευση στην Ελλάδα	49
3.4.3. Η εφαρμογή των δράσεων για τον ενοποιημένο ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό χώρο στην Ελλάδα	52
3.4.3.1. Απόφαση της Κοσμητείας της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ.	53
3.4.3.2. Θέσεις και Προτάσεις από το Ε.Μ.Π.	53
3.4.3.3. Απόψεις του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών Α.Π.Θ.	55
3.5. Προβληματισμοί	56
3.6. Θέματα προς συζήτηση	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. Το σχέδιο νόμου και η εισηγητική έκθεση για την αναβάθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα	60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β. Πίνακας συμβολισμών και συντομογραφιών	73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, η Παιδεία αποτελεί ένα από τα φλέγοντα ζητήματα τόσο της ευρωπαϊκής, όσο και της εθνικής πολιτικής. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προωθούνται και ήδη εφαρμόζονται σε αρκετά κράτη-μέλη δράσεις για την επίτευξη ενός ενοποιημένου ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης και έρευνας. Η προοπτική αυτή παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα και επιδρά θετικά σε αρκετούς τομείς της ευρωπαϊκής πολιτικής, όπως για παράδειγμα στην ενίσχυση της κινητικότητας, στην τόνωση της οικονομίας, κτλ. Ωστόσο, δεν παύουν να προκαλούνται αρκετά προβλήματα κατά την εφαρμογή του. Είναι εύκολα αντιληπτό ότι η δημιουργία ενός ενοποιημένου εκπαιδευτικού χώρου στην Ευρώπη μπορεί δύσκολα να επιτευχθεί, καθώς πολλές χώρες με επιτυχημένη εκπαιδευτική οργάνωση και σημαντική ιστορία στο χώρο της παιδείας καλούνται να εναρμονιστούν σε ένα σύστημα, το οποίο είναι ξένο τόσο ως προς τη δομή του, όσο και ως προς την εθιμική και κοινωνική διάστασή του. Επιπλέον, φαίνεται εξαιρετικά δύσκολη η εφαρμογή ενός νέου θεσμικού πλαισίου εκπαίδευσης χωρίς την παράλληλη διενέργεια των απαραίτητων αλλαγών στους τομείς που είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με την παιδεία, όπως η άσκηση επαγγέλματος.

Οι ιδιαιτερότητες της εφαρμογής ενός ενιαίου εκπαιδευτικού συστήματος είναι αρκετά εμφανείς στην περίπτωση της τεχνικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, η οποία στην τριτοβάθμια βαθμίδα της παρέχεται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Πολυτεχνεία) και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Οι σπουδές στους δύο τύπους ιδρυμάτων διαφέρουν σημαντικά τόσο ως προς το χαρακτήρα τους, όσο και ως προς τη διάρκειά τους: οι πενταετείς σπουδές στις Πολυτεχνικές Σχολές έχουν περισσότερο ακαδημαϊκό προσανατολισμό με ιδιαίτερη εμβάθυνση στα επιμέρους επιστημονικά πεδία και γνωστικά αντικείμενα των τμημάτων τους, ενώ αντίθετα, οι τετραετείς σπουδές των τεχνολογικών ιδρυμάτων έχουν περισσότερο εφαρμοσμένο χαρακτήρα. Είναι, επομένως, αυτονόητο ότι αυτή η διαφοροποίηση των σπουδών διαμορφώνει αυτόματα και τη διάκριση στις ικανότητες και κατ' επέκταση στα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων.

Παράλληλα, το επάγγελμα του μηχανικού στην Ελλάδα είναι νομικά κατοχυρωμένο, δηλαδή μπορεί να ασκηθεί μόνο κατόπιν εγγραφής στο Τεχνικό Επιμελητήριο μετά από ειδικές εξετάσεις. Σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης το επάγγελμα του μηχανικού (με την εξαίρεση των αρχιτεκτόνων) ασκείται ελεύθερα, χωρίς να είναι απαραίτητη η έκδοση άδειας άσκησης επαγγέλματος ή η εγγραφή σε επαγγελματικούς συλλόγους. Αν ληφθεί μάλιστα υπόψη ότι στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών η ανώτατη τεχνική εκπαίδευση παρέχεται σε δύο κύκλους σπουδών και οι απόφοιτοι του πρώτου κύκλου (συνήθως τριετούς διάρκειας) απορροφούνται από την αγορά εργασίας χωρίς να είναι απαραίτητη η ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου, εύλογα προκύπτει το ζήτημα της ισοτιμίας τόσο των ακαδημαϊκών τους προσόντων, όσο και των επαγγελματικών τους δικαιωμάτων με αποφοίτους προγραμμάτων σπουδών μεγαλύτερης διάρκειας.

Σύμφωνα με το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την ιδρυτική σύμβαση της Ρώμης, η Παιδεία είναι εθνικό θέμα των κρατών-μελών. Παράλληλα, όμως, στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο προβλέπεται η ελεύθερη διακίνηση υπηρεσιών, αγαθών και εργαζομένων μεταξύ των κρατών-μελών. Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο υπερτερεί του εθνικού μας Συντάγματος, εκτός των περιπτώσεων που θίγονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και δεν πληρούνται οι όροι της ισότητας και της νομιμότητας. Ωστόσο, τα σχέδια οδηγιών και οι αποφάσεις των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιβάλλουν στα κράτη-μέλη αναγνώριση τίτλων ή επαγγελματικών δικαιωμάτων δεν μπορούν να αγνοούν τα δεδομένα της χώρας υποδοχής και να αναγνωρίζουν αποκλειστικά τα δεδομένα της χώρας καταγωγής, πολύ πριν υπάρξουν ενιαίες συνθήκες σε όλες τις χώρες.

Γίνεται λοιπόν εύκολα αντιληπτό πως η εφαρμογή των ευρωπαϊκών δράσεων για την παιδεία στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα περίπλοκη και έχει αρκετές σοβαρές προεκτάσεις. Επομένως, πριν από κάθε προσπάθεια για την αναβάθμιση της τεχνικής παιδείας και της σύγκλισης της χώρας μας με τον ενιαίο εκπαιδευτικό χώρο, ίσως θα ήταν σκόπιμη η εκ βάθρων μελέτη και αναδιάρθρωση της τεχνικής

εκπαίδευσης με βάση τις ανάγκες της χώρας, την υποδομή και τους μηχανισμούς της, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε η μελέτη της ομάδας εργασίας. Επιχειρήθηκε να παρουσιαστεί και να αναλυθεί η τεχνική εκπαίδευση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, στοχεύοντας στη διατύπωση προβληματισμών, συμπερασμάτων ή και προτάσεων· με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται ένα πεδίο έρευνας προς τη βελτίωση των προτεινόμενων διατάξεων και αναπτύσσεται η βάση για την τεκμηρίωση της θέσης των μηχανικών στη χώρα μας.

Η κυρίως μελέτη διαρθρώθηκε σε δύο κεφάλαια, ανάλογα με τη βαθμίδα της εκπαίδευσης. Το πρώτο από αυτά αναφέρεται στη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση, καθώς για την εύρυθμη λειτουργία των παραγωγικών δομών και την κατανόηση των αναγκών της χώρας είναι απαραίτητη η διαμόρφωση ικανής και στιβαρής βάσης στην πυραμίδα της τεχνικής εκπαίδευσης. Εκτός από τη μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, των αναγκών και του δυναμικού της χώρας, προτείνεται μία νέα διάρθρωση-δομή για την τεχνική εκπαίδευση της συγκεκριμένης βαθμίδας. Μάλιστα, η εισήγηση αυτή προσεγγίζει την επίσημη πρόταση που κατατέθηκε από τους μηχανικούς του εκπαιδευτικού χώρου κατά τον εθνικό διάλογο για την παιδεία.

Η μελέτη της τριτοβάθμιας (ανώτατης) εκπαίδευσης διακρίνεται νοητά σε δύο ενότητες. Η πρώτη αναφέρεται κυρίως στις ευρωπαϊκές δράσεις, δηλαδή στην κοινοτική πολιτική στον εκπαιδευτικό τομέα, στην εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου και στο βαθμό υιοθέτησής του από τα κράτη-μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης, καθώς και στην καταγραφή της δομής της ανώτατης τεχνικής παιδείας στην Ευρώπη. Η δεύτερη ενότητα επικεντρώνεται στην ελληνική πραγματικότητα: περιγράφεται η παρεχόμενη τεχνική εκπαίδευση, οι προοπτικές της αναβάθμισής της, καθώς και οι αντιδράσεις για την επικείμενη εφαρμογή της. Οι ιδιαιτερότητες της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στη χώρα μας και η στενή της συσχέτιση με την αγορά εργασίας, οι ανάγκες της οποίας είναι αδύνατο να εκτιμηθούν χωρίς ενδελεχή και εις βάθος μελέτη, στάθηκαν εμπόδιο στη διατύπωση συγκεκριμένης πρότασης για τη διάρθρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρουσιάζονται όμως τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από την υιοθέτηση της ευρωπαϊκής πολιτικής, ενώ παράλληλα διατυπώνονται προβληματισμοί, ερωτήματα και θέματα προς συζήτηση, μέσω της αντιμετώπισης των οποίων καθίσταται εφικτή η διαμόρφωση της πιο πρόσφορης λύσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

Η ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΔΕΥΤΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σχεδιασμός της διαβάθμισης της Δευτεροβάθμιας και της Μεταδευτεροβάθμιας Τεχνικής Παιδείας πρέπει να ξεκινά από τις ανάγκες της κοινωνίας (της παραγωγής, της αγοράς, των μαθητών, των νοικοκυριών, των εργοδοτών, των εργαζομένων, κλπ.). Με βάση αυτές τις ανάγκες θα πρέπει να σχεδιάζονται οι δομές, οι εκπαιδευτικές διαδικασίες, τα αντικείμενα της διδασκαλίας και οι διαδικασίες παροχής υπηρεσιών εκ μέρους του εκπαιδευτικού προσωπικού. Μόνον έτσι θα επιτύχουν οι μεταρρυθμίσεις και θα εξασφαλισθεί μακροπρόθεσμα η επιδιωκόμενη ανάπτυξη, μέσα από τη σταθερή ροή του τεχνικού δυναμικού σε όλες τις απαραίτητες βαθμίδες.

Η Δευτεροβάθμια Τεχνική Παιδεία στην Ελλάδα πέρασε από διάφορες φάσεις μετάλλαξης στο εκπαιδευτικό σύστημα. Το 1977 πραγματοποιήθηκε η μεταρρύθμιση «Ράλλη» (Ν576/77) με κυρίαρχο προσανατολισμό τη στροφή προς την τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση με την ίδρυση των Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων (ΤΕΛ), των Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ) και των ΚΕΤΕ. Στη συνέχεια το 1985 ιδρύθηκαν τα Πολυκλαδικά Λύκεια και τα Σχολικά Εργαστηριακά Κέντρα (ΣΕΚ) και το 1998 με τη μεταρρύθμιση «Αρσένη» δημιουργήθηκαν τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Σήμερα βρισκόμαστε αντιμέτωποι με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την αναμόρφωση της τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης και την προσαρμογή της μαζί με την τριτοβάθμια τεχνική εκπαίδευση στο ευρωπαϊκό μοντέλο.

Στη συνέχεια αναφέρονται συνοπτικά οι κυριότερες παράμετροι και οι μεταβολές που επηρεάζουν τη δομή, τη λειτουργία και το περιεχόμενο της Τεχνικής Παιδείας, και οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη για το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών αλλαγών. Ιδιαίτερα για τη Δευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση, γίνεται αναλυτική παρουσίαση των σημερινών της προβλημάτων και κατατίθεται μία πρόταση για την αναμόρφωση και τη διασύνδεσή της με τις άλλες βαθμίδες της Τεχνικής Παιδείας, στο πλαίσιο του Εθνικού Διαλόγου που έχει ξεκινήσει το Υπουργείο Παιδείας για την αναμόρφωση της.

2.1. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.

Μεταξύ των κυριότερων παραγόντων που επηρεάζουν τις εξελίξεις στο χώρο της Τεχνικής Παιδείας είναι η κυριαρχία των κανόνων της αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο (παγκοσμιοποίηση). Άμεση σχέση με τις οικονομικές εξελίξεις έχει η μεγάλη επιτάχυνση των αλλαγών στα επαγγέλματα. Η διάρθρωση και το περιεχόμενο των θέσεων εργασίας αλλάζουν με ταχύτητα, χάρη κυρίως σε δύο παράγοντες:

- Την εισαγωγή νέων τεχνολογιών οι οποίες τονίζουν περισσότερο τις πνευματικές ικανότητες, παρά τις πρακτικές δεξιότητες.
- Την εξάπλωση νέων μοντέλων οργάνωσης της εργασίας, που δημιουργούν νέες απαιτήσεις, όσον αφορά στην ποικιλία, στην ευελιξία και στην ποιότητα της επαγγελματικής πρακτικής.

Αναφέρονται μερικές μόνον πτυχές αυτών των εξελίξεων:

- Τα σύγχρονα συστήματα ευέλικτης παραγωγής παίρνει τη θέση του κλασικού μοντέλου παραγωγής.
- Η μαζική παραγωγή αντικαθίσταται από την παραγωγή προϊόντων προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες απαιτήσεις του πελάτη, συνοδευόμενη από παροχή υπηρεσιών υποστήριξης του πελάτη.
- Η κάθετη ιεραρχική οργάνωση της εργασίας εξελίσσεται σε εργασία σε ομάδες.
- Μειώνεται το προσωπικό των μεγάλων εταιρειών (π.χ. αυτοκινητοβιομηχανία, αεροπορικές εταιρείες, κλπ.) και οι περισσότερες νέες θέσεις εργασίας προσφέρονται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- Προωθείται μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας (μερική απασχόληση, αύξηση της κινητικότητας, αύξηση των αυτοαπασχολούμενων).

Τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προσπαθούν να προσαρμόσουν αντίστοιχα το περιεχόμενο, τα προγράμματα, τη δομή και το θεσμικό πλαίσίό τους. Διακρίνονται δύο κύριες τάσεις [2], [3]:

- Μια προσέγγιση που ευνοεί την καλλιέργεια βασικών ή γενικών ικανοτήτων. Πρόκειται για ικανότητες που ευνοούν και προετοιμάζουν για τη δια βίου μάθηση. Περιλαμβάνουν τις βασικές δεξιότητες (ανάγνωση, γραφή, αριθμητική), αλλά και δεξιότητες συναφείς με τον εντοπισμό και την επίλυση προβλημάτων, με την ομαδική-συστηματική εργασία, με τη λήψη αποφάσεων, την ανάληψη πρωτοβουλιών, τη δημιουργική σκέψη, τις δεξιότητες χρήσης υπολογιστών, την ικανότητα να μαθαίνει κανείς μόνος του και άλλες επικοινωνιακές και διαπροσωπικές δεξιότητες. Οι ικανότητες αυτές είναι χρήσιμες για μια σειρά θέσεων εργασίας, αν όχι για όλες, και εξασφαλίζουν την είσοδο στην αγορά εργασίας.
- Μια τάση που ευνοεί την καλλιέργεια επαγγελματικών ικανοτήτων ευρείας εφαρμογής και μεταβιβάσιμων ικανοτήτων. Η τάση αυτή επικεντρώνεται σε ένα σύνολο ικανοτήτων που υπερβαίνουν τις παραδοσιακές διακρίσεις της εργασίας και τα παραδοσιακά επαγγελματικά προφίλ. Δίνεται έμφαση στη καλλιέργεια ικανοτήτων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε ένα ευρύ φάσμα θέσεων εργασίας. Τονίζονται ιδιαίτερα οι κοινωνικές και επικοινωνιακές ικανότητες και η στρατηγική αποτελεσματικότητα, όπως η επίλυση προβλημάτων και οι οργανωτικές και ηγετικές ικανότητες. Επίσης οι ικανότητες που επιτρέπουν στα άτομα να αποκτούν ευκολότερα νέα προσόντα, να προσαρμόζονται σε μεταβαλλόμενα τεχνολογικά ή οργανωτικά περιβάλλοντα και να έχουν δυνατότητες σταδιοδρομίας μέσα στην αγορά εργασίας.

Οι ικανότητες αυτές δεν διαφέρουν ουσιαστικά από εκείνες που υποστηρίζουν οι υπέρμαχοι της ανάπτυξης των γενικών ικανοτήτων. Διαφέρει όμως ο τρόπος διδασκαλίας, καθώς θεωρείται ότι συνδέεται άρρηκτα με ένα πλαίσιο αναφοράς. Αναφέρεται δηλαδή σε βασικά επαγγελματικά προβλήματα μιας κατηγορίας επαγγεμάτων, τα οποία ο νέος εργαζόμενος πρέπει να διαχειριστεί αποτελεσματικά. Αντίθετα με τους υπέρμαχους της άποψης της μετάδοσης βασικών και γενικών ικανοτήτων, οι υπέρμαχοι της δεύτερης άποψης υπενθυμίζουν ότι οι ικανότητες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με ένα επαγγελματικό πλαίσιο και δεν μπορούν να αναπτυχθούν ανεξάρτητα από αυτό. *Πρόκειται, στην ουσία, για αντανάκλαση της παραδοσιακής διαίρεσης και διαμάχης στην Ευρώπη, μεταξύ των δυϊκών συστημάτων μαθητείας και των συστημάτων σχολικής - πολυκλαδικής εκπαίδευσης.*

Οι δύο αυτές τάσεις εμπνέουν τις καινοτομίες στις διδακτικές μεθόδους και στα προγράμματα

σπουδών. Όλες όμως επικεντρώνονται στην αυτόνομη μάθηση και στην ανάπτυξη ικανοτήτων μέσω της επίλυσης προβλημάτων. Στηρίζονται δε σε μια πιο ενεργό και εξατομικευμένη παιδαγωγική προσέγγιση, σε αντίθεση με την παραδοσιακή διδασκαλία στην τάξη, ή την απλή αναπαραγωγή συμπεριφορών στο χώρο εργασίας.

Στο πλαίσιο των γενικών κατευθύνσεων, τα κράτη - μέλη της Ε.Ε. υλοποιούν, μεταξύ των άλλων, πολιτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στον δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την αύξηση του γοήτρου και του κύρους της, σε σύγκριση με τη γενική εκπαίδευση.

Οι πολιτικές αυτές διαφέρουν από χώρα σε χώρα και περιλαμβάνουν μέτρα για την ενίσχυση της σχέσης των φορέων παροχής κατάρτισης και των επιχειρήσεων, την ενθάρρυνση της προσέγγισης και της συνεργασίας μεταξύ των σχολείων όλων των τύπων, τη δημιουργία μηχανισμών για την κοινή αξιολόγηση, την αναγνώριση πτυχίων και την πιστοποίηση, με στόχο η επαγγελματική εκπαίδευση να αποκτήσει το κύρος της γενικής, μέχρι την ενοποίηση της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στο δεύτερο κύκλο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (να παρακολουθούν δηλαδή όλοι οι μαθητές κοινά μαθήματα κορμού), όπως π.χ. στη Σουηδία και στη Σκωτία [3].

Οι αλλαγές στις ικανότητες των εργαζομένων, οι οποίες αναπόφευκτα επηρεάζουν τη δομή και τις επιδιώξεις των εκπαιδευτικών συστημάτων, φαίνονται συνοπτικά στον πίνακα 2.1.

Είναι σαφές πως δεν έχει επικρατήσει ένα κοινό μοντέλο εκπαίδευσης - κατάρτισης στις χώρες της Ε.Ε. Αντίθετα, υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία συστημάτων, πράγμα που σημαίνει ότι η παράδοση, οι ιδιαίτερες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες και οι ιδιομορφίες της οικονομίας κάθε χώρας έχουν αποφασιστικό λόγο στη διαμόρφωση των δομών και των μορφών της παρεχόμενης εκπαίδευσης - κατάρτισης.

Σημειώνουμε μόνο ότι ένας από τους βασικούς στόχους του Συμβουλίου της Λισσαβόνας είναι ότι μέχρι το 2010, τουλάχιστον το 85% των ατόμων ηλικίας έως 22 ετών στην ΕΕ οφείλει να έχει ολοκληρώσει το 2^ο κύκλο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης [4]. Πρόσφατες μελέτες εξάλλου δείχνουν ότι ένα επιπλέον έτος σχολικής φοίτησης μπορεί να αυξήσει τη συνολική παραγωγικότητα κατά 6,2% σε μια τυπική ευρωπαϊκή χώρα [5].

2.2. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ελληνική οικονομία διακρίνεται από μια μεγάλη ανάπτυξη του τουρισμού και των υπηρεσιών γενικότερα και μια επίσης μεγάλη ανάπτυξη του τομέα των κατασκευών και ιδιαίτερα της οικοδομής. Αντίθετα, ο τομέας της βιομηχανίας είναι μικρός και έχει φθίνουσα τάση. Το τελευταίο αντανακλάται

Πίνακας 2.1. Αλλαγές στις ικανότητες των εργαζομένων που οφείλονται στις νέες τεχνολογίες και στα νέα πρότυπα οργάνωσης της εργασίας.

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΑΛΑΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΝΕΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
Υπευθυνότητα	Βασιζόταν στη συμπεριφορά, όπως προσπάθεια και πειθαρχία	Βασίζεται στη λήψη πρωτοβουλιών
Γνώσεις	Συναφείς με την εμπειρία	Γνωστικές - Εντοπισμός και επίλυση προβλημάτων
Αλληλεξάρτηση	Διαδοχική, ιεραρχική	Συστημική, ομαδική εργασία
Εκπαίδευση και Κατάρτιση	Αποκτάται μια και καλή	Συνεχιζόμενη
Μάθηση	Παθητική - Παρακολούθηση προγράμματος κατάρτισης	Το άτομο είναι υπεύθυνο για την κατάρτιση του - Αυτοδίδακτος, δια βίου μάθηση

Πηγή: Green A., Wolf A., Leney T., 1999: Convergence and divergence in European education and Training systems. Ινστιτούτο Εκπαίδευσης - Πανεπιστήμιο Λονδίνου: Bedford Way Papers, σελ 128.

και στη Δευτεροβάθμια Τεχνική Εκπαίδευση, όπου είναι φανερό ότι οι πιο πολυπληθείς, από την άποψη του αριθμού των μαθητών, τεχνικές ειδικότητες, έχουν άμεση σχέση με τον κατασκευαστικό τομέα και δευτερευόντως με τη βιομηχανία. Οι μαζικές ειδικότητες των υδραυλικών, ηλεκτρολόγων, ψυκτικών έχουν κυρίως σχέση με την οικοδομή και την παροχή υπηρεσιών, ενώ και οι μηχανικοί αυτοκινήτων δεν έχουν σχέση με εργοστάσια, αλλά με συνεργεία αυτοκινήτων.

Ένα άλλο σημείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη, είναι η χαμηλή ποιότητα κατασκευής των οικοδομών, η οποία έχει δημιουργήσει τη δική της ζήτηση τεχνικών ειδικοτήτων (για επισκευές και ανακατασκευές). Αυτές οι θέσεις εργασίας δεν έχουν φυσικά σχέση με τις νέες τεχνολογίες και το αναπτυξιακό μέλλον της χώρας. Δεν παύουν όμως να είναι σήμερα, αλλά και για αρκετά χρόνια ακόμα υπαρκτές, γεγονός που σημαίνει ότι πρέπει να συνεχίσουν να απασχολούν το σύστημα Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Παράγων που πρέπει σοβαρά να ληφθεί υπόψη είναι και το νομοθετικό πλαίσιο για τα επαγγελματικά προσόντα και δικαιώματα. Τα επαγγέλματα με κατοχυρωμένα επαγγελματικά δικαιώματα εμφανίζουν σημαντική ζήτηση, ενώ σε αντίθετες περιπτώσεις παρουσιάζεται το φαινόμενο να καταργούνται ειδικότητες. Για παράδειγμα, το νομοθετικό πλαίσιο για τους υδραυλικούς είχε ως αποτέλεσμα να συγκεντρωθούν στις ειδικότητες υδραυλικών των ΤΕΕ σημαντικού ποσοστού μαθητών, ενώ η ανυπαρξία νομικού πλαισίου για τα επαγγέλματα μέσης στάθμης στα έργα πολιτικού μηχανικού απαξίωσε τις ειδικότητες του Δομικού Τομέα.

Η γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού και των σχολείων επηρεάζει επίσης σημαντικά τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, καθώς δυσκολεύει τη λειτουργία σχολείων με μεγάλο αριθμό μαθητών. Στην πράξη αποκλείει τη λειτουργία μεγάλου αριθμού ειδικοτήτων στο ίδιο σχολείο, την παράλληλη λειτουργία -στο ίδιο σχολείο- τάξεων με εναλλακτικό πρόγραμμα σπουδών, την προσφορά πολλαπλών μαθημάτων επιλογής, κλπ.

Τέλος, η δημοσιονομική πολιτική, που έχει κάθε φορά τους δικούς της στόχους και περιορισμούς, επιβάλλει υποχρεωτικές λύσεις. Η ματαίωση της γενίκευσης του Πολυκλαδικού Λυκείου είχε να κάνει πρωτίστως με την αδυναμία οικονομικής υποστήριξης του εγχειρήματος.

2.3. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.

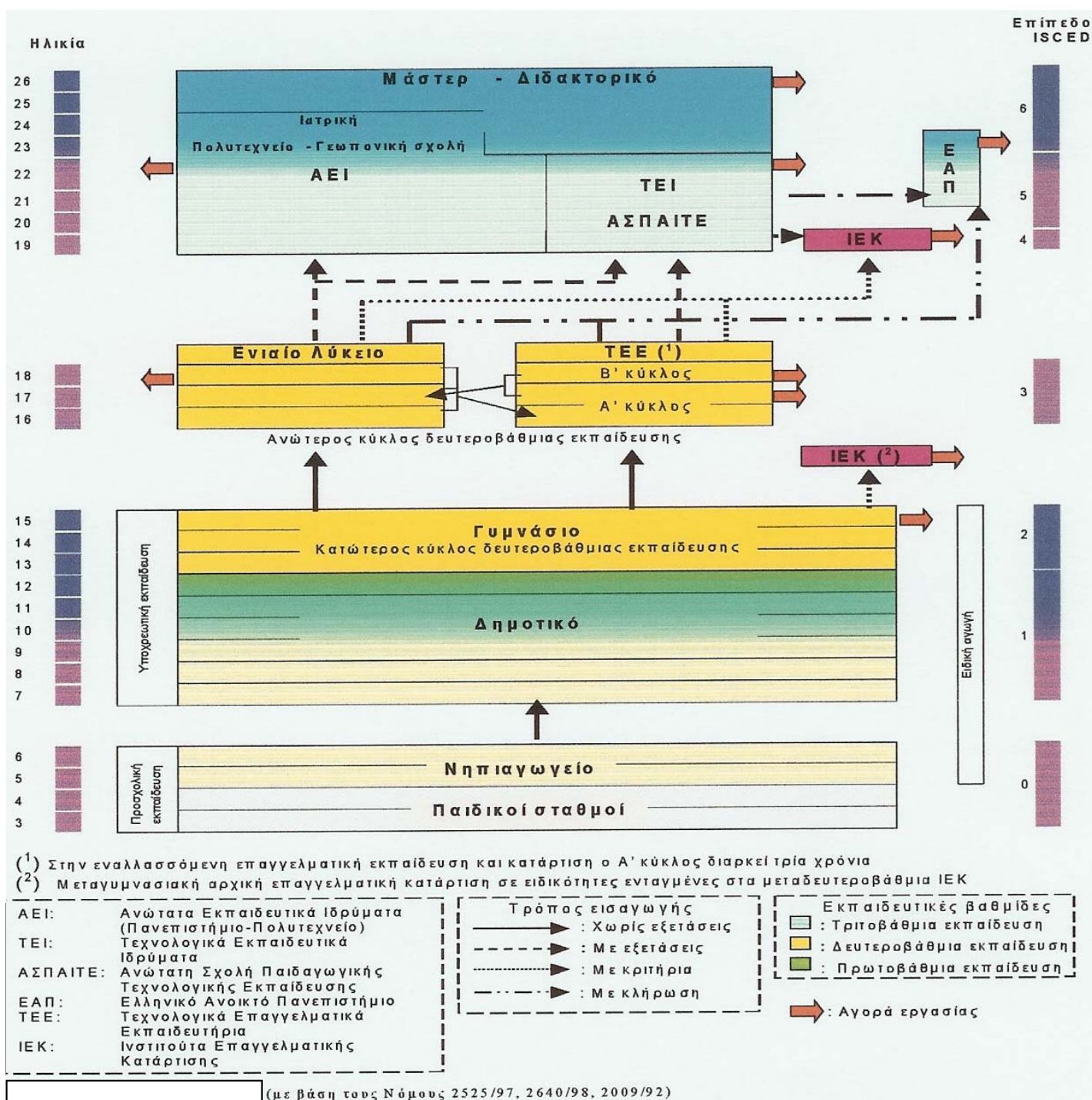
Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα διαρθρώνεται σε τρεις επάλληλες βαθμίδες: την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία διακρίνεται σε πανεπιστημιακή (ΑΕΙ) και μη πανεπιστημιακή (ΤΕΙ).

Η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι 9ετής, από την ηλικία των επτά μέχρι την ηλικία των δεκαπέντε ετών, και παρέχεται στο δετές Δημοτικό (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) και στο 3ετές Γυμνάσιο (κατώτερος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Οι απόφοιτοι του Γυμνασίου που επιθυμούν να πάρουν ανώτατη τεχνική εκπαίδευση πρέπει να παρακολουθήσουν το Ενιαίο Λύκειο για να εισαχθούν στη συνέχεια στα Πολυτεχνεία και στα ΤΕΙ της χώρας. Η εισαγωγή στα ΤΕΙ (σε μικρό όμως ποσοστό) είναι εφικτή και μέσω των ΤΕΕ.

Σε όλους τους τύπους σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχούν εσπερινά σχήματα για εργαζόμενους μαθητές με διάρκεια σπουδών αυξημένη κατά ένα έτος. Κατά το σχολικό έτος 2000-2001 στα εσπερινά σχολεία φοιτούσε το 3,6% του συνολικού δευτεροβάθμιου μαθητικού πληθυσμού.

Στην Ελλάδα, η μεταδευτεροβάθμια αρχική επαγγελματική κατάρτιση, η οποία παρέχεται κυρίως στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), δε θεωρείται τυπικά μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος, δεδομένου ότι η πιστοποίηση που λαμβάνουν οι απόφοιτοι της αποτελεί διαβατήριο για την αγορά εργασίας και όχι για περαιτέρω σπουδές.

Η σημερινή κατάσταση αποτυπώνεται στο σχήμα 2.1. [6].

Σύμφωνα με τη διεθνή τυποποιημένη κατάταξη της εκπαίδευσης ISCED 97 (<http://unesco.stat.unesco.org/en/act-p/isced.html>) υπάρχουν 7 εκπαιδευτικές βαθμίδες και είναι οι ακόλουθες: ISCED 0 προσχολική αγωγή, ISCED 1 πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ISCED 2 κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ISCED 3 ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ISCED 4 μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση, ISCED 5 τριτοβάθμια εκπαίδευση (πρώτο στάδιο) ISCED 6 τριτοβάθμια εκπαίδευση (δευτερό στάδιο).

Σχήμα 2.1. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σήμερα.

Ακολουθώντας τη διεθνή τυποποιημένη κατάταξη της εκπαίδευσης κατά ISCED 97 μπορούμε να πούμε ότι τεχνική παιδεία (σχήμα 2.2.) παρέχεται από το επίπεδο ISCED 3 έως το επίπεδο ISCED 6 (ηλικίες άνω των 15 ετών). Οι έρευνα της ΕΣΥΕ αποδίδει ένα ποσοστό 43.3 % του πληθυσμού σε αυτά τα επίπεδα εκπαίδευσης για όλες τις ειδικότητες (πίνακας 2.2.).

Σχήμα 2.2. Η «πυραμίδα» της τεχνικής εκπαίδευσης.

Πίνακας 2.2. Η κατανομή του πληθυσμού με ηλικία μεγαλύτερη των 15 ετών ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης.

(Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2001)

Επίπεδο εκπαίδευσης	Ποσοστό πληθυσμού
Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 4,5,6)	17.2 %
Απολυτήριο ανώτερου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 3)	26.1 %
Απολυτήριο κατώτερου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2)	12.2 %
Απολυτήριο πρωτοβάθμιας (ISCED 1)	40.4 %
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	4.1 %

2.4. ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει το Ενιαίο Λύκειο, το οποίο παρέχει γενική εκπαίδευση, και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ), τα οποία παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Η κατανομή του μαθητικού πληθυσμού στους δύο τύπους σχολείων ήταν το έτος 2002-2003 64% και 36% αντίστοιχα (πηγή: ΔΠΕΕ/ΥΠΕΠΘ), ενώ σήμερα έχει μειωθεί ακόμα περισσότερο το ποσοστό των ΤΕΕ.

Οι σπουδές στο Ενιαίο Λύκειο, παρόλο που προορίζονται για εμπέδωση της γενικής παιδείας στους νέους, κατηγορούνται συχνά ότι δεν είναι αυτοτελείς, αλλά αποτελούν απλώς προπαρασκευαστική βαθμίδα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην πρώτη τάξη του Ενιαίου Λυκείου εφαρμόζεται πρόγραμμα κοινό για όλους τους μαθητές, ενώ από τη δεύτερη τάξη οι μαθητές, εκτός από κοινό πρόγραμμα, παρακολουθούν και μαθήματα σε μία από τις τρεις κατευθύνσεις που επιλέγουν: θετική (μαθηματικά, φυσική, χημεία, βιολογία), θεωρητική (γλωσσικά μαθήματα, ιστορία, φιλοσοφία) και τεχνολογική (μαθηματικά, φυσική, τεχνολογία). Και στις τρεις τάξεις προβλέπεται περιορισμένος αριθμός διδακτικών ωρών για μαθήματα επιλογής. Στους αποφοίτους του Ενιαίου Λυκείου χορηγείται τίτλος σπουδών που ονομάζεται «Απολυτήριο Ενιαίου Λυκείου». Μέρος αυτών των αποφοίτων ακολουθεί τριτοβάθμια τεχνική εκπαίδευση στα ΤΕΙ και στα Πολυτεχνεία της χώρας.

Για τις σπουδές στα ΤΕΕ γίνεται ιδιαίτερη ανάλυση στη συνέχεια, λόγω της σημαντικότητας που έχουν για τη βάση της πυραμίδας της διαβάθμισης της τεχνικής παιδείας, αφού παρέχουν απευθείας τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Βέβαια, το δικαίωμα εισαγωγής στα ΤΕΙ δίδεται και στους αποφοίτους των ΤΕΕ με ειδικές εξετάσεις, αλλά σε μικρό ποσοστό.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (μεταγυμνασιακή) οι περισσότεροι μαθητές συνήθως επιλέγουν την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Στην Ελλάδα καθώς και στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στην Ιρλανδία συμβαίνει το αντίθετο (σχήμα 2.3.). Επομένως, εάν είναι επιθυμητή μια ορθολογική κατανομή του τεχνικού δυναμικού, η αναλογία αυτή πρέπει να αντιστραφεί για να ενδυναμωθεί η βάση της πυραμίδας της Τεχνικής Παιδείας.

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.				
		ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 1994-95		
ΚΡΑΤΟΣ		ΕΤΗ	ΓΕΝΙΚΗ%	ΤΕΧΝΙΚΗ%
ΒΕΛΓΙΟ		12	31,9	68,1
ΔΑΝΙΑ		9	47,5	52,5
ΓΕΡΜΑΝΙΑ		12	23,7	76,3
ΕΛΛΑΔΑ		9	67	33
ΙΣΠΑΝΙΑ		8	66,9	33,1
ΓΑΛΛΙΑ		10	44,5	55,5
ΙΡΛΑΝΔΙΑ		9	80,9	19,1
ΙΤΑΛΙΑ		8	28,7	71,3
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ		11	33	67
ΟΛΛΑΝΔΙΑ		12	32,4	67,6
ΑΥΣΤΡΙΑ		9	24,4	75,6
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ		9	74,5	25,5
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ		10	46,8	53,2
ΣΟΥΗΔΙΑ		9	48,5	51,5
ΜΕΓ.ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ		11	44,3	55,7
ΠΗΓΗ: ΕΥΡΥΔΙΚΗ-CEDEFOP ΕΚΔΟΣΗ 1996				

Σχήμα 2.3. Το ποσοστό των μαθητών που επιλέγουν γενική ή τεχνική κατεύθυνση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.5. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ

Θεωρητικά υπάρχουν οριζόντιοι δίαυλοι στον ανώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στην πράξη όμως, το σύστημα είναι αρκετά στεγανό, κυρίως όσον αφορά στην κινητικότητα από τα ΤΕΕ προς το Ενιαίο Λύκειο, το οποίο θεωρείται ότι λόγω του ακαδημαϊκού του χαρακτήρα και του γεγονότος ότι ουσιαστικά προετοιμάζει τους μαθητές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι πολύ πιο απαιτητικό και επομένως απαγορευτικό για τους μαθητές των ΤΕΕ. Η παρατηρούμενη μικρή αντίστροφη κίνηση μαθητών από τις πρώτες τάξεις του Ενιαίου Λυκείου προς την Α' τάξη των ΤΕΕ οφείλεται στην αδυναμία αυτών των μαθητών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του Ενιαίου Λυκείου.

2.6. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εισαγωγή στα ΑΕΙ γίνεται αποκλειστικά από το Ενιαίο Λύκειο, ενώ στα ΤΕΙ γίνεται από το Ενιαίο Λύκειο και τα ΤΕΕ με ειδικές πανελλαδικές εξετάσεις των αποφοίτων τους.

Στην Ελλάδα παρατηρείται μεγάλη ζήτηση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπου τελικά εισέρχονται 7 στους 10 αποφοίτους του Ενιαίου Λυκείου (σε ΑΕΙ και ΤΕΙ) και 2 στους 10 αποφοίτους των ΤΕΕ (μόνο στα ΤΕΙ). Ο αριθμός των κατ' έτος εισαγομένων φοιτητών συνολικά σε ΑΕΙ και ΤΕΙ αυξήθηκε από 42.000 το 1993 σε 83.000 το 2002. Ο διπλασιασμός του αριθμού των φοιτητών μέσα στη δεκαετία φέρνει την Ελλάδα σε μία από τις πρώτες θέσεις στην Ευρώπη ως προς τον κρίσιμο δείκτη του ποσοστού συμμετοχής στην ανώτατη εκπαίδευση των ομάδων πληθυσμού με ηλικίες μεταξύ 18 και 21 ετών. Ο δείκτης αυτός έχει φτάσει πλέον το 2002 στο ποσοστό 58% έναντι μόλις 27% που ήταν το 1993. Οι προτιμήσεις της πλειονότητας των υποψηφίων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση επικεντρώνονται σε ορισμένα μόνο τμήματα των πανεπιστημίων, με αποτέλεσμα πολλοί νέοι να μην εισέρχονται σε τμήμα της αρεσκείας τους και να σπουδάζουν τελικά επιστήμες για τις οποίες ελάχιστα ενδιαφέρονται. Αρκετοί από τους νέους αυτούς καταφεύγουν στο εξωτερικό για σπουδές, κυρίως σε χώρες της ΕΕ (το σχολικό έτος 1999-2000 φοίτησαν στη Μ. Βρετανία 30.000 Έλληνες φοιτητές), οι οποίες τους εξασφαλίζουν επαγγελματικά δικαιώματα σύμφωνα με το γενικό σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισης επαγγελματικών δικαιωμάτων (Οδηγίες 89/48/ΕΟΚ και 92/51/ΕΟΚ).

Επίσης, ένα ποσοστό 10% των φοιτητών εγκαταλείπουν τις σπουδές τους και εγγράφονται σε ινστιτούτα της μεταδευτεροβάθμιας αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης (ΙΕΚ), για να λάβουν σε διάστημα δύο ετών μια ειδίκευση, η οποία ελπίζουν ότι θα τους εξασφαλίσει άμεση επαγγελματική ένταξη στην αγορά εργασίας. Αυτό αποτελεί μια ένδειξη ότι η ανεργία των πτυχιούχων επηρεάζει τις στρατηγικές επιλογές των φοιτητών.

2.7. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

2.7.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η ελληνική εκπαίδευση χαρακτηριζόταν ανέκαθεν από εντονότατη ζήτηση για γενική εκπαίδευση και κατ' επέκταση για πανεπιστημιακές σπουδές. Αντίθετα, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είχε μικρή απήχηση στους νέους. Σήμερα η κατάσταση δεν είναι πολύ διαφορετική. Η επαγγελματική εκπαίδευση εξακολουθεί να θεωρείται από τους νέους διέξοδος ανάγκης παρά τις συνεχείς προσπάθειες της πολιτείας να την αναδείξει ως εναλλακτική λύση ισότιμη προς τη γενική εκπαίδευση και παρά την ύπαρξη ερευνητικών στοιχείων που εμφανίζουν τους αποφοίτους της να συναντούν μικρότερες δυσκολίες στην εύρεση απασχόλησης από ό,τι οι απόφοιτοι της γενικής εκπαίδευσης.

Την τελευταία δεκαετία πραγματοποιήθηκαν δύο ιστορικές μεταρρυθμίσεις της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης:

- Με το νόμο 2009/1992 δημιουργήθηκε το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΕΕΚ). Στόχος ήταν η εξασφάλιση ευελιξίας στην προσφορά ειδικοτήτων κατάρτισης και η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης κατάρτισης με την εισαγωγή μιας εθνικά σταθμισμένης διαδικασίας για την πιστοποίηση επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων. Με τον ίδιο νόμο δρομολογήθηκαν αλλαγές στο μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο:

- Συγκροτήθηκε ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ) για την ίδρυση και την εποπτεία των ΙΕΚ, καθώς και για την πιστοποίηση όλων των σχημάτων τυπικής κατάρτισης.
- Ιδρύθηκαν τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)
- Με τους νόμους 2525/97 και 2640/98 αναδιαρθρώθηκε ο ανώτερος κύκλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την επιβολή σημαντικών αλλαγών στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση του επιπέδου αυτού. Συγκεκριμένα, καταργήθηκαν οι παλαιοί τύποι Λυκείου, δηλαδή το Γενικό Λύκειο (ΓΕΛ), το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο (ΤΕΛ) και το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (ΕΠΛ) καθώς και οι Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ) και στη θέση τους αναπτύχθηκαν:
 - Το Ενιαίο Λύκειο, με πρόγραμμα σπουδών απαλλαγμένο εντελώς επαγγελματικών στοιχείων.
 - Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) με δύο κύκλους σπουδών και δύο επίπεδα πιστοποίησης.

2.7.2. Κανονιστικό πλαίσιο

Υπουργείο Παιδείας

Στο χώρο της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης επιτελικό όργανο είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, το οποίο χρησιμοποιεί για τη χάραξη και την εφαρμογή της σχετικής πολιτικής του τα παρακάτω όργανα:

- *Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*: Γνωμοδοτικό επιστημονικό-παιδαγωγικό όργανο, υπεύθυνο στο χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενικής και επαγγελματικής) για τη διεξαγωγή εκπαιδευτικής έρευνας, το σχεδιασμό και τη σύνταξη ωρολογίων προγραμμάτων και προγραμμάτων σπουδών, την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού (βιβλία, εργαστηριακά εγχειρίδια, οδηγίες διδασκαλίας, οπτικοακουστικά μέσα) και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών.
- *Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης*: Φέρει την ευθύνη για την εφαρμογή των προγραμμάτων γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, σε συνεργασία με τους σχετικούς περιφερειακούς και νομαρχιακούς φορείς της (Διευθύνσεις και Γραφεία Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης).
- *Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ)*: Αυτόνομος οργανισμός υπό την εποπτεία του ΥΠΕΠΘ με εκτελεστική και οικονομική αρμοδιότητα για την τυπική μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση. Συγκεκριμένα ο ΟΕΕΚ:
 - Σχεδιάζει, οργανώνει, εποπτεύει και εφαρμόζει τα προγράμματα σπουδών των ΙΕΚ.
 - Πιστοποιεί επαγγελματικά προσόντα που αντιστοιχούν στις ειδικότητες και εξειδικεύσεις των τυπικών επαγγελματικών επιπέδων της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ, η οποία αφορά πτυχία και διπλώματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το διοικητικό συμβούλιο του ΟΕΕΚ περιλαμβάνει τους κοινωνικούς εταίρους χωρίς όμως αριθμητικά απόλυτα τριμερή σύνθεση. Σε νομαρχιακό επίπεδο ο ΟΕΕΚ έχει συστήσει Τριμερείς Συμβουλευτικές Επιτροπές, οι οποίες γνωμοδοτούν πάνω σε θέματα που αφορούν στη σύνδεση της παρεχόμενης κατάρτισης στο νομό με την τοπική αγορά εργασίας. Παρόλο που ο ΟΕΕΚ εποπτεύεται από το ΥΠΕΠΘ, τα ΙΕΚ δεν ανήκουν στο εκπαιδευτικό σύστημα.

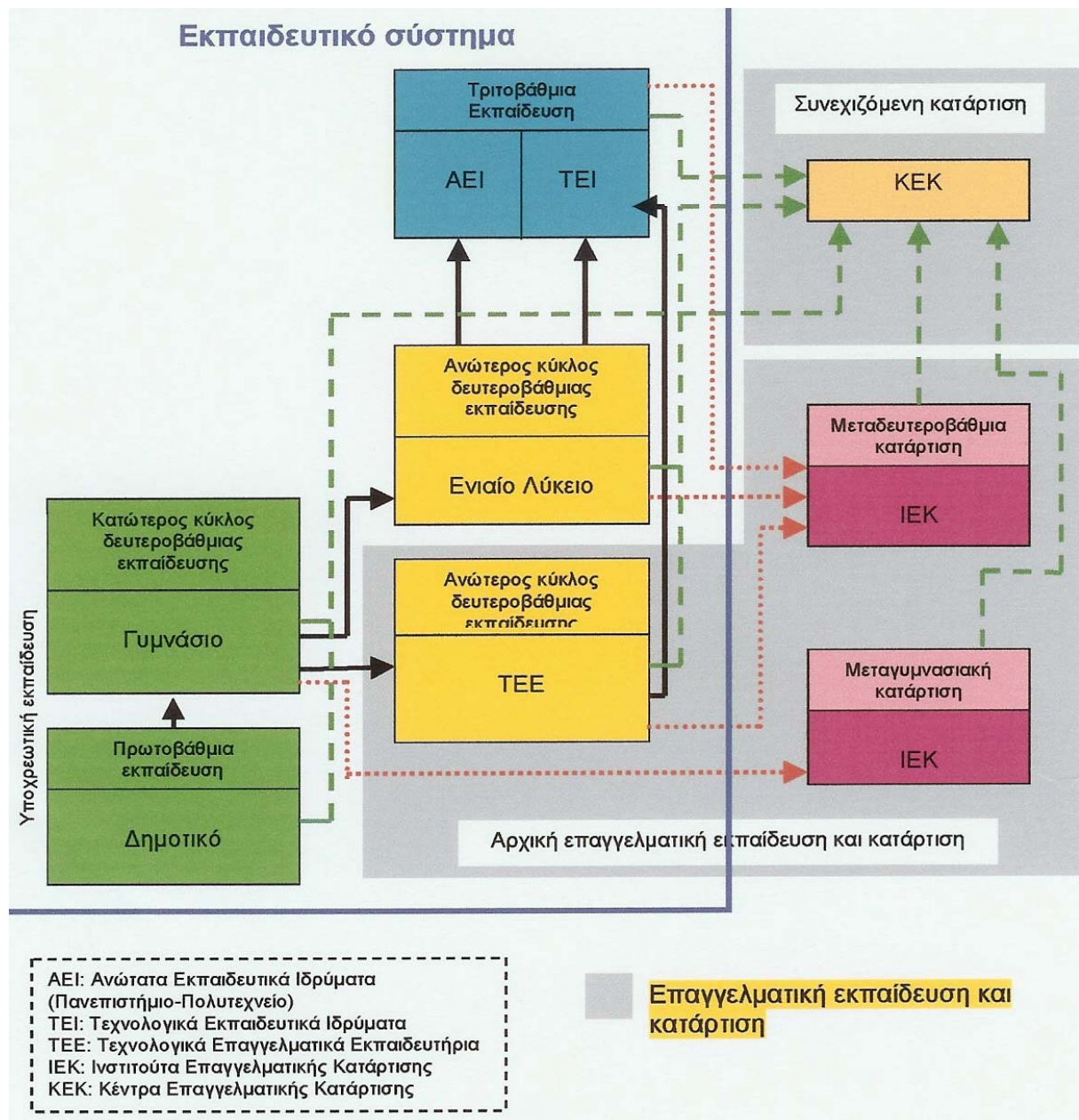
- *Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας*: Έχει κύριο στόχο τη συνολική αποτύπωση και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Υπουργείο Εργασίας

Στο χώρο της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, που παρέχεται από φορείς εκτός εκπαιδευτικού συστήματος, επιτελικό όργανο είναι το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το οποίο ασκεί πολιτική κυρίως μέσα από τα παρακάτω όργανα:

- *Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης και συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΕΚΕΠΠΣ)*: Είναι αρμόδιο για την πιστοποίηση:

- φορέων παροχής συνεχιζόμενης κατάρτισης (ΚΕΚ),
 - προγραμμάτων και επαγγελματικών προσόντων που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς, και
 - εκπαιδευτών συνεχιζόμενης κατάρτισης (δημιουργία μητρώου εκπαιδευτών)
- *Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ)*: Είναι ο σημαντικότερος θεσμός δευτεροβάθμιας εναλλασσόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Με πρόσφατη μεταρρύθμιση (Νόμος 2956/2001) και για λόγους μεγαλύτερης ευελιξίας και αποτελεσματικότητας, ο ΟΑΕΔ εκχώρησε μέρος των δραστηριοτήτων του στις εξής τρεις ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες λειτουργούν υπό την εποπτεία του:
- Το "Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική-Πληροφορική ΑΕ", με έργο τη διερεύνηση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ανθρώπινο δυναμικό,
 - Τις "Υπηρεσίες Υποστήριξης Ανθρώπινου Δυναμικού ΑΕ", με έργο την εξατομικευμένη παρέμβαση στον άνεργο (συμβουλευτική-επαγγελματικός προσανατολισμός) μέσω των Κέντρων Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ), και

Σχήμα 2.4. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

- Την "Επαγγελματική Κατάρτιση ΑΕ" με έργο το σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση προγραμμάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης μέσω των ΙΕΚ και των ΚΕΚ.

Σημαντικές δραστηριότητες, όπως η τοποθέτηση ανέργων, η ασφάλιση ανεργίας, η μαθητεία κ.ά., παραμένουν στον ΟΑΕΔ.

2.7.3. Κατευθύνσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Οι απόφοιτοι της υποχρεωτικής εκπαίδευσης οι οποίοι δε συνεχίζουν γενικές σπουδές στο Ενιαίο Λύκειο, αλλά ούτε επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας ως ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, μπορούν να αποκτήσουν επαγγελματικά προσόντα επιλέγοντας μία από τις ακόλουθες κατευθύνσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης:

- τη σχολική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στα ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ και άλλων υπουργείων,
- την εναλλασσόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στα ΤΕΕ Μαθητείας του ΟΑΕΔ ή
- τη μονοετή αρχική επαγγελματική κατάρτιση σε ειδικότητες ενταγμένες στα ΙΕΚ.

Οι απόφοιτοι του Ενιαίου Λυκείου και των ΤΕΕ, οι οποίοι δε συνεχίζουν σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ, ΤΕΙ), αλλά ούτε επιθυμούν να εισέλθουν άμεσα στην αγορά εργασίας, μπορούν να αποκτήσουν επαγγελματικά προσόντα ή να εμπλουτίσουν τα προσόντα που ήδη διαθέτουν ακολουθώντας το δρόμο της αρχικής μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής κατάρτισης στα δημόσια και ιδιωτικά ΙΕΚ και σε σχολές διαφόρων υπουργείων.

Οι απόφοιτοι όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που έχουν συμπληρώσει τα 18 τους χρόνια, εργαζόμενοι ή άνεργοι, έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε προγράμματα άτυπης συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης σε πιστοποιημένες (ΚΕΚ) ή μη δομές παροχής επαγγελματικής κατάρτισης.

2.8. ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ (ΔΕΕΚ)

2.8.1. Σχολική ΔΕΕΚ (ΤΕΕ ΥΠΕΠΘ και άλλων υπουργείων)

Η δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παρέχεται στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) που εποπτεύονται από τους παρακάτω φορείς:

- το Υπουργείο Παιδείας (448 ΤΕΕ),
- το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (49 ΤΕΕ),
- το Υπουργείο Γεωργίας (12 ΤΕΕ),
- το Υπουργείο Ανάπτυξης (8 ΤΕΕ), ενώ
- Υπάρχουν ακόμη 85 ιδιωτικά ΤΕΕ.

Στα ΤΕΕ λειτουργούν 14 τομείς, οι οποίοι αναπτύσσονται σε 42 επιμέρους ειδικότητες. Ο αριθμός των τομέων και ειδικοτήτων σε κάθε ΤΕΕ εξαρτάται από τις τοπικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και ανάγκες, τον αριθμό και τις προτιμήσεις των μαθητών.

Τα ΤΕΕ λειτουργούν σε δύο αυτοτελείς επάλληλους κύκλους, το διετή α' κύκλο και το μονοετή β' κύκλο. Η ανάπτυξη και η έγκριση των προγραμμάτων σπουδών ελέγχονται κεντρικά από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ η συμμετοχή των άλλων κοινωνικών εταίρων (ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων) στην ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών είναι μόνο έμμεση, εφόσον ζητείται απλώς και μόνο η γνώμη τους κατά τον καθορισμό της περιγραφής του επαγγέλματος. Η δομή του προγράμματος σπουδών χαρακτηρίζεται από τον περιορισμένο αριθμό μαθημάτων γενικής παιδείας και την ενίσχυση των εργαστηριακών μαθημάτων.

Τα εργαστηριακά μαθήματα γίνονται στα 180 σχολικά εργαστήρια εντός των ΤΕΕ. Επειδή αυτά δεν επαρκούν, κυρίως στις μεγάλες αστικές περιοχές, οι ανάγκες καλύπτονται και από 114 Σχολικά Εργαστηριακά Κέντρα (ΣΕΚ), το καθένα από τα οποία εξυπηρετεί περισσότερα από τρία ΤΕΕ.

Τεχνική παιδεία παρέχεται κυρίως από τα ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ και ορισμένα ιδιωτικά. Οι τεχνικές ειδικότητες που παρέχονται αφορούν τους τομείς (πίνακας 2.3.): Μηχανολογικός, Πληροφορικής-δικτύων Η/Υ, Ηλεκτρολογικός, Ηλεκτρονικός, Κατασκευών και Χημικών εργαστηριακών εφαρμογών. Το μαθητικό δυναμικό αυτών των ειδικοτήτων το 2001 ήταν 65.850 μαθητές, δηλαδή 56,8 % του συνόλου των μαθητών στα ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ.

Πίνακας 2.3. Κατανομή μαθητών στους τομείς των δημοσίων ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ (σχολικό έτος 2000-01).

(πηγή: ΥΠΕΠΘ- Διεύθυνση σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Τμήμα Β' - ΤΕΕ)

Τομείς ΤΕΕ	Μαθητικό δυναμικό	Ποσοστό [%]
Μηχανολογικός	26.329	21,3%
Υγείας και Πρόνοιας	18.591	15,0%
Οικονομίας και διοίκησης	17.250	13,9%
Πληροφορικής-δικτύων Η/Υ	16.611	14,4%
Ηλεκτρολογικός	13.974	11,3%
Αισθητικής-κομμωτικής	11.238	9,1%
Ηλεκτρονικός	7.964	6,4%
Καλλιτεχνικών εφαρμογών	3.698	3,0%
Τομέας κατασκευών	3.396	2,7%
Γεωπονίας τροφίμων και περιβάλλοντος	3.265	2,6%
Ναυτικός και ναυτιλιακός	599	0,5%
Αργυροχρυσοχοΐας - ωρολογοποιίας	579	0,5%
Χημικών εργαστηριακών εφαρμογών	277	0,2%
Κλωστοϋφαντουργίας	64	0,1%
Σύνολο	123.835	100,0

2.8.2. Εναλλασσόμενη ΔΕΕΚ (ΤΕΕ ΟΑΕΔ)

Η εναλλασσόμενη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παρέχεται στα 52 ΤΕΕ Μαθητείας του ΟΑΕΔ (Υπουργείο Εργασίας), τα οποία λειτουργούν παράλληλα και ισότιμα με τα ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ σε δύο επάλληλους αυτοτελείς κύκλους, έναν τριετή (α' κύκλος) και ένα μονοετή (β' κύκλος). Στο πρώτο έτος φοίτησης του α' κύκλου οι μαθητές βρίσκονται αποκλειστικά στο σχολείο. Στο δεύτερο και τρίτο έτος, παράλληλα με τη σχολική φοίτηση (θεωρία-εργαστήριο) εργάζονται τέσσερις ημέρες την εβδομάδα για 6-8 ώρες την ημέρα σε κάποια σχετική με την ειδικότητα τους επιχείρηση, ενώ μία ημέρα και δύο απογεύματα παρακολουθούν μαθήματα στο σχολείο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο α' κύκλος στα ΤΕΕ του ΟΑΕΔ διαρκεί τρία χρόνια, δηλαδή έναν χρόνο περισσότερο από τα ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ. Για την εργασία τους στην επιχείρηση οι μαθητές συνάπτουν σύμβαση μαθητείας και λαμβάνουν αμοιβή. Στο β' κύκλο η φοίτηση είναι και πάλι αποκλειστικά σχολική. Στα ΤΕΕ του ΟΑΕΔ προσφέρονται οι ίδιες ειδικότητες με τα ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ και ακολουθούνται τα ίδια ακριβώς προγράμματα σπουδών. Το πλεονέκτημα της εργασιακής εμπειρίας δε διαφοροποιεί τα τυπικά προσόντα και τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων τους έναντι εκείνων των ΤΕΕ του ΥΠΕΠΘ, όμως τους προσφέρει ένα συγκριτικά ποιοτικό πλεονέκτημα στην αγορά εργασίας.

2.8.3. Το εκπαιδευτικό προσωπικό

Το εκπαιδευτικό προσωπικό των ΤΕΕ αποτελείται από άτομα «πολλαπλών ταχυτήτων» με μεγάλες διαφορές ως προς το επίπεδο σπουδών και την εργασιακή εμπειρία. Υπάρχει επίσης μεγάλο έλλειμμα επιμόρφωσης κατά κύριο λόγο σχετικά με τις νέες τεχνολογίες που έχουν εισαχθεί στην παραγωγή και έχουν πλέον ενταχθεί στα προγράμματα σπουδών των διαφόρων ειδικοτήτων.

Γενικά το προφίλ των εκπαιδευτικών των ΤΕΕ προσιδιάζει στις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και όχι στις σύγχρονες μεθόδους ενεργητικής μάθησης, πράγμα που πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη κατά το σχεδιασμό των νέων προγραμμάτων σπουδών, ενώ παράλληλα πρέπει να προβλεφθούν παράλληλες σοβαρές επιμορφωτικές δράσεις για τους εκπαιδευτικούς, διαφορετικά οι όποιες προσπάθειες κινδυνεύουν να αποτύχουν.

2.8.4. Το μαθητικό δυναμικό

Τα τρία χαρακτηριστικά προφίλ των μαθητών των ΤΕΕ φαίνονται στον πίνακα 2.4. Το ποσοστό κάθε τύπου στο σύνολο του μαθητικού δυναμικού των σχολείων ποικίλει κατά ειδικότητα και περιοχή, καθώς επίσης και κατά τύπο σχολείου (ημερήσιο, απογευματινό, εσπερινό), γενικά όμως μπορούμε να υποθέσουμε ότι περιέχεται μέσα στο εύρος των ποσοστών του πίνακα.

Η αύξηση των αριθμού των μαθητών με μέτρα που αυξάνουν τον αριθμό μαθητών των δυο τελευταίων κατηγοριών (π.χ. τυπική ισοτίμηση Γενικού Λυκείου - ΤΕΕ, δυνατότητα πρόσληψης στα σώματα ασφαλείας, δυνατότητα ευκολότερης πρόσβασης σε ΑΕΙ-ΤΕΙ) δεν προσφέρουν ουσιαστικά στη ζητούμενη αναβάθμιση. Λογικά θα έπρεπε για τους μαθητές αυτούς, να λαμβάνονται μέτρα για να κρατηθούν στο Γενικό Λύκειο, κι όχι να απασχολούν τον ακριβό εξοπλισμό των ΤΕΕ.

Αποτελέσματα ερευνών σχετικά με την απορρόφηση των αποφοίτων των ΤΕΕ από την αγορά εργασίας, δείχνουν ότι το ποσοστό των αποφοίτων που εργάζεται σε εργασία σχετική με την ειδικότητα του κυμαίνεται μεταξύ 10% - 35%, ανάλογα με την ειδικότητα.

2.8.5. Πιστοποίηση και επαγγελματικά προσόντα

Η πιστοποίηση για τους αποφοίτους του α' και β' κύκλου των ΤΕΕ γίνεται με εξετάσεις μέσα στη σχολική μονάδα. Αποκτώνται τα παρακάτω πιστοποιητικά:

- ❑ Πτυχίο α' κύκλου ΤΕΕ, ισότιμο με το πτυχίο των παλαιών Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ) (επίπεδο ISCED 2)
- ❑ Πτυχίο β' κύκλου ΤΕΕ, ισότιμο με το πτυχίο του παλαιού Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου (ΤΕΛ) (επίπεδο ISCED 3)

Πίνακας 2.4. Χαρακτηριστικά προφίλ των μαθητών των Τ.Ε.Ε.

Ποσοστό στο μαθητικό πληθυσμό	Κοινωνικά και οικογενειακά χαρακτηριστικά μαθητών	Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά μαθητών	Προσδοκίες μαθητών ή / και γονέων
10% -30%	- Χαμηλό εισόδημα «Στρωμένη δουλειά» από το οικογενειακό περιβάλλον - Μετανάστες - Εργαζόμενοι	Συνήθως δεν ανταποκρίνονται στις συμβατικές μεθόδους διδασκαλίας	Να ενταχθούν γρήγορα στην αγορά εργασίας
10% -30%	Χαμηλά και μεσαία εισοδήματα	Μέτριες έως καλές επιδόσεις	Να συνεχίσουν στα ΤΕΙ
50% - 70%	- Χαμηλά και μεσαία εισοδήματα - Μονογονεϊκές οικογένειες - Ομογενείς –μετανάστες - Εργαζόμενοι	- Χαμηλές επιδόσεις. - Σχετική αδιαφορία για την ειδικότητα. - Μαθητές που έχουν αποδεχτεί την απόρριψη εκ μέρους του εκπαιδευτικού συστήματος	- Να πάρουν ένα «χαρτί» (απολυτήριο ή πτυχίο) - Να πάρουν το «χαρτί» για να διορισθούν στο Δημόσιο - Να συνεχίσουν τη φοίτηση όσο γίνεται περισσότερο (μέχρι να δουν τι θα κάνουν)

Το σύστημα πιστοποίησης της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης εξακολουθεί να παρουσιάζει αδυναμίες: βασίζεται κυρίως στο χρόνο σπουδών, κι όχι στην επάρκεια γνώσεων και δεξιοτήτων, ενώ δεν είναι σταθμισμένο σε εθνικό επίπεδο με βάση πρότυπα επαγγελματικά περιεχόμενα και λειτουργεί χωρίς τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.

Τα πτυχία εξασφαλίζουν στους αποφοίτους των ΤΕΕ συγκεκριμένα επαγγελματικά δικαιώματα, σήμερα όμως η πλειοψηφία των αποφοίτων δεν επιδιώκει την επαγγελματική ενασχόληση με το αντικείμενο των σπουδών τους, αλλά θεωρεί το απολυτήριο των ΤΕΕ μια εύκολη λύση για την απόκτηση απολυτηρίου Λυκείου (μετά την πλήρη ισοτίμηση του με το απολυτήριο του Ενιαίου Λυκείου).

2.9. ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

2.9.1. Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)

Μεταδευτεροβάθμια αρχική επαγγελματική κατάρτιση παρέχεται στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ):

- στα 138 ΙΕΚ του ΟΕΕΚ,
- στα 34 ΙΕΚ του ΟΑΕΔ, και
- σε 41 ιδιωτικά ΙΕΚ που εποπτεύονται από τον ΟΕΕΚ.

Η διάρκεια σπουδών είναι 2-4 εξάμηνα. Για τους αποφοίτους ΤΕΕ που συνεχίζουν σπουδές στην ίδια ειδικότητα, οι σπουδές αποτελούν ουσιαστικά συμπληρωματική αρχική κατάρτιση, επειδή, κατοχυρώνοντας αρκετά μαθήματα που διδάχθηκαν στο ΤΕΕ, αποκτούν το δικαίωμα να φοιτήσουν απευθείας στο 3^ο εξάμηνο.

Το 40% περίπου του σπουδαστικού δυναμικού των ΙΕΚ επιλέγει τομείς σχετικούς με την τεχνική παιδεία (πιν. 2.5.).

Πίνακας 2.5. Το σπουδαστικό δυναμικό των ΙΕΚ του ΟΕΕΚ (Α' Εξάμηνο 2001).

(Πηγή:ΟΕΕΚ- Δ/ση Προγραμματισμού και Ανάπτυξης (Τμήμα Μελετών))

Τομείς ΙΕΚ	Σπουδαστικό δυναμικό	Ποσοστό [%]
Χρηματοπιστωτικών και διοικητικών υπηρεσιών	9.769	32,1%
Υγείας- αισθητικής - κοινωνικών υπηρεσιών	4.628	15,2%
Πληροφορικής – τηλεπικοινωνιών - δικτύων	4.529	14,9%
Ηλεκτρολογίας – μηχανολογίας - ηλεκτρονικών	3.453	11,3%
Εφαρμοσμένων τεχνών	2.456	8,1%
Τουρισμού-μεταφορών	2.178	7,2%
Δομικών και συναφών κατασκευών	949	3,1%
Επικοινωνίας και μέσων μαζικής ενημέρωσης	875	2,9%
Τροφίμων και ποτών	778	2,6%
Γεωτεχνικός	494	1,6%
Ένδυσης και υπόδησης	187	0,6%
Πολιτισμού-αθλητισμού	167	0,6%
Χημικής βιομηχανίας	12	0,1%
Σύνολο	30.475	100,0%

Τα προγράμματα σπουδών, σε σύγκριση με εκείνα των ΤΕΕ, έχουν πιο σαφή επαγγελματικό προσανατολισμό και είναι συμβατά με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Σχεδιάζονται και συντάσσονται από επιτροπές ειδικών με τριμερή σύνθεση (πολιτεία, εργοδότες, εργαζόμενοι) και εγκρίνονται επίσημα με τη μορφή του ευρωπαϊκού θεσμού του «κανονισμού κατάρτισης», ο οποίος ενημερώνεται σε τακτά διαστήματα. Οι σπουδαστές είναι στην πλειονότητα τους απόφοιτοι λυκείου ηλικίας 20-30 ετών. Οι καταρτιζόμενοι παρακολουθούν υποχρεωτικά θεωρητικά, εργαστηριακά και μεικτά μαθήματα και λαμβάνουν βεβαίωση επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία τους δίνει το δικαίωμα να συμμετάσχουν σε τελικές εξετάσεις πιστοποίησης.

Μεταδευτεροβάθμια αρχική επαγγελματική κατάρτιση παρέχεται και σε σχολές διαφόρων υπουργείων (Ανάπτυξης, Εθνικής Άμυνας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας).

2.9.2. Πιστοποίηση και επαγγελματικά προσόντα

Η πιστοποίηση για τους αποφοίτους των ΙΕΚ γίνεται με εξετάσεις εθνικές για το θεωρητικό μέρος και περιφερειακές με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων για το πρακτικό. Αποκτάται Δίπλωμα επαγγελματικής κατάρτισης ΙΕΚ της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ.

Μετά τη μεταρρύθμιση του 1992 το σύστημα πιστοποίησης πλησίασε πολύ τα άλλα ευρωπαϊκά συστήματα. Είναι ενιαίο, σταθμισμένο σε εθνικό επίπεδο και συνδεδεμένο με πρότυπα επαγγελματικά περιεχόμενα που καθορίζονται από τριμερείς επιτροπές (κανονισμοί κατάρτισης). Επίσης, λειτουργεί με τριμερή συμμετοχή. Συγκεκριμένα, οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν στην επιτροπή επιλογής εξεταστικών θεμάτων θεωρητικού μέρους και αποτελούν τα 2/3 των εξεταστών του πρακτικού μέρους. Όσον αφορά στην πιστοποίηση της μονοετούς μεταγυμνασιακής κατάρτισης, γίνεται με τον ίδιο τρόπο και καταλήγει σε Πιστοποιητικό επαγγελματικής κατάρτισης ΙΕΚ (πιστοποιητικό της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ).

2.10. ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

2.10.1. Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)

Οι ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς παροχής συνεχιζόμενης κατάρτισης, οι οποίοι αξιολογούνται θετικά από το ΕΚΕΠΙΣ, πιστοποιούνται ως Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) και εξασφαλίζουν χρηματοδότηση από εθνικούς (Υπουργείο Εργασίας) και κοινοτικούς πόρους (Ευρωπαϊκά ταμεία ΕΚΤ και ΕΤΠΑ). Τα ΚΕΚ σχεδιάζουν, οργανώνουν και υλοποιούν προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης για εργαζόμενους και άνεργους, αποφοίτους όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων σε πολλούς τομείς (περιβάλλον, υγεία, εκπαίδευση, γεωργία, οικονομία, υπηρεσίες, κτλ.).

Για την περίοδο 2001-2003 πιστοποιήθηκαν 283 φορείς συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, οι οποίοι διαθέτουν 35.000 θέσεις κατάρτισης σε 577 ΚΕΚ σε όλη τη χώρα. Τα περισσότερα από αυτά τα ΚΕΚ είναι ιδιωτικά. Πολύ σύντομα θα λειτουργήσει σύστημα αξιολόγησης των ΚΕΚ.

2.10.2. Δομές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΑΕΔ

Ο ΟΑΕΔ διαθέτει 52 κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, μη πιστοποιημένα από το ΕΚΕΠΙΣ, στα οποία παρέχεται συνεχιζόμενη κατάρτιση για εργαζόμενους και άνεργους και τα οποία απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος των διατιθέμενων από το ΥΠΕΚΑ σχετικών κονδυλίων. Η συμμετοχή των ανέργων στα προγράμματα αυτά πραγματοποιείται μέσω των Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης. Στο εξής ο προγραμματισμός και η υλοποίηση της συνεχιζόμενης κατάρτισης από τον ΟΑΕΔ θα γίνεται μέσω της εταιρείας "Επαγγελματική Κατάρτιση ΑΕ". Τα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΑΕΔ περιλαμβάνουν:

- ❑ Συνεχιζόμενη κατάρτιση ανέργων. Πρόκειται για κατάρτιση 50-1200 ωρών που απευθύνεται σε άνεργους άνω των 16 ετών, κατά προτίμηση επιδοτούμενους. Πραγματοποιείται στα κέντρα κατάρτισης του ΟΑΕΔ και για ορισμένες ειδικότητες δεν απαιτείται απολυτήριο γυμνασίου.
- ❑ Επαγγελματική κατάρτιση ανέργων στα μεγάλα τεχνικά έργα. Πραγματοποιείται σε συνεργασία με ιδιωτικά ΚΕΚ.

- ❑ Επαγγελματική κατάρτιση αυτοαπασχολουμένων. Πραγματοποιείται στα κέντρα κατάρτισης του ΟΑΕΔ.
- ❑ Επαγγελματική κατάρτιση ανέργων στα πλαίσια των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που γίνονται σε νομούς με οξύμενο πρόβλημα ανεργίας.
- ❑ Επαγγελματική κατάρτιση εργαζομένων σε επιχειρήσεις σε όλη την Ελλάδα, με πόρους του Λογαριασμού για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ) .

2.11. ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΔΕΕΚ)

Με βάση τα προηγούμενα, μπορούν να εξαχθούν μερικά ενδεικτικά μέτρα γενικού χαρακτήρα, τα οποία θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στο σχεδιασμό ενός σύγχρονου συστήματος τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης. Αυτά στοχεύουν:

- ❑ στην καλλιέργεια βασικών / γενικών επαγγελματικών ικανοτήτων,
- ❑ στην προετοιμασία για τη «δια βίου» εκπαίδευση,
- ❑ στη σύμπτυξη ειδικοτήτων,
- ❑ στην επιμήκυνση του χρόνου φοίτησης στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- ❑ στην κατάργηση της μεγάλης εξειδίκευσης στην επαγγελματική εκπαίδευση,
- ❑ στη χρονική αναβολή της εξειδίκευσης και
- ❑ στη διαμόρφωση προγραμμάτων δομημένων σύμφωνα με το μοντέλο της «πυραμίδας εξειδίκευσης». Στα προγράμματα αυτά οι σπουδές αρχίζουν με γενικά επαγγελματικά μαθήματα και σταδιακά στα επόμενα χρόνια εισάγονται πιο εξειδικευμένα μαθήματα [1].

2.11.1. Κριτήρια και σκέψεις για το σχεδιασμό

Πριν από το σχεδιασμό για τη νέα δομή και το νέο περιεχόμενο της ΔΕΕΚ, είναι ανάγκη να καθοριστούν οι αρχές, πάνω στις οποίες θα στηριχθεί. Πρέπει, στην ουσία, να ιεραρχηθούν τα κριτήρια και να τεθούν οι προτεραιότητες, επιλέγοντας μεταξύ εναλλακτικών δυνατοτήτων. Στη συνέχεια αναφέρονται επιγραμματικά ορισμένα από τα κριτήρια, τα οποία θα πρέπει να προηγούνται, περιγράφονται πρακτικές, οι οποίες θα πρέπει να αποφευχθούν και τίθενται ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν:

- ✓ Κύρια αποστολή της ΔΕΕΚ είναι η *προετοιμασία για το επάγγελμα* (και όχι η συνέχιση σπουδών σε ΑΕΙ -ΤΕΙ). Κατά συνέπεια, όπως κάθε επαγγελματικό σχολείο, πρέπει να λειτουργεί με βάση προκαθορισμένο αριθμό εισακτέων και επιλογή εισαγωγής, κυρίως για λόγους κόστους της υποδομής και των προγραμμάτων και προσαρμογής στις ανάγκες της παραγωγής.
- ✓ *Συμβατότητα με την αγορά εργασίας*: Βασικό κριτήριο πρέπει να είναι ο βαθμός απορρόφησης των αποφοίτων από την αγορά εργασίας.
- ✓ Στα προγράμματα σπουδών και στον καθορισμό ειδικοτήτων πρέπει να αποφεύγονται πολλαπλές (παράλληλες) επιλογές, πολυδιάσπαση των ειδικοτήτων και επικαλύψεις λόγω των περιορισμών που επιβάλλονται από την γεωγραφική κατανομή πληθυσμού και σχολείων. Επιλογές που οδηγούν σε ολιγομελή τμήματα είναι πρακτικά ανεφάρμοστες.
- ✓ Επιβάλλεται «νοικοκύρεμα» των δαπανών λόγω της τρέχουσας δημοσιονομικής πολιτικής σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, π.χ. ο εργαστηριακός εξοπλισμός των σχολείων πρέπει να χρησιμοποιείται όσο το δυνατόν περισσότερες ώρες την εβδομάδα.
- ✓ Μπορεί να εξασφαλιστεί πραγματική «ισοτιμία» Γενικού και Επαγγελματικού Λυκείου; Αν θεωρηθεί ότι παρά το διαφορετικό πρόγραμμα σπουδών τα δύο λύκεια είναι ισότιμα, δηλαδή και τα δύο χορηγούν ισότιμα απολυτήρια, τότε το Επαγγελματικό Λύκειο θα είναι ανώτερο, αφού εκτός από απολυτήριο, δίνει στους αποφοίτους του και επαγγελματικό πτυχίο! Δηλαδή, ο απόφοιτος του Επαγγελματικού λυκείου θα έχει περισσότερες επιλογές, π.χ. για διορισμό στο Δημόσιο, αφού θα έχει πρόσβαση, εκτός από τις θέσεις που προορίζονται για αποφοίτους

Λυκείου και στις θέσεις τεχνικού προσωπικού! Στην πράξη, στις χώρες που επιχειρήθηκε ισοτίμηση, αυτή επιτεύχθηκε είτε με τη συγχώνευση των δύο τύπων Λυκείου σε έναν (η περίπτωση των πολυκλαδικών σχολείων), ή με την προσθήκη στο Επαγγελματικό Λύκειο 4^{ου} έτους.

- ✓ Υπάρχει χώρος για δεύτερο Λύκειο, χωρίς αυτό να είναι ο «φτωχός συγγενής» του Γενικού Λυκείου; (Το Επαγγελματικό Λύκειο δεν θα συγκεντρώνει τους αδύνατους μαθητές;)
- ✓ Η εισαγωγή στα ΑΕΙ -ΤΕΙ δεν πρέπει να βασίζεται στις προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών;
- ✓ Υπάρχει σαφής διάκριση Εκπαίδευσης - Κατάρτισης; Πόσο εγκεφαλική - υποκειμενική είναι; Υπάρχουν αναπόφευκτες επικαλύψεις;

2.11.2. Μια εναλλακτική πρόταση

Με βάση την προηγούμενη ανάλυση και τους προβληματισμούς η πρόταση για τη νέα δομή της ΔΕΕΚ διαμορφώνεται ως εξής (σχήμα 2.5.):

- Διατηρούνται οι σχολές μαθητείας (του ΟΑΕΔ) που έχουν καλή συμβατότητα με την αγορά εργασίας και ένας μικρός αριθμός διετών (ή τριετών εσπερινών) τεχνικό - επαγγελματικών σχολών με πρόγραμμα παρόμοιο των ΤΕΕ Α' Κύκλου. Αυτές οι Μεταγυμνασιακές Επαγγελματικές Σχολές (ΜΕΣ) τίθενται υπό ενιαίο φορέα υπαγόμενο στο Υπουργείο Παιδείας. Σκοπός τους είναι να τροφοδοτήσουν την παραγωγή με τεχνικές (παραδοσιακές) ειδικότητες χαμηλής στάθμης και να δώσουν διέξοδο στους μαθητές που δεν επιθυμούν να συνεχίσουν στο Λύκειο, αλλά επείγονται να αποκτήσουν επαγγελματικό πτυχίο για να εισέλθουν νωρίς στην αγορά εργασίας. Μερικές τυπικές ειδικότητες των σχολών αυτών: τεχνίτες μεταλλικών κατασκευών, φανοποιοί, χρυσοχόοι, επιπλοποιοί, μάγειροι, κομμωτές, υδραυλικοί, κ.α.
- Ο κύριος όγκος των μαθητών κατευθύνεται στο Ενιαίο Λύκειο. Υπάρχει κοινό πρόγραμμα στην Α' και Β' τάξη (με κάποια μαθήματα επιλογής). Στο τέλος της Β' τάξης χορηγείται τίτλος που μπορεί να ονομάζεται Εθνικό Απολυτήριο.
- Στην Γ' τάξη οι μαθητές διαχωρίζονται σε δύο κατευθύνσεις:

Ακαδημαϊκή κατεύθυνση: Οι μαθητές παραμένουν στο Λύκειο και παρακολουθούν μόνο μαθήματα γενικής παιδείας σε τρεις κατευθύνσεις: κλασσικών σπουδών, κοινωνικών - οικονομικών σπουδών και θετικών-τεχνολογικών σπουδών. Τα μαθήματα αυτά εξετάζονται πανελλαδικά και οδηγούν σε Ακαδημαϊκό Απολυτήριο με βάση το οποίο εισάγονται στα ΑΕΙ -ΤΕΙ.

Επαγγελματική κατεύθυνση: Όσοι μαθητές επιλέξουν την επαγγελματική κατεύθυνση φοιτούν σε Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης (ΕΣΚ) μονοετούς ή διετούς διάρκειας, όπου παρακολουθούν πρόγραμμα μόνο με επαγγελματικά μαθήματα (πρόγραμμα εκπαίδευσης - κατάρτισης). Σε αυτά τα ιδρύματα ενσωματώνονται και τα υπάρχοντα ΙΕΚ. Εισάγεται δηλαδή μόνο ένας τύπος επαγγελματικών σχολών για μαθητές αποφοίτους της Β' Λυκείου. Οι σχολές αυτές υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας και σε αυτές εντάσσεται ο κύριος όγκος των καθηγητών Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης των ΤΕΕ.

Προϋπόθεση για την επιτυχία της νέας δομής είναι η ενιαία θεώρηση γενικής και επαγγελματικής κατεύθυνσης.

Σχετικά με το προτεινόμενο σύστημα δίνονται ακόμη οι εξής διευκρινήσεις:

- Σε αντικατάσταση των ΤΕΕ δημιουργούνται δύο τύποι σχολών:
 - α) οι ΜΕΣ με πρόγραμμα σπουδών αποτελούμενο από μαθήματα γενικής παιδείας (π.χ. σε ποσοστό 40 -45%) και επαγγελματικά μαθήματα (π. χ. σε ποσοστό 55-60%).
 - β) οι ΕΣΚ για αποφοίτους της Β' Λυκείου, που έχουν αμιγές πρόγραμμα, μόνο με επαγγελματικά μαθήματα εκπαίδευσης - κατάρτισης.
- Προτείνεται εβδομαδιαίο πρόγραμμα 35 ωρών για το πρώτο έτος των ΕΣΚ (αντιστοιχεί σε 3 εξάμηνα των παλαιών ΙΕΚ). Επαρκούν δηλαδή οι ώρες για να πάρουν οι απόφοιτοι σε ένα έτος επαγγελματικό πτυχίο. Ο απόφοιτος μπορεί να ακολουθήσει 1 - 2 εξάμηνα εξειδίκευσης (Β' έτος

- ❑ Εξυπηρετούνται οι μαθητές που επείγονται να εισέλθουν νωρίς στην αγορά εργασίας, αλλά και οι σχετικές ανάγκες της οικονομίας.
- ❑ Απελευθερώνονται δαπάνες που μπορούν να δοθούν για την ποιοτική βελτίωση της εκπαίδευσης (π.χ. επιμόρφωση καθηγητών)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Cedefop, 1985. Τεχνολογικές αλλαγές, απασχόληση, εξειδικεύσεις και επαγγελματική κατάρτιση, Βερολίνο.
2. Descy P. & Tessaring M., 2000. Training in Europe. Second report on vocational training research in Europe 2000, Cedefop.
3. Descy P. & Tessaring M., 2002. Κατάρτιση και μάθηση με στόχο την απόκτηση ικανοτήτων.
4. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, COM (2002) 629 τελικό, 20-11-2002. Ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για την εκπαίδευση και την κατάρτιση: εξελίξεις μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας.
5. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (2003/C135/02/7-6-2003). Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 5^{ης} Μαΐου 2003 σχετικά με τα επίπεδα αναφοράς μέσω των ευρωπαϊκών επιδόσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.
6. Cedefop, 2002. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα, Λουξεμβούργο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ριζικές μεταβολές στις μεθόδους και το περιβάλλον εργασίας που προξένησαν οι οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων ετών έχουν δημιουργήσει νέες απαιτήσεις από το χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης. Προς την κατεύθυνση αυτή προσανατολίζονται αρκετές δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με ιδιαίτερη έμφαση στην αναβάθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης, στην ενδυνάμωση των ερευνητικών δραστηριοτήτων και στην κινητικότητα.

Οι νέες τάσεις για το εκπαιδευτικό σύστημα και οι στόχοι της αναβάθμισης της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη αναφέρονται συνοπτικά στην αρχή του κεφαλαίου. Ακολουθεί η ανασκόπηση της εξέλιξης του θεσμικού πλαισίου της εκπαίδευσης στην Ευρώπη, η αποτίμηση της εφαρμογής των αρχών του στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η διαγραμματική απεικόνιση των προγραμμάτων σπουδών τεχνικής εκπαίδευσης κάθε κράτους-μέλους.

Ξεχωριστή αναφορά γίνεται για την υπάρχουσα κατάσταση στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, περιγράφεται η δομή της ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα, η εξέλιξη του θεσμικού της πλαισίου, καθώς και οι κλάδοι σπουδών. Στη συνέχεια, περιγράφονται οι δράσεις προς την εφαρμογή των αρχών του ενοποιημένου εκπαιδευτικού χώρου. Οι αναπόφευκτοι προβληματισμοί και τα σχόλια για τις νέες προοπτικές της ανώτατης τεχνικής παιδείας αποτελούν τον επίλογο του κεφαλαίου.

3.1. Η ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Κατά τη σύνοδό του στη Λισσαβόνα, το Μάρτιο του 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναγνώρισε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με μια μεγάλη ποιοτική μεταλλαγή, η οποία προκύπτει από την παγκοσμιοποίηση και τις προκλήσεις μιας νέας οικονομίας καθοδηγούμενης από τη γνώση και έθεσε ένα στρατηγικό στόχο για το 2010: να γίνει η οικονομία της Ένωσης πιο ανταγωνιστική και πιο δυναμική, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και παραγωγικότερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Υπογραμμίζοντας ότι οι αλλαγές αυτές απαιτούν όχι μόνο ριζικό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας, αλλά και ένα τολμηρό πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε το Συμβούλιο Παιδείας να επιδοθεί σε γενικότερο προβληματισμό σχετικά με τους συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των εκπαιδευτικών συστημάτων, επικεντρωμένο σε κοινά μελήματα και προτεραιότητες, αλλά σεβόμενο παράλληλα την εθνική ποικιλομορφία. Συγκεκριμένα, η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μέχρι το 2010 επικεντρώνεται στα παρακάτω κύρια σημεία:

- ☐ Στην επίτευξη υψηλότερου ποιοτικού επιπέδου εκπαίδευσης και κατάρτισης και της αναγνώρισης της Ευρώπης ως σημείου αναφοράς ως προς την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων και των ιδρυμάτων της στον τομέα αυτό.
- ☐ Στη συμβατότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, ώστε να μπορούν οι πολίτες να μετακινούνται με ευχέρεια από το ένα στο άλλο και να επωφελούνται από την ποικιλία τους.
- ☐ Στη δημιουργία ενός ανοικτού χώρου εκπαίδευσης μέσω εξασφάλισης συνεργασιών με άλλες περιοχές, ώστε η Ευρώπη να αποτελέσει τον κατά προτίμηση προορισμό σπουδαστών, επιστημόνων και ερευνητών από άλλες περιοχές του κόσμου.

3.1.1. Νέες απαιτήσεις για το εκπαιδευτικό σύστημα

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάστηκαν παγκοσμίως σημαντικές μεταβολές στη λειτουργία του τεχνολογικού τομέα της οικονομίας, δηλ. την έρευνα, την ανάπτυξη και την παραγωγή. Συνοπτικά η τεχνολογική δραστηριότητα σήμερα χαρακτηρίζεται από:

- ☐ *Μεγάλο βαθμό εξειδίκευσης*, δηλαδή παραγωγή και συσσώρευση μεγάλης ποσότητας γνώσης για κάθε επιμέρους πεδίο προϊόντων ή διαδικασιών.
- ☐ *Διεπιστημονικότητα*, δηλαδή ανάγκη συνδυασμού γνώσεων από πολλούς και διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους για την ανάπτυξη ενός προϊόντος ή μίας διαδικασίας.
- ☐ *Εκτενή δυνατότητα πρόσβασης σε μεγάλο αριθμό γνώσεων και πληροφοριών*, χάρη στην πρόοδο στην τεχνολογία επικοινωνίας.
- ☐ *Διαθεσιμότητα* μεγάλης ποικιλίας ταχύτατα εξελισσόμενων *εργαλείων πληροφορικής*.
- ☐ *Παγκοσμιοποίηση*, δηλαδή συνεργασία μεταξύ επιστημόνων/τεχνικών από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και πολιτιστικά περιβάλλοντα μέσα σε μία επιχείρηση, οργανισμό ή εκπαιδευτικό ίδρυμα, έντονη κινητικότητα του επιστημονικού/τεχνικού προσωπικού και δυνατότητα άμεσης συνεργασίας από απόσταση για πολλά είδη τεχνικών δραστηριοτήτων.

Οι σημαντικότερες από τις μεταβολές αυτές αποτελούν εξέλιξη παλαιότερων τάσεων, έχουν όμως πλέον ενισχυθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε να έχουν επιφέρει ριζικές αλλαγές στις μεθόδους εργασίας και συνεπώς στις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες του επιστημονικού/τεχνικού προσωπικού. Παράλληλα με την εξέλιξη αυτή εκδηλώθηκε με αυξανόμενη ένταση ο ισχυρισμός από πλευράς εργοδοτών, ότι οι απόφοιτοι της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης δεν διαθέτουν αυτές ακριβώς τις αναγκαίες γνώσεις και δεξιότητες, και ότι συνεπώς δεν αποδίδουν ικανοποιητικά στο νέο περιβάλλον εργασίας.

Έγινε επίσης αντιληπτό ότι εκτός από την ελλιπή προσαρμογή της δομής και του περιεχομένου των σπουδών στις απαιτήσεις του σύγχρονου περιβάλλοντος εργασίας, η ανεπαρκής προετοιμασία των αποφοίτων οφείλεται και σε μία γενικότερη πτώση της ποιότητας της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης, κυρίως λόγω της ραγδαίας αύξησης του αριθμού των φοιτούντων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, που είχε ως συνέπεια την υπερφόρτιση των σχετικών υποδομών.

Τα δεδομένα αυτά οδήγησαν στη συνειδητοποίηση από πλευράς εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και κυβερνήσεων ότι είναι αναγκαίες ουσιαστικές αλλαγές στην ανώτατη τεχνική εκπαίδευση, ώστε να επιτευχθεί η ικανοποιητική ανταπόκριση των αποφοίτων στις ανάγκες της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

Η γενικευμένη απαίτηση για ριζική τροποποίηση της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης ενισχύθηκε και από εξελίξεις ευρύτερης οικονομικής φύσης, όπως:

- ☐ Την ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων σε παγκόσμια κλίμακα, και τη συνεπαγόμενη διαρκή πίεση αφενός για ταχύτερη ανάπτυξη και παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών και αφετέρου για συμπίεση του κόστους τους.
- ☐ Την προσπάθεια των οικονομικά ανεπτυγμένων γεωγραφικών περιοχών, όπως η Ευρώπη, να διατηρήσουν την τεχνολογική πρωτοπορία έναντι χωρών χαμηλού κόστους παραγωγής, που συχνά παρουσιάζουν και ταχύτατη τεχνολογική πρόοδο, μέσω της εντατικοποίησης της (εφαρμοσμένης κυρίως) έρευνας και ανάπτυξης και της αύξησης της παραγωγικότητας των οικονομιών τους. Μεταξύ άλλων, αυτό οδήγησε και σε μεγάλη αύξηση του αριθμού των φοιτώντων στην ανώτατη τεχνική εκπαίδευση, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.
- ☐ Τη δημοσιονομική στενότητα των κυβερνήσεων, που οδηγεί σε προσπάθεια περιορισμού του κόστους της ανώτατης εκπαίδευσης.

Έτσι, η επιχειρούμενη σήμερα αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη προκύπτει ως αποτέλεσμα των απαιτήσεων τόσο για βελτίωση της αποδοτικότητας των αποφοίτων στο σύγχρονο περιβάλλον εργασίας, όσο και για προσαρμογή στις ευρύτερες οικονομικές συνθήκες.

3.1.2. Στόχοι της αναβάθμισης της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Η βελτίωση της αποδοτικότητας των αποφοίτων της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στο σύγχρονο περιβάλλον εργασίας και της ανταπόκρισής τους στις απαιτήσεις των εργοδοτών επιχειρείται κυρίως μέσω του προσανατολισμού της οργάνωσης και του περιεχομένου των σπουδών προς τους ακόλουθους επί μέρους στόχους:

- ❑ Την ενίσχυση της ικανότητας των φοιτητών για αυτοδύναμη μάθηση, σε αντίθεση με τη μάθηση μέσω της τυπικής «από καθ' έδρας» διδασκαλίας, έτσι ώστε ως επαγγελματίες να μπορούν να προσδιορίζουν και να αποκτούν κατά το δυνατόν αυτοδύναμα τις εκάστοτε απαιτούμενες νέες γνώσεις και μεθόδους εργασίας.
- ❑ Την έμφαση στη γρήγορη επίτευξη αποτελέσματος, σε αντίθεση με την πιο μακροπρόθεσμη επιδίωξη απώτερων στόχων, όπως επιβάλλεται από τις σημερινές συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, όπου ο προσανατολισμός της αγοράς αλλάζει ταχύτατα είτε λόγω γρήγορων μεταβολών των κοινωνικών συνθηκών και συνεπώς των αναγκών της οικονομίας, είτε λόγω του ραγδαίου ρυθμού της τεχνολογικής εξέλιξης που έχει ως αποτέλεσμα τη συχνή και πολλές φορές ριζική μεταβολή της κατεύθυνσης ανάπτυξης των προϊόντων.
- ❑ Την αποτελεσματική εκμετάλλευση των δυνατοτήτων διδασκαλίας και έρευνας που προσφέρουν τα σύγχρονα εργαλεία επικοινωνιών και πληροφορικής και την εξοικείωση των φοιτητών με αυτά.
- ❑ Την εξασφάλιση ευελιξίας στο περιεχόμενο, στις μεθόδους και στα μέσα διδασκαλίας, ώστε να προσαρμόζονται ευχερέστερα και ταχύτερα στις νέες εξελίξεις στην τεχνολογία της διδασκαλίας και στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.
- ❑ Την προαγωγή και ανάπτυξη μορφών διδασκαλίας μέσω της συμμετοχής των φοιτητών σε ερευνητικά προγράμματα υπό την εποπτεία των διδασκόντων με στόχο την ανάπτυξη της ικανότητας της ομαδικής εργασίας και της διεπιστημονικής συνεργασίας, καθώς και την καλλιέργεια της πρωτοβουλίας και της καινοτομίας.
- ❑ Την εναρμόνιση των εκπαιδευτικών συστημάτων και της δομής των σπουδών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε:
 - να προωθείται η ικανότητα εργασίας των αποφοίτων σε διεθνή και πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα, καθώς και η συνεργασία και η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των ιδρυμάτων μέσω της ευχερούς δυνατότητας εκπόνησης μέρους των σπουδών των φοιτητών ή της απασχόλησης του διδακτικού/ερευνητικού προσωπικού σε ιδρύματα άλλων χωρών για ορισμένο διάστημα,
 - να διασφαλίζεται η συγκρισιμότητα των σπουδών και να διευκολύνεται η απασχόληση των αποφοίτων σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τον στόχο αυτό εξυπηρετούν η εισαγωγή του Συμπληρώματος Σπουδών (Diploma Supplement) και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς Μονάδων (ECTS).
- ❑ Τη διασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, μέσω διαδικασιών ποιοτικού ελέγχου της λειτουργίας και κυρίως της απόδοσης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Η προσαρμογή της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης στις ευρύτερες σημερινές οικονομικές συνθήκες επιχειρείται μέσα από τα ακόλουθα μέτρα:

- ❑ Την προωθούμενη καθιέρωση προγραμμάτων σπουδών δύο κύκλων (Διακήρυξη της Μπολόνια), ενός βασικού τριετούς, ο οποίος παρέχει στον απόφοιτο δικαίωμα άσκησης επαγγέλματος, και στη συνέχεια ενός προαιρετικού διετούς, με χαρακτήρα εξειδίκευσης. Μετά την ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου σπουδών είναι δυνατή η εκπόνηση διδακτορικού, για την ολοκλήρωση του οποίου προβλέπεται ενδεικτικά διάρκεια τριών ετών. Με αυτή τη δομή σπουδών επιδιώκεται ένας σημαντικός περιορισμός του κόστους της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης, αφού για ένα μεγάλο αριθμό αποφοίτων εξοικονομούνται τα δύο έτη σπουδών του δεύτερου κύκλου, που είναι και δαπανηρότερα, επειδή αφορούν αντικείμενα εξειδίκευσης, ενώ παράλληλα τα πτυχία του δεύτερου κύκλου σπουδών καθίστανται πιο εξειδικευμένα και συνεπώς πιο κατάλληλα για τις ανάγκες της σύγχρονης τεχνολογικής δραστηριότητας. Ο περιορισμός των δημοσίων δαπανών φαίνεται αρκετά πιθανόν να επιδιωχθεί και μέσω της καθιέρωσης διδάκτρων για το δεύτερο κύκλο σπουδών, η οποία στην Ελλάδα ήδη εφαρμόζεται σχεδόν καθολικά για τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών.
- ❑ Την προώθηση και ενίσχυση της χρηματοδότησης της ερευνητικής δραστηριότητας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από επιχειρήσεις, ώστε ένα μέρος των σχετικών δαπανών να μην επιβαρύνει τις κυβερνήσεις, ενώ παράλληλα να επιτυγχάνεται καλύτερη εναρμόνιση της έρευνας με τις κατευθύνσεις της αγοράς.

3.2. ΥΛΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

3.2.1. Η εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου

Οι Πρυτάνεις των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων που συγκεντρώθηκαν στην **Μπολόνια** το 1988 διακήρυξαν ομόφωνα τα εξής:

- ☐ Τα πανεπιστήμια είναι αυτόνομα ιδρύματα, όπου η έρευνα και η διδασκαλία πρέπει να είναι ανεξάρτητη από κάθε πολιτική και οικονομική δύναμη.
- ☐ Η διδασκαλία και η έρευνα πρέπει να είναι αδιαίρετες.
- ☐ Η ελευθερία στην έρευνα και στη διδασκαλία είναι θεμελιώδης αρχή της πανεπιστημιακής ζωής. Το πανεπιστήμιο είναι χώρος ανοικτού διαλόγου.
- ☐ Το πανεπιστήμιο είναι ο θεματοφύλακας της ευρωπαϊκής ανθρωπιστικής παράδοσης.

Ακολούθησε η **συνάντηση της Σορβόνης** (Παρίσι, Μάιος 1988) όπου οι Υπουργοί Παιδείας τεσσάρων ευρωπαϊκών χωρών (Γαλλίας, Γερμανίας, Ηνωμένου Βασιλείου και Ιταλίας) υπέγραψαν τη Διακήρυξη της Σορβόνης με στόχο την ανοικοδόμηση του Ευρωπαϊκού χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η συγκεκριμένη Διακήρυξη επικεντρώθηκε στους παρακάτω στόχους:

- ☐ Προοδευτική σύγκλιση του γενικού πλαισίου τίτλων και κύκλων σπουδών, ώστε να δημιουργηθεί ένας ενιαίος ευρωπαϊκός χώρος ανώτατης εκπαίδευσης.
- ☐ Κοινό σύστημα που θα οδηγεί σε πρώτο τίτλο σπουδών (Bachelor's degree) και σε μεταπτυχιακούς τίτλους (Master's και Διδακτορικό).
- ☐ Διευκόλυνση και ενίσχυση της κινητικότητας φοιτητών και διδασκόντων (οι φοιτητές να μπορούν να διανύουν τουλάχιστον ένα εξάμηνο σπουδών στο εξωτερικό) και βελτίωση της αναγνωρισιμότητας των πτυχίων και ακαδημαϊκών προσόντων.

Στη συνέχεια ακολούθησε συνάντηση 29 Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας τον Ιούνιο του 1999 στη **Μπολόνια** για να τεθούν οι βάσεις για τη διαμόρφωση ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης ως το έτος 2010 και για την προβολή του ευρωπαϊκού συστήματος εκπαίδευσης σε ολόκληρο τον κόσμο.

Στη **Διακήρυξη της Μπολόνια** προωθήθηκαν οι επιμέρους δράσεις:

- ☐ Υιοθέτηση ενός συστήματος τίτλων σπουδών που θα είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι και συγκρίσιμοι (με τη βοήθεια και του θεσμού "Συμπλήρωμα Διπλώματος / Diploma Supplement").
- ☐ Υιοθέτηση ενός συστήματος σπουδών που θα στηρίζεται σε δύο κύκλους, ένα προπτυχιακό (τουλάχιστον τριετή) και ένα μεταπτυχιακό που να οδηγεί σε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα και/ή Διδακτορικό.
- ☐ Καθιέρωση ενός κοινού συστήματος διδακτικών μονάδων (ανάλογου με το εφαρμοζόμενο Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων / ECTS).
- ☐ Προώθηση της κινητικότητας με ξεπέρασμα των εμποδίων για την ελεύθερη διακίνηση φοιτητών, διδασκόντων, ερευνητών και διοικητικού προσωπικού.
- ☐ Προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στη διασφάλιση της ποιότητας με στόχο την ανάπτυξη συγκρίσιμων στοιχείων και μεθόδων.
- ☐ Προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στην ανώτατη εκπαίδευση σε σχέση με προγράμματα σπουδών, συνεργασία, κινητικότητα, πρακτική άσκηση, κατάρτιση, επιμόρφωση και έρευνα.

Τον Μάιο του 2001 συναντήθηκαν στην **Πράγα** 32 Ευρωπαίοι Υπουργοί Παιδείας για να εξετάσουν την πορεία των εξελίξεων και να θέσουν κατευθύνσεις και προτεραιότητες με έμφαση στην κοινωνική διάσταση της ανώτατης εκπαίδευσης. Στο Ανακοινωθέν της Πράγας περιλαμβάνονται τα εξής:

- ☐ Επιβεβαιώνονται οι δεσμεύσεις στους στόχους της Διακήρυξης της Μπολόνια.
- ☐ Εκφράζεται η επιδοκιμασία για την ενεργό συμμετοχή της Ένωσης Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων

(EUA) και του φορέα των Εθνικών Ενώσεων Φοιτητών της Ευρώπης (ESIB).

- ☐ Διατυπώνονται προτάσεις για την περαιτέρω πορεία των δράσεων της Διακήρυξης της Μπολόνια.
- ☐ Τονίζεται η σημασία για τον Ευρωπαϊκό χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης των παρακάτω ενεργειών:
 - Δια βίου εκπαίδευση.
 - Ενεργή συμμετοχή των φοιτητών ως μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας.
 - Προώθηση της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητας του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και σε άλλα μέρη του κόσμου.

Ακολούθησε η *σύννοδος του Βερολίνου* το Σεπτέμβριο του 2003 με συμμετοχή 33 Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας όπου αποφασίσθηκαν τρεις ενδιάμεσες προτεραιότητες και δεσμεύσεις για όλες τις χώρες μέχρι το 2005:

- ☐ Διασφάλιση ποιότητας.
- ☐ Σύστημα δύο κύκλων σπουδών.
- ☐ Αναγνώριση των τίτλων σπουδών και περιόδων σπουδών σε άλλα πανεπιστήμια.

Στο Ανακοινωθέν του Βερολίνου περιλαμβάνονται οι εξής επιμέρους διαδικασίες για κάθε μια από τις προαναφερθείσες δράσεις:

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Συμφωνήθηκε ότι ως το 2005 τα Εθνικά Συστήματα Διασφάλισης και Αξιολόγησης Ποιότητας θα περιλαμβάνουν:

- ☐ Προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων των φορέων και των ιδρυμάτων που εμπλέκονται στη διαδικασία.
- ☐ Αξιολόγηση προγραμμάτων ή ιδρυμάτων, που θα περιλαμβάνει εσωτερική αξιολόγηση, εξωτερική επισκόπηση, συμμετοχή των φοιτητών στη διαδικασία και κοινοποίηση των αποτελεσμάτων.
- ☐ Σύστημα αναγνώρισης, πιστοποίησης ή συμβατών διαδικασιών, διεθνή συνεργασία και συμμετοχή σε δίκτυα.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΥΟ ΚΥΚΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

- ☐ Διάρθρωση δύο κύκλων σπουδών (προπτυχιακός και μεταπτυχιακός) και εισαγωγή τρίτου κύκλου σπουδών (διδακτορικές σπουδές).
- ☐ Πτυχία του πρώτου κύκλου σπουδών δίνουν πρόσβαση σε προγράμματα του δεύτερου. Πτυχία του δεύτερου δίνουν πρόσβαση σε διδακτορικές σπουδές.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

- ☐ Διαφάνεια και αναγνωρισιμότητα μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών των ευρωπαϊκών χωρών, έτσι ώστε να διευθετηθεί το θέμα της αναγνώρισης των σπουδών και πτυχίων της κάθε χώρας.
- ☐ Επιτάχυνση εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECTS), όχι μόνο για τη μεταφορά αλλά και το συνυπολογισμό (accumulation) μονάδων που θα οδηγούν στη λήψη κοινού πτυχίου.
- ☐ Θεσμοθέτηση του Συμπληρώματος Διπλώματος (Diploma Supplement) που θα αποτελεί αναλυτική παρουσίαση του προγράμματος σπουδών που οδηγεί στο συγκεκριμένο πτυχίο. Στους φοιτητές που θα αποφοιτούν από το 2005 και μετά θα πρέπει να παρέχεται δωρεάν το Συμπλήρωμα Διπλώματος.
- ☐ Δέσμευση όλων των χωρών να επικυρώσουν τη σύμβαση της Λισσαβόνας για την Αναγνώριση (Lisbon Recognition Convention).

Επίσης, συνεχίζονται οι δράσεις που αφορούν στην κινητικότητα, στην ενεργή συμμετοχή των φοιτητών, στην προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης της ανώτατης εκπαίδευσης, στην προβολή της

ελκυστικότητας του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, στη δια βίου μάθηση, στη συνεργασία του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης με τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας και, τέλος, στην παρακολούθηση και αποτίμηση των ενεργειών κάθε χώρας για την εφαρμογή της πορείας της Μπολόνια.

Στη σύνοδο που πραγματοποιήθηκε στο **Bergen** της Νορβηγίας τον Μάιο του 2005 με συμμετοχή 45 Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας το κεντρικό ζήτημα ήταν η σύγκλιση των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια. Στα βασικά σημεία των συζητήσεων και αποφάσεων στη σύνοδο περιλαμβάνονται τα εξής:

- ❑ Έγερση 3 τριών κύκλων σπουδών. Ο πρώτος κύκλος (πτυχιακός) έχει διάρκεια τουλάχιστον 3 ετών και στη συνέχεια ακολουθεί ο μεταπτυχιακός και εν συνεχεία ο διδακτορικός κύκλος σπουδών. Σημειώνεται ότι ο απόφοιτος ενός κύκλου θα έχει δικαίωμα πρόσβασης στον επόμενο κύκλο.
- ❑ Η Ελλάδα και άλλα κράτη (π.χ. Γερμανία, Γαλλία) διετύπωσαν αντιρρήσεις για την περίπτωση προσμέτρησης των επαγγελματικών σπουδών μικρότερης διάρκειας (συνήθως διετείς) που παρέχεται από τα ΙΕΚ, τα κολέγια και τα εργαστήρια ελευθέρων σπουδών καθώς και για την περίπτωση να θεωρηθεί εκπαίδευση διάρκειας μικρότερης των 3 ετών ως ανώτατη εκπαίδευση.
- ❑ Στο τελικό κείμενο δεν συμπεριλήφθηκε τελικά η διατύπωση "σπουδές μικρότερης διάρκειας" και έτσι η ελάχιστη διάρκεια σπουδών παρέμεινε σε τουλάχιστον 3 έτη. Δόθηκε η δυνατότητα αναγνώρισης ως πανεπιστημιακών "ενδιάμεσων τίτλων σπουδών" αλλά σε εθνικά πλαίσια και χωρίς διευρωπαϊκή ισχύ.

3.2.2. Αποτίμηση της εφαρμογής των αρχών του ενοποιημένου εκπαιδευτικού χώρου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Α. ΔΥΟ ΚΥΚΛΟΙ ΣΠΟΥΔΩΝ

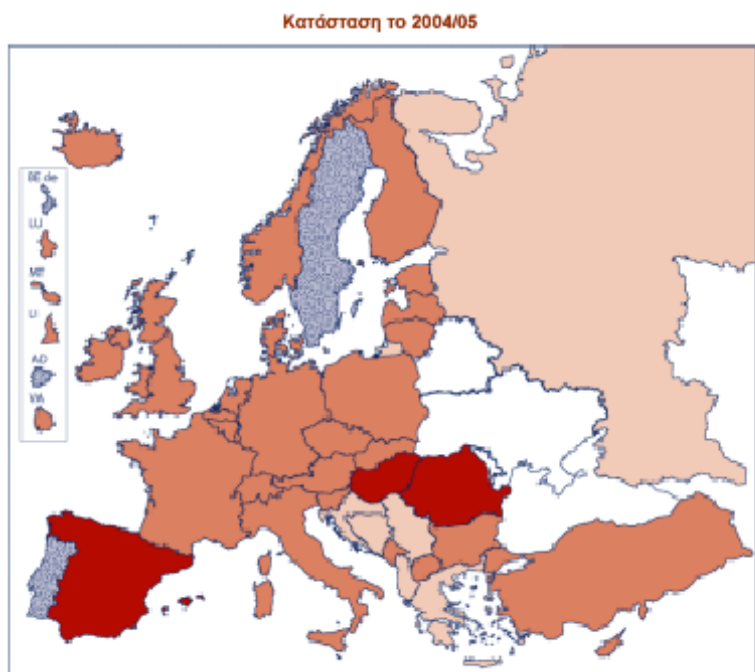
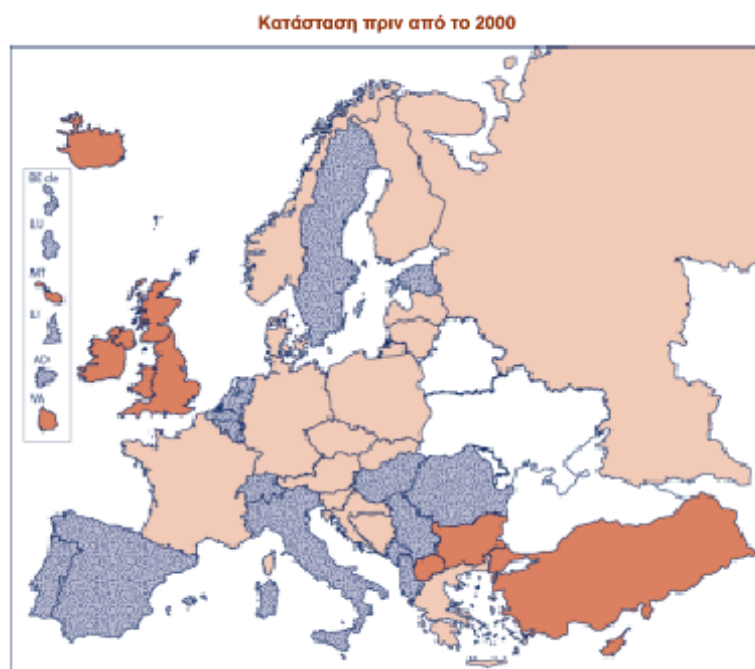
Η δημιουργία ενός ενοποιημένου ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης προϋποθέτει την προσαρμογή των επιμέρους εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων σε μία κοινή δομή. Η δομή αυτή βασίζεται στο σύστημα των δύο κύκλων σπουδών, δηλαδή το «πτυχίο» (Bachelor) και τον μεταπτυχιακό τίτλο (Master).

Κατά την αρχή του ακαδημαϊκού έτους 2004-2005 το σύστημα των δύο κύκλων σπουδών εφαρμόζεται, τουλάχιστον μερικώς, σε όλες τις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν υπογράψει τη Συνθήκη, με εξαίρεση την Ανδόρρα, τη Γερμανόφωνη Κοινότητα του Βελγίου, την Ουγγαρία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, την Ισπανία και τη Σουηδία. Τρεις από τις παραπάνω χώρες πρόσφατα θέσπισαν τις νομοθετικές ρυθμίσεις για την εισαγωγή του συστήματος. Στη Ρουμανία και στην Ισπανία το σύστημα θα τεθεί σε εφαρμογή από το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006. Ένα χρόνο αργότερα θα εφαρμοστεί στην Ουγγαρία, ενώ στη Σουηδία θα τεθεί προς ψήφιση στη Βουλή το Μάιο του 2005. Η Πορτογαλία δεν έχει ακόμη προχωρήσει σε νομοθετικές ρυθμίσεις, αλλά πρόκειται να αναδιαμορφώσει τη δομή της ανώτατης εκπαίδευσης στο πνεύμα της Διακήρυξης της Μπολόνια. Δεδομένης της περιορισμένης κλίμακας της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ανδόρρα και στη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, δεν έχει ακόμη εισαχθεί κάποιο μέτρο για τη θέσπιση των 2 κύκλων σπουδών.

Σε ορισμένες χώρες το σύστημα των 2 κύκλων σπουδών εφαρμόζονταν πολλά χρόνια πριν από τη Μπολόνια. Για παράδειγμα, στην πλειοψηφία των χωρών της ανατολικής Ευρώπης, η δομή αυτή εφαρμόστηκε τη δεκαετία του 90.

Επίσης, υπάρχουν περιπτώσεις χωρών, στις οποίες το υπάρχον σύστημα δεν αντιστοιχεί ακριβώς στις απαιτήσεις της Μπολόνια. Οι προσαρμογές ή επεκτάσεις που απαιτούνταν για τις συγκεκριμένες χώρες έγιναν από το 2000, με εξαίρεση τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, στην οποία γίνονται τώρα οι διαπραγματεύσεις. Στην Ελλάδα το σύστημα δεν έχει αρχίσει να εφαρμόζεται, αφού εκκρεμεί η απόφαση της κυβέρνησης για την εφαρμογή του. Σε άλλες χώρες, το ζήτημα ήταν να γίνει το σύστημα υποχρεωτικό ή απλώς να επεκταθεί. Η Λιθουανία (2000), η Τσεχία (2001), η Γερμανία (2002), η FYROM (2003) και η Φινλανδία (2004) θέσπισαν νόμο, με τον οποίο τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να έχουν προγράμματα σπουδών που οδηγούν στη λήψη πτυχίου bachelor και master. Το 2003/04 η Δανία επέκτεινε τη δομή των δύο κύκλων σπουδών στην ιατρική,

στις επιστήμες του μηχανικού, στη μουσική και στη θεολογία. Η Αυστρία έχει εφαρμόσει του δύο κύκλους σπουδών και στα ιδρύματα εφαρμοσμένης επιστήμης (αντίστοιχα με τα ΤΕΙ). Στη Σλοβενία η διάρκεια των προγραμμάτων και τα επίπεδα των προσόντων προσαρμόστηκαν στις απαιτήσεις της Μπολόνια μέσω νόμου το 2004 και οι αλλαγές θα τεθούν σε εφαρμογή από το ακαδημαϊκό έτος 2005/06. Στη Γαλλία, ο τίτλος των μεταπτυχιακών προγραμμάτων πήρε τη διεθνή ονομασία master, ώστε να γίνεται κατανοητός σε διεθνές επίπεδο.

[πηγή: Ευρυδίκη]

- Ύπαρξη της δομής βασισμένης σε δύο κύκλους που αντιστοιχεί στη Μπολόνια.
- Ύπαρξη της δομής βασισμένης σε δύο κύκλους με απαραίτητες προσαρμογές/επεκτάσεις.
- Ο νόμος εγκρίνεται το 2004 ή το 2005, αλλά δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ.
- Καμία δομή βασισμένη σε δύο κύκλους.

Σχήμα 3.1. Η εφαρμογή του συστήματος με δύο κύκλους σπουδών πριν το 2000 και κατά το ακαδημαϊκό έτος 2004/05.

Σε κάποιες χώρες με ιδιαιτερότητες στη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Βουλγαρία, Τσεχία, Γερμανία, Ισλανδία, Λιθουανία, Νορβηγία, Πολωνία, Ρωσία και Σλοβακία) παρέχονται ακόμη πολυετείς σπουδές, παράλληλα με νέα προγράμματα βασιζόμενα σε 2 κύκλους σπουδών. Στη Γερμανία, στη Λιθουανία και στην Πολωνία οι πολυετείς σπουδές θα αντικατασταθούν πλήρως με προγράμματα δύο κύκλων μέχρι το 2010. Στην Ισλανδία παραμένουν ελάχιστα προγράμματα ενιαίων σπουδών, ενώ στη Νορβηγία το παλαιό σύστημα θα πάψει να ισχύει το 2007. Η φλαμανδική και γαλλική κοινοτική του Βελγίου αναμόρφωσαν το σύστημα της ανώτατης εκπαίδευσης και ενσωμάτωσαν το νέο σύστημα στη νομοθεσία τους το 2003 και 2004 αντίστοιχα. Το νέο σύστημα εφαρμόστηκε για τον πρώτο χρόνο των σπουδών σε όλα τα ιδρύματα και γνωστικά αντικείμενα από το ακαδημαϊκό έτος 2004/05. Θα ενσωματώνεται σταδιακά μέχρι το 2006/07 και συνεπώς τα δύο συστήματα θα συνυπάρχουν για μερικά χρόνια. Η κατάσταση είναι παρόμοια στο Λουξεμβούργο, στο οποίο ο νόμος θεσπίστηκε το 2003 και εφαρμόστηκε από το ακαδημαϊκό έτος 2004/05.

Στις περισσότερες χώρες, στις οποίες παρέχονται οι δύο κύκλοι σπουδών, η δομή εφαρμόζεται μόνο στα προγράμματα με κατάταξη ISCED 5A. Οι δύο τίτλοι σπουδών (Bachelor/Master) παρέχονται από πανεπιστημιακά και μη πανεπιστημιακά ιδρύματα. Η δομή εφαρμόζεται σχεδόν σε όλα τα πεδία σπουδών. Ωστόσο, η επιστήμη της αρχιτεκτονικής και των μηχανικών αποτελούν εξαίρεση στην Εσθονία και στην Ιταλία. Επίσης, στη Γαλλία προγράμματα μηχανικών και αρχιτεκτόνων παρέχονται ακόμη με τη μορφή ενιαίων σπουδών. Στη Ρωσία ορισμένα επιστημονικά πεδία, όπως η νοσηλευτική και αντικείμενα σχετιζόμενα με την παροχή υπηρεσιών, δεν επηρεάζονται από το σύστημα 2 κύκλων. Στη Σλοβακία, οι σπουδές της θεολογίας αποτελούν επίσης εξαίρεση.

Η ιατρική και τα σχετικά με αυτήν αντικείμενα συνήθως συνεχίζουν να παρέχονται ως ενιαίο πρόγραμμα σπουδών και διαρκούν 5 ή 6 χρόνια, οδηγώντας αυτομάτως σε τίτλο σπουδών ισότιμο με master. Σπάνια χωρίζονται σε 2 κύκλους σπουδών, καθένας από τους οποίους οδηγεί σε τίτλο σπουδών, όπως συμβαίνει με τη φλαμανδική και τη γαλλική κοινότητα του Βελγίου, τη Δανία και την Ολλανδία. Ωστόσο, σε αυτές τις χώρες το πρώτο πτυχίο (Bachelor) αποκτάται μετά από 3 χρόνια, και παρόλο που μπορεί κάποιος να σταματήσει σε αυτό το επίπεδο, δεν έχει το δικαίωμα άσκησης του επαγγέλματος του ιατρού, οδοντίατρου, κλπ. Αντιθέτως, στη FYROM, στην Ελλάδα, στην Ισλανδία, στην Ιρλανδία, στη Μάλτα και στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο πρώτος κύκλος σπουδών διαρκεί 5-6 χρόνια και οδηγεί σε δίπλωμα, το οποίο επιτρέπει στους κατόχους του να ασκούν το επάγγελμα. Κάποια περαιτέρω εξειδίκευση μπορεί να είναι απαραίτητη. Η ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου είναι προαιρετική.

Οι μεταπτυχιακές σπουδές

Στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών, η παροχή της ανώτατης εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από ένα διαχωρισμό μεταξύ:

- Προγραμμάτων με ακαδημαϊκό ή θεωρητικό χαρακτήρα (ISCED 5A), μέσω των οποίων είναι εφικτή η πρόσβαση σε προχωρημένες μεταπτυχιακές σπουδές για τη λήψη διδακτορικού διπλώματος (ISCED 6) και
- Προγραμμάτων προσανατολισμένων περισσότερο προς αντικείμενα με περισσότερο πρακτικό και επαγγελματικό χαρακτήρα (ISCED 5B), τα οποία δεν έχουν πρόσβαση σε μεταπτυχιακά προγράμματα κτήσης διδακτορικού διπλώματος. Οι φοιτητές μπορούν γενικά να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε προγράμματα της ίδιας κατάταξης (ISCED 5B) ή να εγγραφούν στον πρώτο κύκλο προγραμμάτων της κατάταξης ISCED 5A.

Σε περίπου 14 χώρες που υπέγραψαν τη συνθήκη της Μπολόνια, μικρής διάρκειας προγράμματα της κατάταξης ISCED 5B (διάρκειας 1 ή 2 ετών) παρέχονται παράλληλα με προγράμματα μεγάλης διάρκειας (3 ετών ή περισσότερο). Πέντε χώρες (Ουγγαρία, Ισλανδία, Ισπανία, Τουρκία και Ηνωμένο Βασίλειο) παρέχουν προγράμματα της κατάταξης ISCED 5B αποκλειστικά με μικρή διάρκεια.

Πίνακας 3.1. Η εισαγωγή των δύο κύκλων σπουδών σε προγράμματα με κατάταξη ISCED 5B και η πρόσβαση σε προγράμματα σπουδών ISCED 5A.

Πηγή: Ευρυδίκη

AD ○	AL ▲	AT □	BA ▲	BE de ▲	BE fr ●▲	BE nl ●▲	BG □	CH ▲	CSmon ●	CS ser ○
CY ○	CZ □	DE □	DK ○	EE ●	EL ⊗	ES ○	FI ⊗	FR ●●	HR ○	HU ○
IE □	IS ○	IT ●●	LI ▲	LT ○	LU ○	LV ○	MK ○●	MT ⊗	NL ○	NO ⊗
PL □	PT ●	RO	RU ⊗	SE ○	SI ○●	SK ○	TR ○	UK ○	VA ⊗	

Υπόμνημα

- ISCED 5B με πιθανή πρόσβαση σε προγράμματα μεταπτυχιακού επιπέδου ISCED 5A
- ISCED 5B με πιθανή πρόσβαση σε προγράμματα ISCED 5B.
- ▲ ISCED 5B με πιθανή πρόσβαση σε προγράμματα εξειδίκευσης ISCED 5B ή ISCED 5A.
- ISCED 5B με πιθανή πρόσβαση στην αγορά εργασίας, με την πιθανότητα της εξαίρεσης τμήματος των σπουδών με κατάταξη ISCED 5A.
- ISCED 5B με κύρια πρόσβαση στην αγορά εργασίας
- ⊗ Δεν υπάρχουν προγράμματα με κατάταξη ISCED 5B.

Γενικά, ο διαχωρισμός μεταξύ των προγραμμάτων με κατάταξη ISCED 5A και ISCED 5B ορίζεται από τον τύπο των ιδρυμάτων που τα οργανώνουν (πανεπιστημιακά ή μη) και το επίπεδο του τίτλου που παρέχουν με την ολοκλήρωση των σπουδών. Ωστόσο, αυτό το «δυαδικό» σύστημα οργάνωσης γίνεται σταδιακά θολό, λόγω της τάσης των πανεπιστημιακών και μη ιδρυμάτων να γίνονται ολοένα και πιο όμοια. Έτσι, σε 6 χώρες (Φινλανδία, Ελλάδα, Βατικανό, Μάλτα, Νορβηγία και Ρωσία) όλα τα αναγνωρισμένα προγράμματα σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης ανήκουν στην κατάταξη ISCED 5A, ακόμα κι όταν παρέχονται από μη πανεπιστημιακούς φορείς. Στην Ολλανδία, κάποια προγράμματα σπουδών μικρής διάρκειας της κατάταξης ISCED 5B βρίσκονται στη διαδικασία μετάταξής τους σε προγράμματα που οδηγούν στη λήψη πτυχίου (bachelor) και ανήκουν στην κατηγορία ISCED 5A.

Σε πέντε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βέλγιο, Εσθονία, Γαλλία, Ιταλία και Πορτογαλία) τα προγράμματα που ανήκουν στην κατάταξη ISCED 5B και διαρκούν τουλάχιστον 3 έτη παρέχουν πρόσβαση σε προγράμματα σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου με κατάταξη ISCED 5A.

Σε πέντε χώρες (FYROM, Μαυροβούνιο και Σλοβενία) ένα αρχικό πρόγραμμα με κατάταξη ISCED 5B που διαρκεί 3 ή 4 χρόνια δίνει πρόσβαση σε ένα δεύτερο πρόγραμμα ίδιας κατάταξης. Στη Γαλλία, μικρής διάρκειας προγράμματα της κατάταξης ISCED 5B οδηγούν σε προγράμματα δεύτερου κύκλου σπουδών της ίδιας κατάταξης με διάρκεια 1 έτους.

Επίσης, σε 5 χώρες ορισμένα προγράμματα της κατάταξης ISCED 5B δίνουν πρόσβαση σε ειδικευμένα τμήματα της κατάταξης ISCED 5B ή ISCED 5A (Αλβανία, Βέλγιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Λίχτενσταϊν και Ελβετία).

Στις υπόλοιπες χώρες, τα προγράμματα ανώτερης εκπαίδευσης με επαγγελματικό προσανατολισμό και κατάταξη ISCED 5B δίνουν τη δυνατότητα στους αποφοίτους τους, εκτός από την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, της μεταφοράς μονάδων ή της μεταπήδησής τους σε προγράμματα της κατάταξης ISCED 5A, χωρίς να έχουν την υποχρέωση να ξεκινήσουν από την αρχή ένα πρόγραμμα που οδηγεί σε πτυχίο bachelor. Για παράδειγμα, απόφοιτοι των προγραμμάτων ISCED 5B είναι συχνά σε θέση να συνεχίσουν στο δεύτερο ή τρίτο έτος των σπουδών για πτυχίο ISCED 5A στην Κύπρο, στη Δανία, στην Ισλανδία, στη Λετονία, στη Σλοβενία, στην Ισπανία, στη Σουηδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στην Ουγγαρία, τίτλος σπουδών με κατάταξη ISCED 5B ισοδυναμεί με 60 μονάδες σε κάθε πρόγραμμα σπουδών με κατάταξη ISCED 5A.

Β. Ο ΤΡΙΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ

Το Σεπτέμβριο του 2003, οι υπουργοί Παιδείας που υπέγραψαν τη Συνθήκη της Μπολόνια συμφώνησαν στην προώθηση της διασύνδεσης του Ευρωπαϊκού Χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης

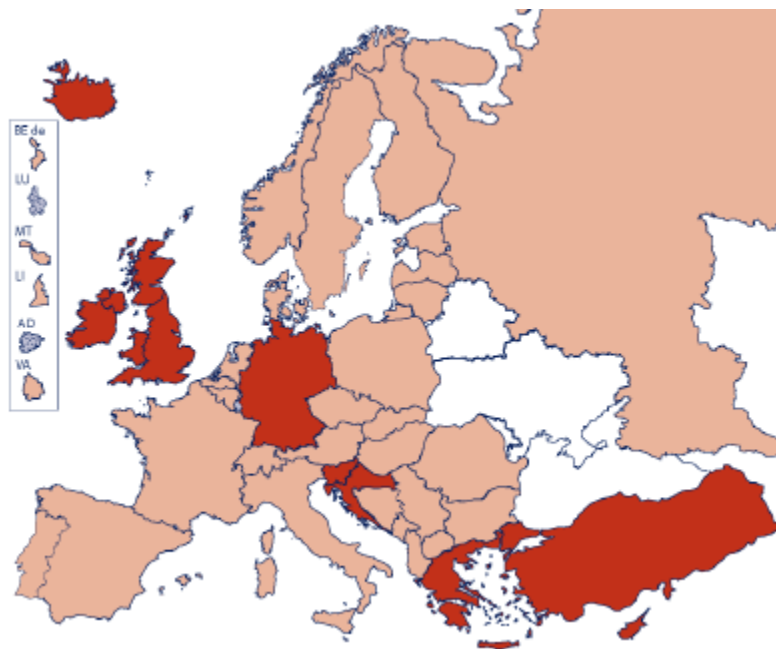
με τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. Επισήμαναν επίσης την αναγκαιότητα να προσθέσουν μετά από τους δύο κύκλους σπουδών ένα τρίτο επίπεδο, το οποίο οδηγεί στη λήψη διδακτορικού διπλώματος.

Σε όλες τις χώρες που υπέγραψαν τη συνθήκη της Μπολόνια (εκτός από την Ανδόρα και τη γερμανόφωνη Κοινότητα του Βελγίου) έχει ήδη εφαρμοστεί ή πρόκειται σύντομα να εφαρμοστεί η δομή της ανώτατης εκπαίδευσης με δύο κύκλους σπουδών (Bachelor/Master). Στις περισσότερες από αυτές τις χώρες οι μεταπτυχιακές σπουδές που οδηγούν σε λήψη διδακτορικού διπλώματος ήδη θεωρούνται ως ο τρίτος κύκλος της ανώτατης εκπαίδευσης. Μάλιστα, σε ορισμένες από αυτές η υιοθέτηση αυτή έχει ήδη επικυρωθεί από πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις.

Πρόσβαση στον τρίτο κύκλο σπουδών

Σε όλες τις χώρες, η πρόσβαση σε προχωρημένες σπουδές βασίζεται κυρίως στην κατοχή τίτλων σπουδών που απονέμονται στο τέλος του δεύτερου κύκλου προγραμμάτων κατάταξης ISCED 5A. Ωστόσο, σε ορισμένες από αυτές, ισχύουν και άλλα κριτήρια επιλογής, τα οποία καθορίζονται κυρίως από το εκάστοτε εκπαιδευτικό ίδρυμα. Συγκεκριμένα, στη Γαλλία και την Ισπανία, οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν ένα πρόγραμμα υψηλής θεωρητικής κατάρτισης πριν την έναρξη της μεμονωμένης ερευνητικής τους δραστηριότητας.

Σε 9 ευρωπαϊκές χώρες (Κροατία, Κύπρος, Ισλανδία, Ιρλανδία, Σλοβενία, Τουρκία και Ηνωμένο Βασίλειο) οι φοιτητές μπορούν να ξεκινήσουν την εκπόνηση της διδακτορικής διατριβής τους, αφού αποκτήσουν ένα τίτλο σπουδών με κατάταξη ISCED 5A. Σε γενικές γραμμές, η δυνατότητα αυτή υπόκειται συχνά και σε περαιτέρω προϋποθέσεις. Στην Κύπρο, οι φοιτητές που έχουν ολοκληρώσει τον πρώτο κύκλο σπουδών μπορούν να ξεκινήσουν τη διδακτορική τους διατριβή, αφού πρώτα έχουν λάβει ειδική ερευνητική κατάρτιση ισοδύναμη με 60 μονάδες. Στη Γερμανία, η δυνατότητα αυτή αφορά κάποιους ιδιαίτερα ταλαντούχους φοιτητές, οι οποίοι ξεκινούν την εκπόνηση της διδακτορικής διατριβής αμέσως μετά τη λήψη του πτυχίου επιπέδου bachelor, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν περάσει επιτυχώς σχετικές ειδικές εξετάσεις. Στην Ελλάδα, η κατοχή πτυχίου πρώτου κύκλου σπουδών μπορεί να είναι αρκετή για τη συνέχιση σε σπουδές διδακτορικού επιπέδου, στα τμήματα όμως μόνο που δεν προσφέρουν δεύτερο κύκλο σπουδών. Στην Ιρλανδία, η απόφαση για τη συνέχιση

[πηγή: Ευρυδίκη]

Υπόμνημα

- Η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου είναι απαραίτητη.
- Η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου είναι απαραίτητη, αλλά υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης με την κατοχή πτυχίου επιπέδου Bachelor.
- Δεν παρέχονται διδακτορικά διπλώματα από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Σχήμα 3.2. Οι απαιτούμενοι τίτλοι σπουδών για τη συνέχιση των σπουδών σε διδακτορικό επίπεδο.

των σπουδών σε διδακτορικό δίπλωμα μετά τη λήψη του πτυχίου επιπέδου bachelor έγκειται στο εκάστοτε εκπαιδευτικό ίδρυμα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν κάποια προγράμματα, στα οποία οι φοιτητές μπορούν να προχωρήσουν σε σπουδές διδακτορικού επιπέδου χωρίς την κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου, εφόσον έχουν αποκτήσει το πτυχίο τους με καλό βαθμό και με την προϋπόθεση της αποδοχής τους από τον επιβλέποντα καθηγητή.

Η δομή των σπουδών που οδηγεί σε διδακτορικό δίπλωμα

Στην πλειοψηφία των χωρών που υπέγραψαν τη Συνθήκη της Μπολόνια, η ερευνητική κατάρτιση με τη μορφή θεωρητικών μαθημάτων είτε σε υποχρεωτική, είτε σε προαιρετική βάση αποτελεί μέρος των προγραμμάτων που οδηγούν σε λήψη διδακτορικού διπλώματος και είναι επιπρόσθετη της έρευνας του υποψήφιου διδάκτορα. Η κατάρτιση αυτή είναι υποχρεωτική και γίνεται παράλληλα με την έρευνα στις μισές από τις ευρωπαϊκές χώρες (Αυστρία, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Λετονία, Λίχτενσταϊν, Λιθουανία, Μαυροβούνιο, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σλοβακία, Σουηδία και Τουρκία). Στην Ισλανδία, μόνο ορισμένα διδακτορικά προγράμματα συμπεριλαμβάνουν θεωρητική κατάρτιση. Στο Ηνωμένο Βασίλειο ορισμένοι φορείς που χρηματοδοτούν τον «τρίτο» κύκλο σπουδών απαιτούν ένα έτος θεωρητικής κατάρτισης στις ερευνητικές μεθόδους πριν ή κατά τη διάρκεια του πρώτου μέρους των σπουδών. Στη Σλοβενία η παράλληλη θεωρητική κατάρτιση είναι υποχρεωτική γι αυτούς που ξεκινούν διδακτορικές σπουδές αμέσως μετά τον πρώτο κύκλο.

Στη Γαλλία και στην Ισπανία ένα πρόγραμμα υψηλής θεωρητικής κατάρτισης είναι επίσης υποχρεωτικό, αλλά γίνεται πριν από την έναρξη της ερευνητικής δραστηριότητας του υποψηφίου. Στη Γερμανία και στην Κύπρο η θεωρητική κατάρτιση είναι υποχρεωτική πριν από την έναρξη του τρίτου κύκλου σπουδών, όταν αυτή γίνεται αμέσως μετά την ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου, ενώ στην Πορτογαλία αυτό συμβαίνει όταν η επίδοση του υποψηφίου διδάκτορα στους προηγούμενους κύκλους σπουδών δεν ήταν ικανοποιητική.

Στη γαλλική κοινότητα του Βελγίου ένα έτος θεωρητικής κατάρτισης παρέχεται προαιρετικά. Στην Ιταλία προαιρετικά μαθήματα παρέχονται στις νομικές επιστήμες. Στην Ολλανδία και στην Ελβετία η ερευνητική κατάρτιση γίνεται ταυτόχρονα με την έρευνα του υποψηφίου σε προαιρετική βάση.

Στις υπόλοιπες χώρες τα διδακτορικά διπλώματα απονέμονται με βάση την επιτυχή ολοκλήρωση της προσωπικής έρευνας του υποψηφίου.

Η διάρκεια των σπουδών που οδηγεί σε διδακτορικό δίπλωμα

Έξι από τις χώρες που υπέγραψαν τη Συνθήκη της Μπολόνια (Βουλγαρία, Τσεχία, Δανία, Ιταλία, Μαυροβούνιο και Νορβηγία) έχουν καθορίσει τριετή διάρκεια σπουδών για τον τρίτο κύκλο σπουδών. Σε λίγες χώρες είναι δυνατό να ολοκληρωθεί ο τρίτος κύκλος σπουδών σε μια ελάχιστη περίοδο 2 ετών (Αυστρία, Σλοβενία, Ισπανία). Στις υπόλοιπες χώρες η ελάχιστη διάρκεια των διδακτορικών σπουδών ορίζεται στα 3 έτη. Η μέγιστη δεν είναι πάντα καθορισμένη, αν και στις περιπτώσεις που είναι δεν υπερβαίνει τα 8 έτη. Στη φλαμανδική και στη γαλλική κοινότητα του Βελγίου και στην Πορτογαλία δεν είναι καθορισμένη η ελάχιστη και η μέγιστη διάρκεια των σπουδών.

Γ. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΜΟΝΑΔΩΝ

Αρχικά το σύστημα μεταφοράς μονάδων (ECTS) χρησιμοποιήθηκε για την κινητικότητα των φοιτητών στο πρόγραμμα Erasmus, ενώ με τη συνθήκη της Μπολόνια έγινε ένα από τα κεντρικά σημεία της διαδικασίας ενοποίησης της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το σημερινό ορισμό, το σύστημα ECTS θεωρείται ισχύον, όταν:

- οι διακανονισμοί για την εφαρμογή του συμπεριλαμβάνονται στην ισχύουσα νομοθεσία,
- εφαρμόζεται σε περίπου όλα τα ιδρύματα της ανώτατης εκπαίδευσης και
- ικανοποιούνται οι απαιτήσεις των 60 μονάδων με βάση το φόρτο εργασίας των φοιτητών.

Το σύστημα ECTS έχει υιοθετηθεί σε πολλές χώρες. Η εφαρμογή του ξεκίνησε μεταξύ του 2000 και του 2005 και υποστηρίζεται από τη νομοθεσία. Μάλιστα, σε μερικές χώρες (Αλβανία, Βέλγιο, Γερμανία και Ρουμανία) το σύστημα εφαρμόστηκε μερικώς πριν από το 2000.

Πίνακας 3.2. Η εφαρμογή του συστήματος ECTS για τη μεταφορά ή/και τη συσσώρευση μονάδων.

Πηγή: Ευρυδίκη

AD •	AL •	AT •	BA ⊗	BE de ⊗	BE fr •	BE nl •	BG •	CH •	CSmon •	CS ser ⊗
CY •	CZ •	DE •	DK •	EE •	EL •	ES ⊗	FI •	FR •	HR •	HU •
IE •	IS •	IT •	LI •	LT •	LU •	LV •	MK •	MT •	NL •	NO •
PL •	PT ⊗	RO •	RU ⊗	SE •	SI •	SK •	TR ⊗	UK ⊗	VA ○	

Υπόμνημα

- ISCED 5B με πιθανή πρόσβαση σε προγράμματα μεταπτυχιακού επιπέδου ISCED 5A
- ISCED 5B με πιθανή πρόσβαση στην αγορά εργασίας, με την πιθανότητα της εξαίρεσης τμήματος των σπουδών με κατάταξη ISCED 5A.
- ⊗ Δεν υπάρχουν προγράμματα με κατάταξη ISCED 5B.

Μεταξύ των χωρών στις οποίες υπήρχε από παλαιότερα εθνικό σύστημα μεταφοράς μονάδων, οι αναγκαίες προσαρμογές έχουν ήδη γίνει σε κάποιες (Φινλανδία στις πολυτεχνικές σχολές, Ιταλία, Ολλανδία και Νορβηγία) ή πρόκειται σύντομα να γίνουν (Εσθονία από το 2006/07 και Φινλανδία από το 2005 στις πανεπιστημιακές σχολές). Στην Πορτογαλία (στα δημόσια πανεπιστήμια μόνο), στην Ισπανία και στο Ηνωμένο Βασίλειο (Ουαλία) χρησιμοποιείται μόνο το εθνικό σύστημα μεταφοράς μονάδων και η προσαρμογή του στο σύστημα ECTS αποτελεί αντικείμενο πρότασης στο εθνικό συμβούλιο. Στην Πορτογαλία ο νόμος του 2005 καθορίζει ότι τα προγράμματα σπουδών θα πρέπει να εκφράζονται σε μονάδες από το ακαδημαϊκό έτος 2005/06. Στην Ισπανία, σύμφωνα με τη νομοθεσία του 2003, το σύστημα ECTS θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα προγράμματα σπουδών πριν από την 1.10.2010.

Σε ορισμένες χώρες (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, FYROM, Γαλλία, Ιρλανδία, Ρουμανία και Σουηδία) το σύστημα ECTS εφαρμόζεται σταδιακά, αρχικά στα πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών ή σε συγκεκριμένα ιδρύματα και αργότερα σε μια περισσότερο διευρυμένη βάση.

Στην Κύπρο, στην Τσεχία, στην Ελλάδα, στην Ισλανδία, στην Ιρλανδία, στην Πολωνία και στη Σουηδία το σύστημα ECTS έχει εφαρμοστεί πλήρως χωρίς να υπάρχει νομοθετική ρύθμιση. Ωστόσο, στην Ελλάδα η σχετική νομοθεσία τέθηκε προς ψήφιση το καλοκαίρι του 2005.

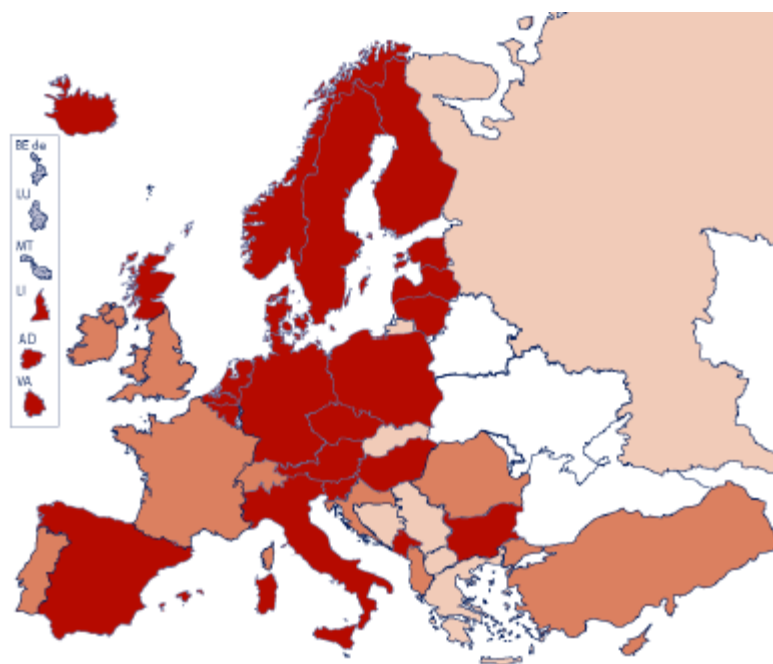
Στην πλειοψηφία των χωρών που έχουν υιοθετήσει το σύστημα ECTS η χρήση του γίνεται τόσο για τη μεταφορά, όσο και για τη συσσώρευση των μονάδων, όπως προβλέπεται από τη διάσκεψη του Βερολίνου.

Δ. ΤΟ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ

Το συμπλήρωμα διπλώματος έχει ως στόχο να βεβαιώσει ότι η αποκτηθείσα γνώση και οι τίτλοι σπουδών διέπονται από διαφάνεια και είναι απολύτως κατανοητές στο πλαίσιο της κινητικότητας. Στη Διάσκεψη του Βερολίνου οι υπουργοί Παιδείας συμφώνησαν ότι όλοι οι απόφοιτοι θα λαμβάνουν το επεξηγηματικό αυτό έγγραφο αυτομάτως, χωρίς κόστος και σε κάποια από τις ευρέως διαδεδομένες ευρωπαϊκές γλώσσες.

Το 2004/05 το συμπλήρωμα διπλώματος αναφέρεται κυρίως στη νομοθεσία και εκδίδεται από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην πλειοψηφία των χωρών. Στις περισσότερες περιπτώσεις η εφαρμογή του ξεκίνησε μεταξύ του 2001 και 2004. Σε ορισμένα εκπαιδευτικά συστήματα (Αλβανία, Ανδόρα, Κύπρος, Πολωνία και Σκοτία) το συμπλήρωμα διπλώματος υιοθετήθηκε πολύ πρόσφατα (2004).

Στη Γαλλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία) τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα εισήγαγαν το Συμπλήρωμα Διπλώματος, αλλά πρόκειται να το εφαρμόσουν πλήρως σε διάστημα 2 ετών.

[πηγή: Ευρυδίκη]

- Εφαρμογή σε σχεδόν όλα τα προγράμματα κατά το 2004/05 το αργότερο.
- Εφαρμογή σε ορισμένα προγράμματα κατά το 2004/05 το αργότερο.
- Πρόκειται να εφαρμοστεί από το 2005/06.
- Δεν έχουν ακόμη προβλεφθεί σχετικά μέτρα.

Σχήμα 3.3. Η πρόοδος για την εφαρμογή του Συμπληρώματος Διπλώματος κατά το 2004/05.

Σε κάποιες χώρες η καθιέρωση του Συμπληρώματος Διπλώματος έγινε περισσότερο σταδιακά. Στην Τσεχία, στη Γερμανία και στην Ιταλία εισήχθηκε πριν το 2000 και τώρα εφαρμόζεται σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στη Ρουμανία, στη Σλοβενία και στην Τουρκία εφαρμόστηκε μερικώς από το 2001, ενώ στη γαλλική κοινότητα του Βελγίου, στην Ιρλανδία, στην Ολλανδία, στην Πορτογαλία και στην Ελβετία, κάποια ιδρύματα ήδη το παρέχουν χωρίς να υπάρχει κάποια νομοθετική ρύθμιση.

Σε όσες χώρες δεν έχει ακόμη καθιερωθεί, αναμένεται η εφαρμογή του το αργότερο κατά το ακαδημαϊκό έτος 2005/06. Μονάχα στη γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, στο Λουξεμβούργο και στη Μάλτα δεν έχει ακόμη οριστεί πότε θα γίνει η νομοθετική ρύθμιση για το Συμπλήρωμα Διπλώματος ή πότε θα το υιοθετήσουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Στις χώρες που η διαδικασία έχει ήδη εφαρμοστεί σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, το Συμπλήρωμα Διπλώματος χορηγείται αυτόματα και χωρίς χρέωση στους αποφοίτους μαζί με τους τίτλους σπουδών. Ωστόσο, δε συμβαίνει αυτό σε όλες τις χώρες. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2004/05 η χορήγησή του γινόταν μόνο κατόπιν παραγγελίας σε ορισμένες χώρες (Αλβανία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Ρουμανία, Ισπανία και Τουρκία). Επίσης, δεν εκδίδεται αυτόματα σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου. Στην αγγλική γλώσσα εκδίδεται κατόπιν παραγγελίας στη φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου και στη Σλοβενία.

Σε γενικές γραμμές, το Συμπλήρωμα Διπλώματος χορηγείται χωρίς χρέωση σχεδόν παντού, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει χρέωση όταν ζητείται σε γλώσσα διαφορετική από την επίσημη του ιδρύματος. Στη Γερμανία, στην Κύπρο, στην Ιρλανδία και στις Σκανδιναβικές χώρες το Συμπλήρωμα Διπλώματος εκδίδεται μόνο στην αγγλική γλώσσα. Περίπου 15 χώρες (Αλβανία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Εσθονία, Ουγγαρία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Μαυροβούνιο, Πορτογαλία, Σλοβενία και Ελβετία) εκδίδουν το Συμπλήρωμα Διπλώματος στην τοπική γλώσσα και στα αγγλικά.

Ε. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Η αμοιβαία αναγνώριση της αξιολόγησης της εκπαίδευσης απαιτεί τη διατύπωση ξεκάθαρων κριτηρίων και μεθοδολογιών. Για την επίτευξη ενός τέτοιου στόχου, τα εθνικά συστήματα

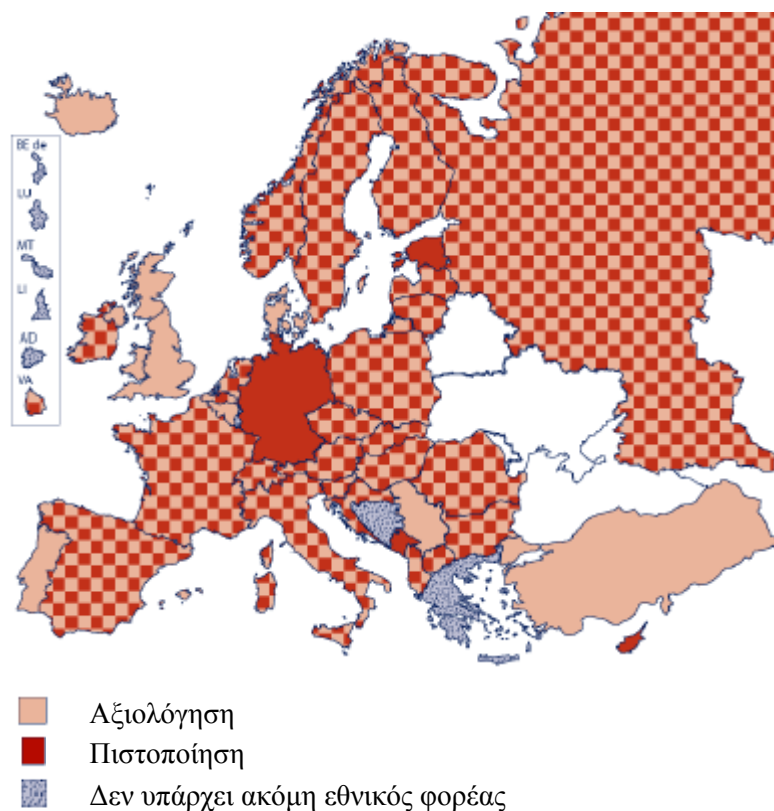
αξιολόγησης της ποιότητας δεν συμπεριλαμβάνουν μόνο τα σώματα που είναι υπεύθυνα για την εκτίμηση, αλλά επίσης προσδιορίζουν τη σύστασή τους και τις βασικές τους αρχές. Είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό να αξιολογούν τα ίδια τα εκπαιδευτικά ιδρύματα την παρεχόμενη εκπαίδευση με τέτοιο τρόπο, ώστε να διατηρείται η αυτονομία τους και να διασφαλίζεται η συμμετοχή των φοιτητών.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2004/05 η πλειοψηφία των χωρών που υπέγραψαν τη Συνθήκη της Μπολόνια έχουν ένα ανεξάρτητο εθνικό σώμα για την αξιολόγηση ή την πιστοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα σώματα εκτελούν και τις δύο λειτουργίες, αλλά υπάρχουν και χώρες στις οποίες η αξιολόγηση και η πιστοποίηση γίνονται από διαφορετικούς φορείς. Στη Γερμανία, στην Εσθονία και στην Κύπρο γίνεται μονάχα πιστοποίηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών. Αντίθετα, στην Πορτογαλία και στη Δανία διενεργείται κυρίως η αξιολόγηση των ιδρυμάτων. Επίσης, το καθεστώς λειτουργίας τους δεν είναι πάντα ανεξάρτητο, αλλά παίρνει πολλές φορές τη μορφή συμβουλίου, επιτροπής ή υπηρεσίας ενός δημόσιου φορέα.

Στην Ελλάδα κατατέθηκε σχέδιο νόμου για τη διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση το Μάιο του 2005. Στην Κροατία και στη Σλοβενία πρόκειται να ιδρυθούν σώματα με αυτό το σκοπό μέχρι το τέλος του 2005, ενώ σε μικρά κρατίδια ή περιοχές, όπως η Ανδόρα, η γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου, το Λουξεμβούργο ή η Μάλτα, δεν έχει ακόμη προγραμματιστεί η ίδρυση τέτοιων φορέων.

Ο ρόλος των φοιτητών

Περίπου 10 από τις χώρες που υπέγραψαν τη Συνθήκη της Μπολόνια έχουν προβλέψει τη συμμετοχή εκπροσώπων των φοιτητών στη διοίκηση του εθνικού φορέα για την αξιολόγηση ή την πιστοποίηση. Οι εκπρόσωποι των φοιτητών είναι συνήθως 2 ή 3 και είτε επιλέγονται από μια λίστα υποψηφίων σύμφωνα με κάποια προκαθορισμένα κριτήρια, είτε είναι μέλη φοιτητικών συλλόγων. Στις χώρες, στις οποίες οι φοιτητές δεν συμμετέχουν στα όργανα διοίκησης των φορέων αξιολόγησης, τα μέλη των επιτροπών είναι εκπρόσωποι του ακαδημαϊκού και ερευνητικού προσωπικού του ιδρύματος, ειδικευμένα άτομα που ορίζονται από την κυβέρνηση και μέλη του διοικητικού προσωπικού.

[πηγή: Ευρυδίκη]

Σχήμα 3.4. Η ύπαρξη εθνικού φορέα για την αξιολόγηση και/ή την πιστοποίηση πριν από το Μάιο του 2005.

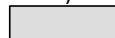
3.3. Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν εμφανίζεται διαγραμματικά η δομή της τριτοβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (15 μέλη και Κύπρος) σε σχέση με το σύστημα κατάταξης ISCED 1997. Συγκεκριμένα, για κάθε χώρα εμφανίζεται:

- ☐ Το επιστημονικό πεδίο του προγράμματος (π.χ. επιστήμες μηχανικού, αρχιτεκτονική).
- ☐ Ο τρόπος εισαγωγής των φοιτητών/σπουδαστών στα προγράμματα σπουδών. Η σκούρη γραμμή αντιστοιχεί σε εισαγωγή με κριτήρια σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο (π.χ. γενικές εξετάσεις), ενώ η διακεκομμένη γραμμή αντιστοιχεί σε εισαγωγή με κριτήρια που ορίζονται από το ίδιο το εκπαιδευτικό ίδρυμα (Υπόμνημα Β.).
- ☐ Η διάρκεια των σπουδών των προγραμμάτων τεχνικής εκπαίδευσης σε σχέση με την ηλικία των φοιτητών.
- ☐ Η κατηγορία του ιδρύματος που παρέχει τα προγράμματα σπουδών (π.χ. Πανεπιστήμιο, τεχνολογική σχολή, κ.α.).
- ☐ Η κατάταξη των σπουδών σύμφωνα με το σύστημα διεθνούς κατάταξης ISCED 1997. Με ανοιχτό γκρι χρώμα εμφανίζονται τα προγράμματα σπουδών με κατάταξη 5A (επιστημονική κατεύθυνση), ενώ με σκούρο γκρι χρώμα εμφανίζονται τα προγράμματα σπουδών με κατάταξη 5B επαγγελματικής κατεύθυνσης (Υπόμνημα Α.).
- ☐ Η ονομασία του πτυχίου (π.χ. πτυχίο, δίπλωμα) ή ο τίτλος που απονέμεται στους αποφοίτους των προγραμμάτων.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ:

A. Χαρακτηρισμός προγράμματος σπουδών με βάση το ISCED 1997:

Πρόγραμμα σπουδών με κατάταξη 5A

Πρόγραμμα σπουδών με κατάταξη 5B

Γ. Συντομογραφίες τίτλων που εμφανίζονται στους πίνακες:

FH	Fachhochschule
BA	Berufsakademie
cand.	Candidatus
AK	Akademinniveau
Architecte DPLG	Architecte dipl. Par Le Gouvernement
BTS	Brevet de Technicien Supérieur
STS	Section de Techniciens Supérieurs
P.G. CERT.	Postgraduate Certificate

B. Τρόπος εισαγωγής στο πρόγραμμα σπουδών:

Επιλογή φοιτητών σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο

Επιλογή φοιτητών από το ίδιο το ίδρυμα

P. G. DIP.	Postgraduate Diploma
Grad Cert	Graduate Certificate
PG Cert	Postgraduate Certificate
FD	Foundation Degree
HNC	Higher National Certificate
Dip HE	Diploma of Higher Education
Cert HE	Certificate of Higher Education

ΧΩΡΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ									
		17	18	19	20	21	22	23	24	25	
ΑΥΣΤΡΙΑ	Επιστήμες μηχανικού										
ΒΕΛΓΙΟ Γαλλόφωνη κοινότητα	Επιστήμες μηχανικού										
	Αρχιτεκτονική										
	Τεχνικές σπουδές										
	Τεχνικές σπουδές										
ΒΕΛΓΙΟ Φλαμανδική κοινότητα	Επιστήμες μηχανικού										
	Αρχιτεκτονική										

ΧΩΡΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ											
		17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Επιστήμες μηχανικού				TECHNISCHE UNIVERSITÄTEN Staatsprüfung / Diplom / Magister								
	Επιστήμες μηχανικού										Master		
					Bachelor						Master		
	Επιστήμες μηχανικού				FACHHOCHSCHULEN Staatl. Laufbahnprüfung / Diplom FH								
	Επιστήμες μηχανικού								Master				
				Bachelor					Master				

ΧΩΡΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ									
		17	18	19	20	21	22	23	24	25	
ΓΑΛΛΙΑ	Αρχιτεκτονική	ÉCOLE D'ARCHITECTURE architecte DPLG									
	Επιστήμες μηχανικού	LYCÉE (CPGE) / ÉCOLE SUPÉRIEURE (cycle intégré) GRANDE ÉCOLE / ÉCOLE SUPÉRIEURE diplôme									
	Επιστήμες μηχανικού	UNIVERSITÉ DEUG maîtrise master recherche licence master profes. licence prof.									
	Τεχνολογικές σπουδές	IUT									
	Παραγωγή	LYCÉE (STS) BTS									
ΔΑΝΙΑ	Επιστήμες μηχανικού	UNIVERSITET Bachelor cand.									
	Τεχνικές σπουδές	TECHNISK SKOLE AK									

ΧΩΡΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ										
		17	18	19	20	21	22	23	24	25		
ΕΛΛΑΔΑ	Επιστήμες μηχανικού	ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ Δίπλωμα Μεταπτ. δίπλωμα ειδίκευσης										
	Επιστήμες μηχανικού	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ Πτυχίο Μεταπτ. δίπλωμα ειδίκευσης										
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Επιστήμες μηχανικού	UNIVERSITY / COLLEGE Grad Cert / Dip PG Cert / Dip masters degree Grad Cert / Dip PG Cert / Dip bachelors degree masters degree										
	Τεχνικές σπουδές	UNIVERSITY / COLLEGE FD / HNC / HND Dip HE / Cert HE										

ΧΩΡΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ									
		17	18	19	20	21	22	23	24	25	
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Αρχιτεκτονική										
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Επιστήμες μηχανικού										
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Επιστήμες μηχανικού										
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Τεχνικές σπουδές										
ΙΣΠΑΝΙΑ	Επιστήμες μηχανικού & Αρχιτεκτονική										
ΙΣΠΑΝΙΑ	Επιστήμες μηχανικού & Αρχιτεκτονική										
ΙΣΠΑΝΙΑ	Επιστήμες μηχανικού & Αρχιτεκτονική										

ΧΩΡΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ											
		17	18	19	20	21	22	23	24	25			
ΙΤΑΛΙΑ	Επιστήμες μηχανικού & Αρχιτεκτονική	POLITECNICI diploma di laurea specialistica											
ΚΥΠΡΟΣ	Επιστήμες μηχανικού	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Πτυχίο Master											
	Τεχνικές σπουδές	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΟΛΕΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Δίπλωμα											
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	Τεχνικές σπουδές	UNIVERSITÉ diplôme d'ingénieur industriel											
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Επιστήμες μηχανικού	UNIVERSITEIT bachelor master / ingenieur HOGESCHOOL bachelor / ingenieur / baccalaurus master											

ΧΩΡΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ											
		17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	Επιστήμες μηχανικού	UNIVERSIDADE Licenciado*											
	Επιστήμες μηχανικού	INSTITUTO POLITÉCNICO Bacharel Licenciado*											
ΣΟΥΗΔΙΑ	Επιστήμες μηχανικού & Αρχιτεκτονική	HÖGSKOLA / UNIVERSITET arkitektexamen / civilingenjörsexamen / agronomexamen											
	Πυροπροστασία	brandingenjörsexamen											
	Τεχνικές σπουδές	HÖGSKOLA / UNIVERSITET kvalificerad yrkesexamen											
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	Επιστήμες μηχανικού & Αρχιτεκτονική	YLIOPISTO — UNIVERSITET diplomingenjör / arkitekt / landskapsarkitek											
	Τεχνικές σπουδές	AMMATTIKORKEAKOULU — YRKESHÖGSKOLA											

3.4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ

3.4.1. Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα

Γενικοί στόχοι

Η ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση επικεντρώνεται στην υψηλή και σφαιρική, θεωρητική και εφαρμοσμένη κατάρτιση του μελλοντικού επιστημονικού, ακαδημαϊκού, επαγγελματικού και καλλιτεχνικού δυναμικού της χώρας. Στα προγράμματα σπουδών των Πανεπιστημίων δίνεται έμφαση στη θεμελίωση, παραγωγή, ανάπτυξη και μετάδοση της επιστήμης και της τεχνολογίας, στη βασική και εφαρμοσμένη έρευνα, καθώς επίσης στην ανάπτυξη σύγχρονων μεταπτυχιακών σπουδών, με απώτερο στόχο τη δυνατότητα προσαρμογής των πτυχιούχων στις συνεχώς μεταβαλλόμενες και αυξανόμενες απαιτήσεις του πολιτιστικού, κοινωνικού και οικονομικού τομέα.

Η παρεχόμενη εκπαίδευση από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και την Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ) αποβλέπει κατ' αρχήν στην προώθηση της ανάπτυξης της επιστημονικής και της τεχνολογικής έρευνας και τη μετάδοση των απαραίτητων γνώσεων που θα διασφαλίσουν μια επιτυχή επαγγελματική δραστηριότητα στο πλαίσιο της ραγδαίας αναπτυσσόμενης τεχνολογίας και επιστήμης και των αυξανόμενων αναγκών της οικονομίας και της κοινωνίας σε στελέχη υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Οι σπουδές στα ΤΕΙ, σε σύγκριση με τις σπουδές στα Πανεπιστήμια, έχουν περισσότερο εφαρμοσμένο χαρακτήρα. Λαμβάνεται όμως πρόνοια, ώστε τα προγράμματα σπουδών των ΤΕΙ να περιέχουν ικανό αριθμό θεωρητικών μαθημάτων υποδομής, ώστε οι πτυχιούχοι να μπορούν να προσαρμόζονται εύκολα και αποτελεσματικά στις διαρκώς μεταβαλλόμενες και αυξανόμενες απαιτήσεις της επαγγελματικής και κοινωνικής ζωής που επιβάλλει η ταχεία ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας.

Η ανάπτυξη, αναβάθμιση και καθιέρωση οργανωμένων Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ), που μπορούν να οδηγήσουν στην απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (ΜΔΕ) και/ή Διδακτορικής Διατριβής (ΔΔ), αποσκοπεί στην εμβάθυνση και προώθηση της έρευνας σε διάφορες επιστημονικές περιοχές, στην αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με σπουδές υψηλού επιπέδου, στον εφοδιασμό της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας με ικανά και επιστημονικά εξειδικευμένα στελέχη και, γενικότερα, στην τόνωση της κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της χώρας. Στην προοπτική ενίσχυσης και αναβάθμισης της έρευνας σε τομείς που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ερευνητικό και επιστημονικό ενδιαφέρον για τη χώρα και συμβάλλουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης, υποστηρίζεται παράλληλα η εκπόνηση μεταδιδακτορικού έργου, όπως και η χρηματοδότηση ερευνητικών ομάδων στα Πανεπιστήμια και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), που μπορεί να έχουν διατμηματικό/διεπιστημονικό χαρακτήρα και να καλύπτουν μία διευρυμένη επιστημονική περιοχή.

Η εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Μετά την ίδρυση του πρώτου ελληνικού Πανεπιστημίου στην Αθήνα το 1837 και την επακόλουθη ίδρυση και άλλων Πανεπιστημίων ανά την Ελλάδα στη διάρκεια του 20ού αιώνα, η οργάνωση και η λειτουργία των Πανεπιστημίων καθορίστηκε και ρυθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις διατάξεις του άρθρου 16 του Συντάγματος της Ελλάδας, που είναι σε ισχύ από το 1975, με επιμέρους αναθεωρήσεις.

Με το Νόμο-Πλαίσιο 1268/1982 για τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας της Ανώτατης Εκπαίδευσης, πραγματοποιήθηκε μία μεγάλης κλίμακας μεταρρύθμιση στα Πανεπιστήμια, η οποία τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε στη συνέχεια με μία σειρά σημαντικών νόμων, όπως ο Ν. 2083/1992, ο οποίος συμπεριλάμβανε την τυπική πλέον οργάνωση των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων και ο Ν. 1404/1983, με τον οποίο έπαυσε να υφίσταται στο επίσημο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η Ανώτερη Επαγγελματική Εκπαίδευση και ιδρύθηκαν τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.). Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αποτέλεσαν στα επόμενα χρόνια τους φορείς παροχής της Τεχνολογικής Εκπαίδευσης σε τριτοβάθμιο επίπεδο.

Τον Ιούνιο του 2001 τέθηκε σε εφαρμογή ο Ν. 2916, σύμφωνα με τον οποίο η Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα αποτελείται από τον Πανεπιστημιακό και τον Τεχνολογικό Τομέα, οι οποίοι διέπονται

ως προς την οργάνωση και τη λειτουργία τους από τις ίδιες συνταγματικές διατάξεις. Σ' αυτό το πλαίσιο, υπό τον όρο «Πανεπιστήμιο» νοείται στο εξής κάθε Ίδρυμα του Πανεπιστημιακού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, δηλαδή Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο και Σχολή Καλών Τεχνών.

Στον Τεχνολογικό Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης εντάχθηκε το 2002 και η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΑΙΤΕ), η οποία ιδρύθηκε στην Αθήνα στη θέση της Σχολής Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΣΕΛΕΤΕ) που καταργήθηκε. Η ΑΣΠΑΙΤΕ περιλαμβάνει πέντε τμήματα Εκπαιδευτικών Μηχανικών διαφόρων ειδικοτήτων, όπως επίσης περιλαμβάνει ένα Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων που προσφέρει παιδαγωγική κατάρτιση σε διάφορες κατηγορίες πτυχιούχων Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Με το Ν. 3027/2002 ιδρύθηκε το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), το οποίο αποτελεί αυτοτελές και πλήρως αυτοδιοικούμενο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και έχει ως αποστολή την παροχή εξ αποστάσεως προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού, αλλά και της απαραίτητης τεχνολογίας και μεθοδολογίας στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση.

Τέλος, με το Ν. 3187/2003 ορίστηκε ότι τα Ανώτατα Στρατιωτικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΣΕΙ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) παρέχουν εκπαίδευση ισότιμη με αυτή των Πανεπιστημίων. Τα ΑΣΕΙ διέπονται αποκλειστικά από το Ν. 3187/2003 και τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται βάσει αυτού.

Κλάδοι σπουδών

Σύμφωνα με το σύστημα που καθιερώνει ο Ν.2525/1997, όπως τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και ισχύει σήμερα, οι Σχολές και τα Τμήματα των Πανεπιστημίων, των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ) (αλλά και του Πανεπιστημίου της Κύπρου, της Αστυνομικής Ακαδημίας καθώς και οι Στρατιωτικές και λοιπές σχολές που υπάγονται στο σύστημα), έχουν ταξινομηθεί ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενό τους σε πέντε (5) επιστημονικά πεδία:

- ΠΕΔΙΟ 1: Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές Επιστήμες.
- ΠΕΔΙΟ 2: Θετικές Επιστήμες.
- ΠΕΔΙΟ 3: Επιστήμες Υγείας.
- ΠΕΔΙΟ 4: Τεχνολογικές Επιστήμες.
- ΠΕΔΙΟ 5: Επιστήμες Οικονομίας και Διοίκησης.

Το Πρόγραμμα Σπουδών κάθε Τμήματος (Πανεπιστημίου, Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης) αντιστοιχεί σε ένα γνωστικό αντικείμενο επιστήμης ή/και επαγγέλματος και οδηγεί σε ένα ενιαίο πτυχίο. Είναι όμως δυνατό, μετά από πρόταση της Γενικής Συνέλευσης ενός Τμήματος, να καθορίζονται κατευθύνσεις ή ειδικεύσεις του ενιαίου πτυχίου που χορηγεί το συγκεκριμένο Τμήμα.

Τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα (Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία, Σχολή Καλών Τεχνών) είναι είκοσι δύο (22), συμπεριλαμβανομένου του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ). Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος, η Ανώτατη Εκπαίδευση είναι δημόσια και παρέχεται αποκλειστικά από Ιδρύματα που αποτελούν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), με πλήρη αυτοδιοίκηση και ακαδημαϊκή ελευθερία, τα οποία, παράλληλα, τελούν υπό την εποπτεία του κράτους και χρηματοδοτούνται από αυτό. Η κρατική εποπτεία ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση παρέχεται κατ' εξοχήν στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα οποία είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) με πλήρη αυτοδιοίκηση και ακαδημαϊκή ελευθερία και, παράλληλα, εποπτεύονται και επιχορηγούνται οικονομικά από το Κράτος μέσω του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ). Σήμερα λειτουργούν 14 ΤΕΙ, σε διάφορες πόλεις της χώρας, ενώ μερικά ΤΕΙ έχουν και παραρτήματα, δηλαδή ανεξάρτητα Τμήματα σε άλλη πόλη.

Στον πίνακα 3.3. παρουσιάζεται συνοπτικά η εξέλιξη των αριθμητικών δεδομένων της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία (1993-2002). Μετά το 1996, η ελληνική ανώτατη εκπαίδευση παρουσίασε μία αλματώδη διεύρυνση, τόσο σε ό,τι αφορά τον αριθμό των Τμημάτων, όσο και, κυρίως, σε ό,τι αφορά τον αριθμό των φοιτητών. Το ποσοστό συμμετοχής νέων με ηλικία 18-22 ετών στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση έφτασε το 2002 σε 58%, έναντι 29% που ήταν το 1996 και 27% που ήταν το 1993. Με δεδομένη τη σταδιακή δημογραφική μείωση του πληθυσμού των ηλικιακών αυτών ομάδων, η οποία προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί ακόμα και μετά το έτος 2010, το προαναφερθέν ποσοστό συμμετοχής αναμένεται να σταθεροποιηθεί τα επόμενα χρόνια στο επίπεδο του 60%, το οποίο είναι, και θα εξακολουθεί να είναι, από τα υψηλότερα στην Ευρώπη. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στη διαμόρφωση του ποσοστού αυτού για την Ελλάδα δεν έχει συνυπολογιστεί ο πολύ μεγαλύτερος σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες αριθμός νέων που φοιτούν σε Ιδρύματα του εξωτερικού. Ωστόσο, παρ' όλη τη θεαματική διεύρυνση της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης, η πληθυσμιακή πυκνότητα των Ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης (δηλαδή ο αριθμός των Ιδρυμάτων που αντιστοιχούν σε πληθυσμό 1.000.000 κατοίκων) βρίσκεται χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Το 2002 ο αριθμός των εισακτέων ανέρχεται στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στους 83.050. Λειτουργούν 20 πανεπιστημιακά ιδρύματα και 237 τμήματα. Ο αριθμός των εισαγόμενων φοιτητών κατ' έτος είναι 40.000 ενώ υπάρχουν 233 Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών και 517 ειδίκευσεις Μεταπτυχιακών Διπλωμάτων Ειδίκευσης. Ο αριθμός των μεταπτυχιακών φοιτητών ανέρχεται στους 12.000. Υπηρετούν 9.200 μέλη Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού, ενώ η τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες ανέρχεται για την επόμενη εξαετία στο ποσό των 938,5 εκ. EURO (319,8 δις δρχ.). Τέλος, η αντίστοιχη χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών είναι 920,9 εκ. EURO (313,8 δις δρχ.).

Αντίστοιχα για τα ΤΕΙ, λειτουργούν 14 ιδρύματα και 176 τμήματα. Ο αριθμός των εισαγόμενων φοιτητών κατά έτος είναι 43.000, ενώ υπηρετούν 2.450 μέλη Εκπαιδευτικού Προσωπικού. Η τακτική

Πίνακας 3.3. Αριθμητικά δεδομένα της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα μεταξύ 1993-2002.

	1993	2002	Μεταβολή
Εισακτέοι	41.938	83.050	+98,03%
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ			
Αριθμός Ιδρυμάτων	18	20	
Αριθμός Τμημάτων	180	237	+31,7%
Αριθμός εισαγομένων φοιτητών κατ έτος	22.000	40.000	+81,8%
Αριθμός Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών	51	233	+356,9%
Αριθμός ειδίκευσεων (Μεταπτυχιακών Διπλ. Ειδίκευσης)	134	517	+285,8%
Αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών		12.000	
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ			
Αριθμός προπτυχιακών φοιτητών		6.000	
Αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών		5.000	
Βασικοί πόροι			
Αριθμός υπηρετούντων μελών Δ.Ε.Π.	6.300	9.200	+46,0%
Τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες (δις δρχ.)	21,2	53,3	+151,4%
Χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών (δις δρχ.)	27,0	52,3	+93,7%
ΤΕΙ			
Αριθμός Ιδρυμάτων	12	14	
Αριθμός Τμημάτων	121	170	+40,5%
Αριθμός εισαγομένων φοιτητών	20.000	43.000	+115,0%
Βασικοί πόροι			
Αριθμός μελών Εκπαιδευτικού Προσωπικού	2.000	2.700	+35,0%
Τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες (δις δρχ.)	4,8	27,4	+470,9%
Χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών (δις δρχ.)	3,0	19,6	+553,3%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
Αριθμός εισαγομένων φοιτητών κατ έτος	42.000	83.000	+97,6%
Ποσοστό συμμετοχής των ηλικιών μεταξύ 18 και 21 ετών	27%	58%	+114,8%

επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες την επόμενη εξαετία ανέρχεται στο ποσό των 482,5 εκ. EURO(164,4 δις δρχ.). Η αντίστοιχη χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών είναι 345,1 εκ. EURO (117,6 δις δρχ.).

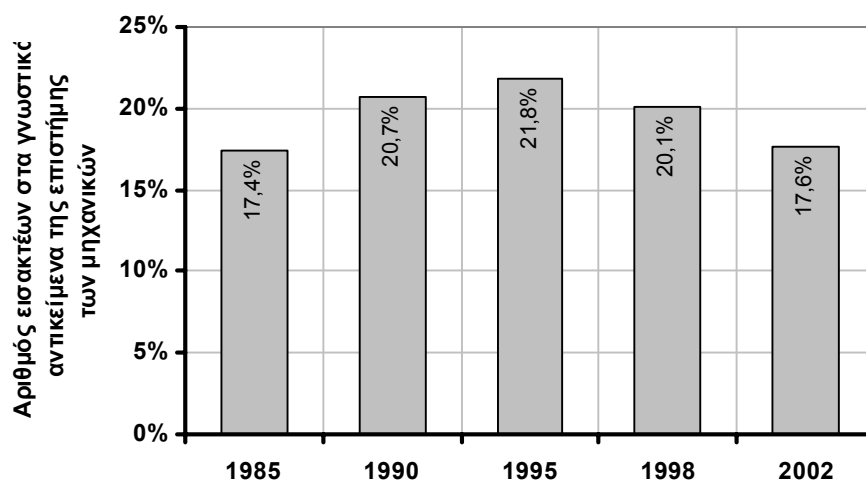
3.4.2. Η ανώτατη τεχνική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Στα Τμήματα των Πολυτεχνικών Σχολών της χώρας η ανώτατη τεχνική εκπαίδευση επιμερίζεται σε 22 γνωστικά αντικείμενα:

- Αρχιτεκτόνων μηχανικών
- Πολιτικών μηχανικών
- Αγρονόμων και τοπογράφων μηχανικών
- Μηχανολόγων μηχανικών
- Μηχανολόγων και αεροναυπηγών μηχανικών
- Μηχανολόγων μηχανικών βιομηχανίας
- Μηχανικών περιβάλλοντος
- Μηχανικών Η/Υ και πληροφορικής
- Μηχανικών Η/Υ, τηλεπικοινωνιών και δικτύων
- Ηλεκτρολόγων μηχανικών και μηχανικών υπολογιστών
- Ηλεκτρολόγων μηχανικών και τεχνολογίας υπολογιστών
- Ηλεκτρονικών μηχανικών και μηχανικών υπολογιστών
- Ναυπηγών μηχανολόγων μηχανικών
- Μηχανικών χωροταξίας, πολεοδομίας και περιφερειακής ανάπτυξης
- Μηχανικών παραγωγής και διοίκησης
- Μηχανικών οικονομίας και διοίκησης
- Χημικών μηχανικών
- Μηχανικών μεταλλείων μεταλλουργών
- Μηχανικών ορυκτών πόρων
- Μηχανικών διαχείρισης ενεργειακών πόρων
- Επιστήμης και τεχνολογίας υλικών
- Τεχνολογίας και συστημάτων παραγωγής

Σε τμήματα των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων παρέχεται σε 32 γνωστικά αντικείμενα:

- Πολιτικών Δομικών Έργων
- Πολιτικών Έργων Υποδομής
- Τοπογραφίας
- Γεωπληροφορικής και Τοπογραφίας
- Μηχανολογίας
- Ηλεκτρολογίας
- Τεχνολογίας Ιατρικών Οργάνων
- Ηλεκτρονικής
- Αυτοματισμού
- Ηλεκτρονικών Υπολογιστικών Συστημάτων
- Πληροφορικής
- Πληροφορικής και Επικοινωνιών
- Τεχνολογίας Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών
- Πληροφορικής και Τεχνολογίας Υπολογιστών
- Εφαρμοσμένης Πληροφορικής και Πολυμέσων
- Βιομηχανικής Πληροφορικής
- Ενεργειακής Τεχνικής
- Τεχνολογίας Πετρελαίου
- Γεωτεχνολογίας και Περιβάλλοντος
- Τεχνολογιών Αντιρρύπανσης
- Τεχνολογίας Τροφίμων

Σχήμα 3.5. Η κατανομή των εισακτέων στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα σε τμήματα με γνωστικό αντικείμενο σχετικό με την επιστήμη των μηχανικών.

- Τεχνολογίας Γεωργικών Προϊόντων
- Οινολογίας και Τεχνολογίας Ποτών
- Ναυπηγικής
- Οχημάτων
- Κλωστοϋφαντουργίας
- Βιομηχανικού Σχεδιασμού
- Σχεδιασμού και Παραγωγής Ενδυμάτων
- Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ξύλου και Επίπλου
- Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής
- Τεχνολογίας Μηχανικών Συστημάτων Διαχείρισης Φυσικών Πόρων
- Ανακαίνισης και Αποκατάστασης Κτιρίων

Συνολικά, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2002-03 ο αριθμός των εισακτέων σε Τμήματα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με γνωστικό αντικείμενο τις επιστήμες των μηχανικών και την αρχιτεκτονική είναι ίσος με 3775 και αναλογεί στο 9,3% του συνολικού αριθμού των εισακτέων στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η εξέλιξη του αριθμού των εισακτέων στο συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο παρουσιάζεται στο σχήμα 1. Αξίζει να σημειωθεί ότι το αντίστοιχο ποσοστό στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυμαίνονταν στο 15,5% το 1997. Αντίστοιχα, οι εισακτέοι σε τμήματα των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων με όμοιο γνωστικό αντικείμενο ξεπερνούν τις 10000 (11100) και καλύπτουν το ¼ του συνολικού αριθμού εισακτέων (25,2%).

3.4.3. Η εφαρμογή των δράσεων για τον ενοποιημένο εκπαιδευτικό χώρο στην Ελλάδα

Οι δράσεις για τον ενοποιημένο ευρωπαϊκό χώρο της εκπαίδευσης τυπικά υλοποιήθηκαν με την κατάθεση σχεδίου νόμου το Μάιο του 2005. Το σχέδιο νόμου απαρτίζεται από 3 κύρια κεφάλαια, τα οποία αφορούν στη διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, στο σύστημα Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων, καθώς και στο Παράρτημα Διπλώματος αντίστοιχα.

Ωστόσο, η υιοθέτηση των 2 κύκλων σπουδών, αν και δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ελλάδας, αποτελεί θέμα συζητήσεων στις Πολυτεχνικές Σχολές. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά οι απόψεις της Κοσμητείας των δύο μεγαλύτερων Πολυτεχνείων της χώρας.

3.4.3.1. Απόφαση της Κοσμητείας της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ.

Μετά από διεξοδική συζήτηση και τις σχετικές τοποθετήσεις στην συνεδρίαση υπ' αριθμ. 4/1.2.2005 της Κοσμητείας της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. η Κοσμητεία κατέληξε στην εξής απόφαση:

"Τα Τμήματα της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. έχουν καταξιωθεί διεθνώς για την παροχή προς τους φοιτητές εκπαιδευτικού έργου υψηλής ποιοτικής στάθμης. Ο ακαδημαϊκός τίτλος που απονέμεται μετά από πενταετείς σπουδές είναι καθ' όλα αντίστοιχος του αγγλοσαξωνικού μάστερ. Με συνεκτίμηση των τελευταίων εξελίξεων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η Κοσμητεία της Πολυτεχνικής Σχολής θεωρεί ότι οποιαδήποτε μεταβολή στο καθεστώς των αδιάσπαστων πενταετών σπουδών εγκυμονεί τον κίνδυνο ακαδημαϊκής υποβάθμισης των Τμημάτων και για τον λόγο αυτό τοποθετείται απερίφραστα κατά της θεσμοθέτησης οποιουδήποτε ενδιάμεσου ακαδημαϊκού τίτλου".

3.4.3.2. Θέσεις και Προτάσεις από το Ε.Μ.Π.

Στο τεύχος "Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης από τη Διακήρυξη της Μπολόνια προς το ανακοινθέν του Βερολίνου, Ιστορικό-Ανάλυση Πολιτικής-Θέσεις και Προτάσεις από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (Ε.Μ.Π.)", Παρουσίαση: Θεμιστοκλής Ξανθόπουλος, Πρύτανης, Ιούνιος 2003, σημειώνονται μεταξύ άλλων τα εξής:

Δεν υφίσταται ευρωπαϊκή ιδιαιτερότητα αντιτιθέμενη στις διεθνείς εξελίξεις στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Υπάρχει μόνο η ευρωπαϊκή αδυναμία ηθικής και οικονομικής υποστήριξης του κυρίαρχου ηπειρωτικού της μοντέλου, το οποίο είχε στηρίξει την παγκόσμια κυριαρχία του δυτικού πολιτισμού κατά τους πρόσφατους αιώνες. Του συστήματος ενός ορθολογικά δομημένου, ενιαίου κύκλου σπουδών, ο οποίος οδηγεί απευθείας σε πτυχίο επιπέδου Master μεγαλύτερης και διαρκέστερης εμβέλειας. Γιατί το μοντέλο αυτό εφαρμόζεται τελευταίως με επιτυχία σε μερικά από τα καλύτερα Αγγλοσαξωνικά Πανεπιστήμια;

Απορρίπτεται κατηγορηματικά ο κύριος στόχος της Διακήρυξης της Μπολόνια, δηλαδή η αναγκαστική και καθολική διάσπαση των πανεπιστημιακών σπουδών σε δύο κύκλους. Η καταστροφή της παραδοσιακής ποιότητας των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών σπουδών και της έρευνας δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες της αγοράς εργασίας για άμεσης χρήσης πρακτικές επαγγελματικές δεξιότητες, προσφερόμενες σε χαμηλό κόστος από τις επιφανειακές προσεγγίσεις στις επιστήμες και την τεχνολογία των "οιονεί" πανεπιστημίων.

Σε απόφαση της Συγκλήτου του Ε.Μ.Π. (21/10/2005) σημειώνονται μεταξύ άλλων τα εξής:

«Η νέα ακαδημαϊκή χρονιά ξεκίνησε σε πλαίσιο συνέχισης της νομοθετικής επίθεσης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η κυβέρνηση καλεί τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης να εφαρμόσουν τους νόμους που ψήφισε πέρυσι παρά τις αντιδράσεις της εκπαιδευτικής κοινότητας. Με κριτήρια που ορίζει η διακήρυξη της Μπολόνια, στο πλαίσιο της συνόδου της Ε.Ε. στη Λισσαβόνα και με στόχο το νέο μοντέλο εργαζομένου – «ελαστικού», «απασχολήσιμου», φτηνού και χωρίς δικαιώματα – προχωρούν στην αλλαγή του χαρακτήρα των πτυχίων στην κατεύθυνση της εξατομίκευσης και της διάσπασής τους και συνολικά στην ανταποδοτική λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, τα νομοθετήματα:

- Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.): ο οποίος απαξιώνει τα πτυχία και τα μετατρέπει σε απλά πιστοποιητικά χωρίς αντίκρισμα.
- «Αξιολόγηση» – Διασφάλιση Ποιότητας: αποτελεί το μηχανισμό πίεσης και ελέγχου της προώθησης του συνόλου των αναδιαρθρώσεων, με τυποποίηση, πιστοποίηση και τέλος εμπορευματοποίηση της εκπαίδευσης.
- Ινστιτούτα Δια Βίου Μάθησης (Ι. Δ. Β. Μ.): σε συνδυασμό με τη διάσπαση των πτυχίων και την αποσύνδεσή τους από τα δικαιώματα οδηγούν στο διαρκές κυνήγι «δεξιότητων».
- Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας: η δομή και ο χαρακτήρας του οποίου λειτουργούν πιλοτικά στην κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης.

Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και διευρύνουν την αλλοίωση του κοινωνικού ρόλου των Πανεπιστημίων οι αλλαγές που προτείνει για τον Νόμο Πλαίσιο η επιτροπή 8 «σοφών», οι οποίες βάζουν στο στόχαστρο το άσυλο, το αυτοδιοίκητο του Πανεπιστημίου, τη μείωση συμμετοχής των φοιτητών στα όργανα διοίκησης, την εισαγωγή διαχειριστών (μάνατζερς).

Με συνέπεια στις αποφάσεις των ακαδημαϊκών και συλλογικών οργάνων του Ιδρύματος (φοιτητικοί σύλλογοι, σύλλογοι μελών ΔΕΠ και εργαζομένων) η Σύγκλητος δεσμεύεται να πάρει όλα τα αναγκαία μέτρα για μη εφαρμογή των παραπάνω και αποφασίζει:

1. Να μην ιδρυθεί Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας στο Ε. Μ. Π.

2. Να μην υλοποιηθεί Ινστιτούτο Δια Βίου Μάθησης (Ι. Δ. Β. Μ.) στο Ε. Μ. Π. με καμιά μορφή.
3. Να διαμορφωθούν εκείνοι οι ακαδημαϊκοί όροι που θα αποτρέπουν τη συμμετοχή μελών ΔΕΠ του Ε. Μ. Π. στον Διεπιστημονικό Οργανισμό Αναγνώρισης Τίτλων και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π).
4. Να μη χαθεί το ενιαίο του προγράμματος σπουδών μέσω της εισαγωγής πιστωτικών μονάδων (ECTS) στα προγράμματα σπουδών.
5. Να μη χορηγεί Παράρτημα Διπλώματος στους αποφοίτους.

Η Σύγκλητος καλεί τις Συγκλήτους των άλλων ΑΕΙ και τις Γενικές Συνελεύσεις των Σχολών να αντιδράσουν με αποφάσεις σ' αυτή την πολιτική και τους νόμους που διαλύουν τα πτυχία και αλλοιώνουν τον χαρακτήρα του δημόσιου Πανεπιστημίου.»

3.4.3.3. Απόψεις του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του Α.Π.Θ.

Σε απόφαση της αρ.4/8.11.2005 Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του Α.Π.Θ. τονίζεται:

«Το Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. έχει από καιρό επισημάνει τον κίνδυνο υποβάθμισης των σπουδών στα δημόσια ΑΕΙ της χώρας λόγω ανεπαρκούς χρηματοδότησης και έλλειψης προσωπικού και υποδομών. Το γεγονός ότι, παρά τις αντιξοότητες αυτές, το Τμήμα μας χαιρεί διεθνούς αναγνώρισης σε πολλές επιστημονικές περιοχές, οφείλεται στις ικανότητες και την εργατικότητα των στελεχών του. Επιτυγχάνοντας υψηλές επιδόσεις στην έρευνα αντισταθμίζουμε τις ελλείψεις της κρατικής υποστήριξης επ' ωφελεία της ποιότητας των σπουδών, με αποτέλεσμα οι απόφοιτοί μας να βρίσκουν εύκολα τη θέση τους στην αγορά εργασίας.

Όπως και άλλα Πολυτεχνικά Τμήματα της χώρας, θεωρούμε και εμείς ότι η μη νομοθετική αναγνώριση έως σήμερα της αντιστοιχίας του πτυχίου που απονέμουμε με το αγγλοσαξωνικό master αποτελεί αρνητικό σημείο εκκίνησης, καθώς οι αδιάσπαστες πενταετείς σπουδές αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την Παιδεία του μηχανικού. Εδώ πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι η ορθότητα της άποψής μας αυτής επιβεβαιώνεται σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, όπου, σε αντίθεση με τη διακήρυξη της Μπολόνια, συμπεραίνεται ότι το bachelor δεν μπορεί να αποτελεί ακαδημαϊκό στόχο που να οδηγεί σε επαγγελματικά δικαιώματα μηχανικού.

Στα πλαίσια αυτά, η Γενική Συνέλευση του Τμήματος μας θεωρεί ότι η απάντηση στα παραπάνω καίρια ζητήματα αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή των νέων νομοθετικών ρυθμίσεων (δια βίου μάθηση, αξιολόγηση κτλ.), άποψη που τεκμηριώνεται σε σημαντικό βαθμό και από τις αξιολογήσεις (αυτοαξιολογήσεις και από εξωτερικούς αξιολογητές), τις οποίες διεξήγαγε το Τμήμα τα τελευταία χρόνια.

Για να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις στον εν γένει ακαδημαϊκό χαρακτήρα και στην ποιότητα των σπουδών, το Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. αποφασίζει:

- Να επιμείνει στην ανάγκη νομοθετικής διασφάλισης της ουσιαστικής πενταετούς εκπαίδευσης των φοιτητών του Τμήματος μας ως ισότιμης του master, με παράλληλη περαιτέρω ποιοτική ενίσχυση της μεταπτυχιακής διδακτορικής εκπαίδευσης.

Και επομένως,

- Να εξαντλήσει όλες τις νομικές δυνατότητες για την αναστολή της ίδρυσης ΟΜ.Ε.Α. και Ε.Ο.Α.
- Να επιχειρηματολογήσει μέσω των εκπροσώπων του στη Σύγκλητο για την αναστολή της ίδρυσης ΜΟ.ΔΙ.Π. και της υλοποίησης Ι.Δ.Β.Μ. στο Α.Π.Θ.»

3.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στις περισσότερες χώρες η δομή προπτυχιακού/μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών (Bachelor/Master) εφαρμόζεται σε όλα – ή σχεδόν σε όλα – τα επιστημονικά πεδία πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, αν και όχι σε όλα τα προγράμματα τεχνολογικής ή πρακτικής κατεύθυνσης. Τα μοντέλα ποικίλουν όσον αφορά στη διάρκεια του πρώτου και του δεύτερου κύκλου σε παραλλαγές όπως 3+1, 3+2, 3+3, 4+1, 4+2. Επομένως, μπορεί τα περισσότερα κράτη μέλη να εφαρμόζουν ήδη τους δύο κύκλους σπουδών (προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο), δεν έχουν όμως όλα υιοθετήσει τη «βραχεία» διάρκειά τους (3 έτη για τα προπτυχιακά και 1 ή 2 για τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών).

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECTS) έχει εισαχθεί –ή βρίσκεται στη διαδικασία εισαγωγής– στις περισσότερες χώρες, σε ορισμένες περιπτώσεις παράλληλα με την ύπαρξη ενός εθνικού συστήματος, και σε άλλες ως το επίσημο σύστημα απόδοσης διδακτικών μονάδων μετά από νομοθετική ρύθμιση όπως στο Βέλγιο (Γαλλική κοινότητα), τη Δανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ολλανδία, την Αυστρία, τη Νορβηγία, την Κύπρο, την Ουγγαρία και τη Μάλτα.

Στις περισσότερες χώρες μέσα από πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις έχει εισαχθεί το Παράρτημα Διπλώματος ως σημαντική υποστήριξη για την κινητικότητα και την αναγνώριση των προσόντων των αποφοίτων. Σημειώνεται ότι το Παράρτημα Διπλώματος περιγράφει στα Αγγλικά κάθε ένα από τα προσόντα που έχουν αποκτηθεί.

Γίνεται φανερό ότι σε πολιτικό επίπεδο δημιουργείται το πλαίσιο, το οποίο φαίνεται ότι θα προσδιορίσει σε σημαντικό βαθμό την εξέλιξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη στο άμεσο μέλλον. Η πραγματικότητα αυτή δεν μπορεί να αγνοηθεί, παρά το γεγονός ότι μόνο το 47% των πανεπιστημίων στην Ευρώπη έχουν δημιουργήσει το θεσμό του Συντονιστή της Μπολόνια.

Γενικά υπάρχει υποστήριξη στη Διακήρυξη της Μπολόνια από τους επικεφαλής των ιδρυμάτων με περισσότερα από τα δύο τρίτα να θεωρούν σημαντική την ταχεία πρόοδο προς τον Ευρωπαϊκό χώρο ανώτατης εκπαίδευσης, ενώ ένα άλλο 20% υποστηρίζουν την ιδέα ενός τέτοιου χώρου αλλά πιστεύουν ότι δεν έχουν ωριμάσει οι συνθήκες πραγμάτωσής του. Το 62% των πρυτάνεων των πανεπιστημίων πιστεύουν ότι τα ανώτατα ιδρύματα θα πρέπει να εμπλακούν πιο συστηματικά για την προώθηση των στόχων της Μπολόνια. Επισημαίνεται επίσης ότι στο 63% των χωρών που υπέγραψαν τη Διακήρυξη της Μπολόνια οι φοιτητές είχαν ενεργό συμμετοχή στην εφαρμογή των δράσεων μέσα από την παρουσίασή τους στα συλλογικά όργανα του πανεπιστημίου.

Καταγράφονται οι προβληματισμοί των πανεπιστημίων στην Ευρώπη αναφορικά με την στήριξη της άποψης για πενταετή κύκλο σπουδών. Είναι σαφές ότι ένα σωστά δομημένο και ικανά υποστηριζόμενο πενταετές πρόγραμμα σπουδών επιτρέπει πλατιά και βαθιά γνώση και οδηγεί σε δημιουργία σημαντικών και ολοκληρωμένων επιστημόνων και σαφώς υπερέχει των τριετών προγραμμάτων σπουδών τα οποία σωστά δομημένα διασφαλίζουν την απαιτούμενη γνώση για τη διαχείριση των συνήθων ζητημάτων. Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια μπορούν να στηρίζουν σημαντικά πενταετή προγράμματα σπουδών, να παράγουν υψηλή επιστημονική γνώση και να δημιουργήσουν διακεκριμένους επιστήμονες.

Οι θέσεις της Πολυτεχνικής Σχολής του Α.Π.Θ. και του Ε.Μ.Π. αναφέρονται σε ενιαίο και αδιάσπαστο πενταετή κύκλο σπουδών ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος ακαδημαϊκής υποβάθμισης των Τμημάτων και η καταστροφή της παραδοσιακής ποιότητας των ευρωπαϊκών πανεπιστημιακών σπουδών.

3.6. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Τόσο από πλευράς κυβερνήσεων, όσο και από πλευράς εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αναγνωρίζεται ότι μία αναβάθμιση της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης με σκοπό την πληρέστερη προετοιμασία και ανταπόκριση των αποφοίτων στις σύγχρονες ανάγκες είναι αναγκαία και επείγουσα. Ωστόσο, πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενώ δεν αμφισβητούν τη σκοπιμότητα και κρισιμότητα των στόχων που περιγράφονται στην προηγούμενη ενότητα, εκφράζουν σοβαρές επιφυλάξεις σχετικά με την

αποτελεσματικότητα των μέτρων με τα οποία αυτοί επιδιώκονται, και ιδιαίτερα με πιθανές αρνητικές παρενέργειές τους. Η αμφισβήτηση αυτή επικεντρώνεται στα ακόλουθα σημεία:

- ❑ Η παροχή επαγγελματικού δικαιώματος στους αποφοίτους του πρώτου, τριετούς κύκλου σπουδών επιβάλλει ουσιαστική τροποποίηση των προγραμμάτων σπουδών, με μεταφορά εφαρμοσμένων αντικειμένων διδασκαλίας από τα δύο τελευταία έτη του ενιαίου πενταετούς κύκλου στα τρία έτη του πρώτου κύκλου, και κατά συνέπεια ανάλογο περιορισμό ή άρση της διδασκαλίας αντικειμένων γενικής υποδομής. Ως αποτέλεσμα, η εκπαίδευση κατά τον τριετή κύκλο σπουδών θα έχει περισσότερο εφαρμοσμένο χαρακτήρα, σε βάρος της βασικής θεωρητικής κατάρτισης. Ενώ αυτό δεν αποτελεί μειονέκτημα για όσους αποφοίτους στραφούν αμέσως στην άσκηση επαγγέλματος σε τομείς χωρίς απαιτήσεις καινοτομίας, θα δημιουργήσει σοβαρές δυσχέρειες είτε κατά την περαιτέρω εκπαίδευσή τους στο δεύτερο, διετή κύκλο σπουδών, όπου απαιτείται αφομοίωση πιο εξειδικευμένων και υψηλότερης επιστημονικής στάθμης γνώσεων, μεθόδων και εργαλείων, είτε κατά τη μετέπειτα επαγγελματική τους εξέλιξη, αν απαιτηθεί αντιμετώπιση καινοτομικών προβλημάτων ή διεξαγωγή έρευνας.
- ❑ Ο εφαρμοσμένος χαρακτήρας των σπουδών του πρώτου τριετούς κύκλου θα καταστήσει εκ των πραγμάτων ισοδύναμες τις σπουδές σε πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι. (με σημερινή διάρκεια σπουδών στην Ελλάδα πενταετή και τετραετή αντίστοιχα), με άμεση συνέπεια την πλήρη ταύτιση και συγχώνευση των δύο κλάδων της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης, όπως έχει ήδη συμβεί στη Βρετανία. Από το γεγονός ότι σήμερα, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η συνέχιση των σπουδών ενός αποφοίτου Τ.Ε.Ι. σε πανεπιστήμιο είναι δυνατή μόνον με ένταξή του σε ένα από τα πρώτα έτη σπουδών προκειμένου να αποκτήσει την αναγκαία βασική υποδομή για την ολοκλήρωση της επιστημονικής κατάρτισης που παρέχεται στο πανεπιστήμιο, είναι εμφανές ότι η υλοποίηση της παροχής κατά τα τρία έτη του πρώτου κύκλου σπουδών, τόσο της βασικής αυτής υποδομής, όσο και της αναγκαίας για την άσκηση επαγγέλματος εφαρμοσμένης κατάρτισης, παρουσιάζει πολύ σημαντικές δυσχέρειες.
- ❑ Η απόκτηση διπλώματος με σπουδές σε περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα μέσω της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς Μονάδων (ECTS) όσο δεν έχει ακόμη επιτευχθεί επαρκής σύγκλιση και δυνατότητα ασφαλούς σύγκρισης μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών και του περιεχομένου μαθημάτων των διαφόρων ιδρυμάτων, δημιουργεί τον κίνδυνο αποφοίτων χωρίς δομημένη και συνεκτική γνώση, και συνεπώς χωρίς δυνατότητα παραγωγής επιστημονικού έργου.
- ❑ Η υπερβολική άσκηση πίεσης προς το διδακτικό/ερευνητικό προσωπικό της ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης για χρηματοδότηση της έρευνας από επιχειρήσεις μπορεί να έχει επιπτώσεις τόσο στη διδακτική, όσο και στην ερευνητική λειτουργία των ιδρυμάτων, όπως παραμέληση του διδακτικού έργου, υποβάθμιση του επιστημονικού επιπέδου της έρευνας και του διδακτικού/ερευνητικού προσωπικού, λόγω απόδοσης υπερβολικής βαρύτητας στη βραχυπρόθεσμη οικονομική αποδοτικότητα, σε βάρος οικονομικά μη μετρήσιμων, αλλά ουσιαστικών δραστηριοτήτων.

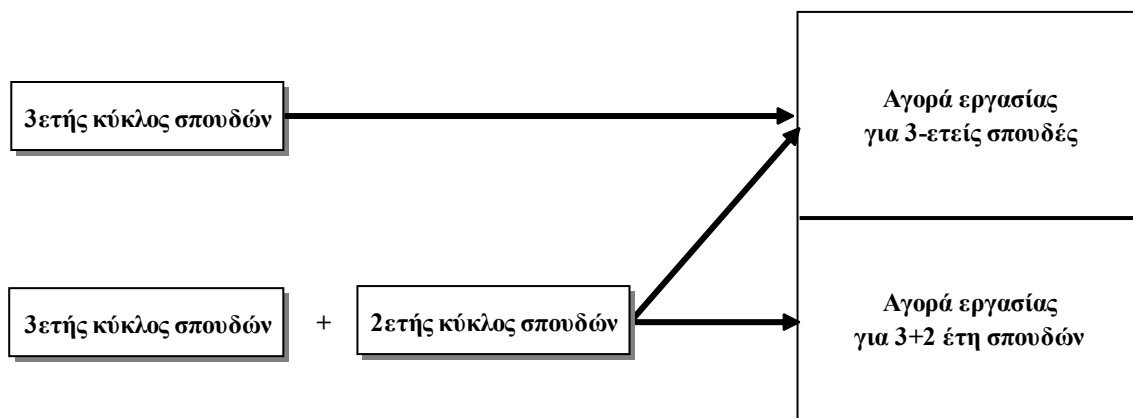
ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ο διαχωρισμός σε δύο κύκλους σπουδών (3 και 2 χρόνια αντίστοιχα) θέτει μια σειρά από ζητήματα όπως:

- 1) Σήμερα στις Πολυτεχνικές Σχολές των Α.Ε.Ι. υπάρχει στο Πρόγραμμα Σπουδών αριθμός γενικών μαθημάτων όπως η Φυσική, τα Μαθηματικά κ.λπ., τα οποία διδάσκονται στα αρχικά εξάμηνα σπουδών. Η σύμπτυξη των σπουδών σε 3 έτη θα επιφέρει αναγκαστικά και σύμπτυξη αυτών των μαθημάτων.

Κατά συνέπεια οι γνώσεις σε βασικά μαθήματα για αυτούς που θα συνεχίσουν στον επόμενο (2ετή) κύκλο σπουδών θα είναι ελλιπείς.

- 2) Θα παρέχεται η δυνατότητα, εφόσον το επιθυμούν, σε όλους όσους τελειώνουν τον 3ετή κύκλο σπουδών από τα ΑΕΙ και ΤΕΙ να συνεχίσουν στον επόμενο (2ετή κύκλο);

Σχήμα 3.6. Συσχέτιση των σπουδών με την αγορά εργασίας.

Αν ναι, πώς θα αντιμετωπισθεί με όρους υποδομής (ανθρώπινου δυναμικού, κτιριακής υποδομής και εξοπλισμού) το πρόβλημα του ότι ο αριθμός των φοιτητών δεν θα είναι σταθερός κάθε χρόνο (συντήρηση μιας – υψηλού κόστους - υποδομής για πόσους φοιτητές 2ου κύκλου σπουδών) ;

Θα τεθούν προϋποθέσεις για συνέχιση στον 2ετή κύκλο σπουδών; Ποιες θα είναι αυτές; Ποιος θα είναι υπεύθυνος για την επιλογή των υποψηφίων;

- 3) Αν εξ αρχής τεθεί όριο (%) σε αυτούς που επιθυμούν να συνεχίσουν στον 3ετή κύκλο σπουδών, με ποια κριτήρια θα γίνει η εκτίμησή του;

Η αγορά εργασίας "γνωρίζει" πόσους αποφοίτους 3ετών σπουδών και (3+2) σπουδών χρειάζεται;

- 4) Στην 3ετία θα αποκτούν οι απόφοιτοι επαγγελματικά δικαιώματα (σχήμα 3.6.);

Αν ναι, ποια θα είναι τα επαγγελματικά δικαιώματα για την 3ετία και ποια για την 5ετία;

- 5) Τα επαγγελματικά δικαιώματα 3ετίας ΑΕΙ και ΤΕΙ θα είναι τα ίδια;

- 6) Πώς θα ρυθμιστούν το θέμα ισοτιμιών των ακαδημαϊκών τίτλων και επαγγελματικής εμπειρίας από μηχανικούς του εξωτερικού;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, www.ypepth.gr

EURYDICE database, *The Information Network on Education in Europe*, www.eurydice.org

OECD, **Education at a glance Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2004/05: National Trends in the Bologna Process**, Directorate-General for Education and Culture.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

**ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ
«ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΣΥΣΤΗΜΑ
ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ»

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Άρθρο 1

Αντικείμενο, περιεχόμενο και σκοπός της αξιολόγησης

1. Το διδακτικό, ερευνητικό και κάθε άλλο έργο των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης υπόκειται σε διαρκή αξιολόγηση με σκοπό τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας της έρευνας και διδασκαλίας, των σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από αυτά στο πλαίσιο της αποστολής τους.
2. Η αξιολόγηση συνίσταται στη συστηματική, τεκμηριωμένη και λεπτομερή αποτίμηση και καταγραφή του έργου των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, με τη χρήση αντικειμενικών κριτηρίων, και στην κριτική ανάλυση και διαπίστωση τυχόν υφιστάμενων αδυναμιών και αποκλίσεων σε σχέση με τη φυσιognωμία, τους στόχους και την αποστολή τους, όπως περιγράφονται ειδικότερα στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας. Με βάση τα αποτελέσματα της αξιολόγησης λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας του έργου που επιτελούν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στο πλαίσιο της αποστολής τους να παρέχουν ανώτατη παιδεία υψηλού ποιοτικού επιπέδου. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και τα μέτρα που λαμβάνονται για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας του επιτελούμενου έργου δημοσιοποιούνται με τον πλέον πρόσφορο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται η ευρύτερη δυνατή διαφάνεια του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας.
3. Σε αξιολόγηση υπόκεινται οι ακαδημαϊκές μονάδες (Σχολές ή Τμήματα), από τις οποίες αποτελούνται τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, και μέσω αυτών κάθε ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης συνολικά. Η αξιολόγηση είναι δυνατόν επίσης να έχει ως αυτοτελές αντικείμενο τα προγράμματα προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών ή και τις λοιπές υπηρεσίες που παρέχονται από τις επιμέρους ακαδημαϊκές μονάδες ή τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης συνολικά στο πλαίσιο της αποστολής τους. Η αξιολόγηση κάθε ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης γίνεται με βάση την αξιολόγηση των επιμέρους ακαδημαϊκών μονάδων, από τις οποίες αποτελείται, και την αξιολόγηση της λειτουργίας του ιδρύματος συνολικά.
4. Οι διαδικασίες αξιολόγησης που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου δεν μπορούν να υποκατασταθούν από άλλες μορφές διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας που δεν προβλέπονται από τις διατάξεις του νόμου αυτού.

Άρθρο 2

Διαδικασία και όργανα της αξιολόγησης

1. Η αξιολόγηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης πραγματοποιείται σε δύο στάδια: Το πρώτο στάδιο αφορά στην αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου από τις ίδιες τις ακαδημαϊκές μονάδες των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε σχέση με τη φυσιognωμία, τους στόχους και την αποστολή τους (εσωτερική αξιολόγηση). Μετά την ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου ακολουθεί σε δεύτερο στάδιο η αξιολόγηση του επιτελούμενου έργου από επιτροπή αποτελούμενη από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες λαμβάνοντας υπόψη και τα αποτελέσματα της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας (εξωτερική αξιολόγηση).

2. Η διαδικασία της εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης επαναλαμβάνεται τακτικά το αργότερο κάθε τέταρτο έτος από την έναρξη της προηγούμενης αξιολόγησης. Κατά την επανάληψη της διαδικασίας αξιολόγησης είναι δυνατόν να εξετάζεται η υλοποίηση των πορισμάτων της προηγούμενης αξιολόγησης, ιδίως των προτάσεων, υποδείξεων και συστάσεων της επιτροπής εξωτερικής αξιολόγησης. Ειδικότερα εξετάζεται κατά πόσον αντιμετωπίστηκαν οι αδυναμίες και αποκλίσεις που επισημάνθηκαν κατά την προηγούμενη αξιολόγηση και η πορεία εφαρμογής των μέτρων που λήφθηκαν για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας της έρευνας και διδασκαλίας, των σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.
3. Στην αξιολόγηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης συμμετέχουν οι φοιτητές ή σπουδαστές σύμφωνα με τις διαδικασίες και τον τρόπο που προβλέπεται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.
4. Για την οργάνωση, το συντονισμό και την υποστήριξη των διαδικασιών αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο συνιστάται ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την επωνυμία «Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση» (Α.ΔΙ.Π.), η οποία οργανώνεται, λειτουργεί και ασκεί τις αρμοδιότητες που καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.
5. Σε κάθε ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης συγκροτείται με απόφαση του οικείου ανώτατου συλλογικού οργάνου «Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας» (ΜΟ.ΔΙ.Π.) για το συντονισμό και την υποστήριξη των διαδικασιών αξιολόγησης του ιδρύματος. Η ΜΟ.ΔΙ.Π. συνεδριάζει υπό την προεδρία του Αντιπρύτανη ή Αντιπροέδρου Ακαδημαϊκών Υποθέσεων του οικείου ιδρύματος και στη σύνθεσή της μετέχουν τρία μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π., ένας κοινός εκπρόσωπος του λοιπού επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού, ένας εκπρόσωπος των προπτυχιακών φοιτητών ή σπουδαστών και ένας εκπρόσωπος των μεταπτυχιακών φοιτητών. Η οργάνωση, η λειτουργία και οι αρμοδιότητες της ΜΟ.ΔΙ.Π. καθορίζονται με την απόφαση του οικείου ανώτατου συλλογικού οργάνου κάθε ιδρύματος που λαμβάνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.
6. Οι ακαδημαϊκές μονάδες κάθε ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης υποβάλλουν κατ' έτος στη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος μια εσωτερική έκθεση που περιλαμβάνει συγκεντρωτικά στοιχεία με ποσοτικά δεδομένα για τους φοιτητές ή σπουδαστές, τα μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π., το λοιπό επιστημονικό προσωπικό, το διοικητικό προσωπικό, το πρόγραμμα σπουδών, τη φοιτητική μέριμνα, τις διοικητικές υπηρεσίες, την υλικοτεχνική υποδομή και κάθε άλλο θέμα που αφορά τη λειτουργία της ακαδημαϊκής μονάδας. Με βάση τις εσωτερικές εκθέσεις των επιμέρους ακαδημαϊκών μονάδων, από τις οποίες αποτελείται κάθε ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, η ΜΟ.ΔΙ.Π. συντάσσει κάθε διετία την αντίστοιχη εσωτερική έκθεση του οικείου ιδρύματος. Το περιεχόμενο των εσωτερικών εκθέσεων που υποβάλλουν οι ακαδημαϊκές μονάδες ή συντάσσουν οι ΜΟ.ΔΙ.Π. των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης μπορεί να εξειδικεύεται περαιτέρω και να τυποποιείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται ύστερα από πρόταση της Α.ΔΙ.Π.

Άρθρο 3

Κριτήρια και δείκτες της αξιολόγησης

1. Για την αξιολόγηση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας της έρευνας και διδασκαλίας, των σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, τη διαπίστωση τυχόν αδυναμιών και αποκλίσεων σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους και τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης σε σχέση με τους στόχους του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας και τις διεθνείς προδιαγραφές, εμπειρίες και πρακτικές χρησιμοποιούνται γενικώς αναγνωρισμένα και αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία εκφράζονται με αντίστοιχους ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες. Τα κριτήρια και οι δείκτες αξιολόγησης είναι ιδίως:

α) Ως προς την ποιότητα του διδακτικού έργου: η αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού, η οργάνωση και η εφαρμογή του διδακτικού έργου, τα εκπαιδευτικά μέσα και οι υποδομές, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, η συνεργασία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων, το επίπεδο και η επικαιρότητα των παρεχόμενων γνώσεων, η κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών ή σπουδαστών κ.ά.

β) Ως προς την ποιότητα του ερευνητικού έργου: η ένταξη της έρευνας στους στόχους της ακαδημαϊκής μονάδας, οι ερευνητικές υποδομές, τα ερευνητικά προγράμματα, η αποτελεσματικότητα του ερευνητικού έργου, η πρωτοτυπία της έρευνας, οι ερευνητικές συνεργασίες, η συμμετοχή των φοιτητών ή σπουδαστών στην έρευνα κ.ά.

γ) Ως προς την ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών: ο βαθμός ανταπόκρισης του προγράμματος σπουδών στους στόχους της ακαδημαϊκής μονάδας, η συνεκτικότητα και η λειτουργικότητα του προγράμματος σπουδών, ο συντονισμός της ύλης των μαθημάτων, η ορθολογική οργάνωση των εκπαιδευτικών θεσμών, το εξεταστικό σύστημα, η υποστήριξη από διαθέσιμες εκπαιδευτικές υποδομές κ.ά.

δ) Ως προς την ποιότητα των λοιπών υπηρεσιών: η αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών, οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας, οι πάσης φύσεως υποδομές, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των οικονομικών πόρων και στη χρήση των υποδομών και του εξοπλισμού, οι συνεργασίες με το κοινωνικό σύνολο κ.ά.

2. Κατά την αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη η συμπληρωματική λειτουργία και οι διακριτές φυσιογνωμίες, ρόλοι, σκοπός και αποστολή των δύο παράλληλων τομέων της ανώτατης εκπαίδευσης, όπως διαφοροποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τον πανεπιστημιακό τομέα και για τον τεχνολογικό τομέα.

3. Τα κριτήρια και οι δείκτες της αξιολόγησης τυποποιούνται, συμπληρώνονται και εξειδικεύονται περαιτέρω με βάση τις κατευθύνσεις και τα πρότυπα που εκδίδει ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο κάθε ακαδημαϊκής μονάδας η Α.ΔΙ.Π. το αργότερο εντός ενός (1) έτους από τη συγκρότησή της. Τα κριτήρια και οι δείκτες αξιολόγησης αναθεωρούνται εκάστοτε με την ίδια διαδικασία, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Άρθρο 4

Εσωτερική αξιολόγηση

1. Η εσωτερική αξιολόγηση αποτελεί το πρώτο στάδιο της αξιολόγησης και συνίσταται στη συστηματική αποτίμηση και καταγραφή του διδακτικού, ερευνητικού ή άλλου έργου από τις ίδιες τις ακαδημαϊκές μονάδες των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους.

2. Η εσωτερική αξιολόγηση είναι μια περιοδικά επαναλαμβανόμενη διαδικασία, στην οποία συμμετέχουν τα μέλη του διδακτικού-ερευνητικού και του λοιπού επιστημονικού προσωπικού και οι φοιτητές ή σπουδαστές κάθε ακαδημαϊκής μονάδας με απαντήσεις ερωτηματολογίων, συνεντεύξεις, ομαδικές συζητήσεις και κάθε άλλη πρόσφορη πηγή πληροφόρησης, η οποία ολοκληρώνεται με τη σύνταξη της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας.

3. Η εσωτερική αξιολόγηση στηρίζεται στην ανάλυση των συγκεντρωτικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στην τελευταία ετήσια εσωτερική έκθεση κάθε ακαδημαϊκής μονάδας, που αναφέρεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 2 του νόμου αυτού, και στα αποτελέσματα των διαδικασιών της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου. Η εσωτερική αξιολόγηση λαμβάνεται υπόψη για την εξωτερική αξιολόγηση του διδακτικού, ερευνητικού ή άλλου έργου της ακαδημαϊκής μονάδας από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες.

Άρθρο 5

Διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης

1. Η εσωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται με ευθύνη κάθε ακαδημαϊκής μονάδας που υπόκειται σε αξιολόγηση, σε συνεργασία με τη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης στο οποίο ανήκει, και πρέπει να ανταποκρίνεται στα κριτήρια και τους δείκτες αξιολόγησης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, όπως αυτά συμπληρώνονται και εξειδικεύονται περαιτέρω με βάση τις κατευθύνσεις και τα πρότυπα που εκδίδει εκάστοτε η Α.ΔΙ.Π.

2. Οι ακαδημαϊκές μονάδες που υποβάλλονται σε αξιολόγηση (Σχολές ή Τμήματα) ορίζουν με αποφάσεις των Γενικών Συνελεύσεων τους Ομάδες Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜ.Ε.Α.), οι οποίες συγκροτούνται από μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. των βαθμίδων του Καθηγητή και του Αναπληρωτή Καθηγητή με διεθνώς αναγνωρισμένο επιστημονικό έργο και, κατά προτίμηση, με εμπειρία σε διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας. Στην ΟΜ.Ε.Α. συμμετέχει επίσης ένας εκπρόσωπος των φοιτητών ή σπουδαστών. Η ΟΜ.Ε.Α. έχει την ευθύνη διεξαγωγής της διαδικασίας αξιολόγησης στην οικεία ακαδημαϊκή μονάδα, παρακολουθεί τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, ενημερώνει για τις απαντήσεις και τα αποτελέσματα του διαλόγου με τους διδάσκοντες και τους φοιτητές ή σπουδαστές, συγκεντρώνει όλα τα απαραίτητα σχετικά στοιχεία και, με βάση αυτά, συντάσσει την έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας, την οποία διαβιβάζει στη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος και μέσω αυτής στην Α.ΔΙ.Π.

3. Σε περίπτωση που αξιολογούνται αυτοτελώς τα προγράμματα προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών ή οι λοιπές υπηρεσίες που παρέχονται από τις ακαδημαϊκές μονάδες ή τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στο πλαίσιο της αποστολής τους συγκροτούνται Ειδικές Ομάδες Αξιολόγησης (Ε.Ο.Α.), στις οποίες συμμετέχουν, εκτός από τα μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. και τον εκπρόσωπο των φοιτητών ή σπουδαστών, και ένας κοινός εκπρόσωπος του λοιπού επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού της μονάδας ή του ιδρύματος. Την ευθύνη και τις αρμοδιότητες αξιολόγησης της λειτουργίας κάθε ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης συνολικά έχει η ΜΟ.ΔΙ.Π. του οικείου ιδρύματος, η οποία λειτουργεί ως Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜ.Ε.Α.) του ιδρύματος.
4. Τα ερωτηματολόγια, στα οποία απαντούν γραπτώς οι διδάσκοντες και οι φοιτητές ή σπουδαστές, αφορούν κυρίως την ποιότητα και τα μέσα της έρευνας και διδασκαλίας, τη δομή και το περιεχόμενο των σπουδών, τη φοιτητική μέριμνα, τις διοικητικές υπηρεσίες και την υλικοτεχνική υποδομή της μονάδας ή του ιδρύματος και μπορούν να είναι τυποποιημένα με διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες κάθε ακαδημαϊκής μονάδας. Οι απαντήσεις που δίνονται στα ερωτηματολόγια από τους φοιτητές ή σπουδαστές εκφράζουν τις απόψεις των ερωτωμένων για τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας, την καλύτερη οργάνωση των μαθημάτων, τη συνεργασία με τους διδάσκοντες και τις προσδοκίες τους από τις σπουδές. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώνονται από τους φοιτητές ή σπουδαστές εθελοντικά, ανώνυμα και χωρίς προειδοποίηση στο πλαίσιο των υποχρεωτικών μαθημάτων που προσφέρονται κατά τη διάρκεια του εξαμήνου υπό την παρακολούθηση της ΟΜ.Ε.Α. και με τη συνεργασία των διδασκόντων.
5. Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης διαρκεί δύο συνεχόμενα διδακτικά εξάμηνα.

Άρθρο 6

Έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης

1. Η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας συνθέτει όλα τα παραπάνω στοιχεία σε συνάρτηση με τη φυσιολογία, τους στόχους και την απόστολή της μονάδας.
2. Η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης περιέχει ειδικότερα μια κριτική-αξιολογική ανάλυση της πορείας εφαρμογής των στόχων του υπό αξιολόγηση έργου της ακαδημαϊκής μονάδας, τα θετικά και αρνητικά σημεία που αναδείχθηκαν κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης, τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει η ίδια η μονάδα, να οργανωθούν καλύτερα οι υπό αξιολόγηση δραστηριότητες, να αναβαθμιστούν οι χορηγούμενοι τίτλοι σπουδών και η επιστημονική δραστηριότητα, καθώς και κάθε άλλο μέτρο διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας του διδακτικού, ερευνητικού ή άλλου έργου που παρέχεται από την ακαδημαϊκή μονάδα.
3. Η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης συντάσσεται από την ΟΜ.Ε.Α. της οικείας ακαδημαϊκής μονάδας σύμφωνα με τα κριτήρια και τους δείκτες αξιολόγησης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, όπως αυτά συμπληρώνονται και εξειδικεύονται περαιτέρω με βάση τις κατευθύνσεις και τα πρότυπα που εκδίδει εκάστοτε η Α.ΔΙ.Π. Στις περιπτώσεις της παραγράφου 3 του προηγούμενου άρθρου η έκθεση συντάσσεται από την αντίστοιχη Ε.Ο.Α. ή τη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος.

Άρθρο 7

Εξωτερική αξιολόγηση

1. Η εξωτερική αξιολόγηση αποτελεί το δεύτερο στάδιο της αξιολόγησης και συνίσταται στην κριτική-αναλυτική εξέταση των αποτελεσμάτων της εσωτερικής αξιολόγησης από επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων (Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης).
2. Η εξωτερική αξιολόγηση είναι μια περιοδικά επαναλαμβανόμενη διαδικασία, κατά την οποία τα στοιχεία της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης μελετώνται σε βάθος από επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων μετά από επιτόπια επίσκεψη στην υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκή μονάδα και συζητήσεις και επαφές με μέλη του διδακτικού-ερευνητικού και του λοιπού επιστημονικού προσωπικού, του διοικητικού προσωπικού και τους φοιτητές ή σπουδαστές.
3. Η εξωτερική αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη την ανάλυση των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην τελευταία έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης κάθε ακαδημαϊκής μονάδας και στα συμπληρωματικά στοιχεία που προέκυψαν από τις συζητήσεις και επαφές με τα μέλη της οικείας μονάδας. Η εξωτερική αξιολόγηση ολοκληρώνεται με τη σύνταξη της έκθεσης εξωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας, η οποία περιλαμβάνει αναλύσεις, διαπιστώσεις, συστάσεις και υποδείξεις των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες

και αποκλίσεις που εντοπίστηκαν σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.

Άρθρο 8

Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης

1. Η Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης (Ε.Ε.Α.) συγκροτείται εντός ενός (1) μηνός από την υποβολή της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας και ενημερώνεται για το περιεχόμενό της το αργότερο εντός ενός (1) μηνός μετά από τη συγκρότησή της. Η Ε.Ε.Α. λαμβάνει υπόψη την έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης και επισκέπτεται επιτοπίως την υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκή μονάδα, η οποία οφείλει να παρέχει κάθε δυνατή διευκόλυνση στο έργο της Επιτροπής για συμπληρωματική ενημέρωση, συζήτηση και επαφή με τα μέλη της ακαδημαϊκής μονάδας.

2. Η Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης (Ε.Ε.Α.) αποτελείται από πέντε (5) μέλη, τα οποία προέρχονται από το μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που τηρεί η Α.ΔΙ.Π. Το μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων συντάσσεται μετά από υποδείξεις των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης ή και της Α.ΔΙ.Π. και ανανεώνεται κάθε τέσσερα (4) χρόνια. Δεν επιτρέπεται η παραμονή εμπειρογνόμων στο μητρώο για περισσότερες από δύο (2) τετραετείς θητείες, διαδοχικές ή μη.

3. Ένα από τα μέλη της Ε.Ε.Α. μπορεί να υποδεικνύεται από την υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκή μονάδα μεταξύ των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που περιλαμβάνονται στο μητρώο που τηρεί η Α.ΔΙ.Π. Ο ορισμός των υπολοίπων μελών γίνεται με κλήρωση από την Α.ΔΙ.Π.

Δεν είναι δυνατό να περιλαμβάνονται στο μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων και να συμμετέχουν ως εξωτερικοί αξιολογητές σε οποιαδήποτε μορφής διαδικασίες αξιολόγησης μέλη της Α.ΔΙ.Π., καθώς επίσης και το με οποιαδήποτε σχέση εργασίας απασχολούμενο σε αυτή ειδικό επιστημονικό προσωπικό.

4. Τα μέλη της Ε.Ε.Α. πρέπει να πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:

α) δεν πρέπει να ανήκουν ή να έχουν οποιαδήποτε εκπαιδευτική, ερευνητική ή υπηρεσιακή σχέση με το ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, στο οποίο ανήκει η ακαδημαϊκή μονάδα που αξιολογείται, ή να είχαν κατά την τελευταία πενταετία μια τέτοια σχέση,

β) η ειδίκευση των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων πρέπει να είναι συγγενής με το γνωστικό αντικείμενο της υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκής μονάδας,

γ) πρέπει να είναι επιστήμονες αναγνωρισμένου κύρους κατά προτίμηση με εμπειρία σε θέματα αξιολόγησης ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και να συγκεντρώνουν τα εχέγγυα αμερόληπτης κρίσης,

δ) είναι επιθυμητή η συμμετοχή τουλάχιστον ενός αλλοδαπού εμπειρογνόμου ή ειδικού κατά προτίμηση με εμπειρία σε θέματα αξιολόγησης ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης,

ε) είναι επιθυμητή η διοικητική εμπειρία των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων σε ακαδημαϊκές μονάδες ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης,

στ) είναι επιθυμητή η συμμετοχή ενός εκπροσώπου επαγγελματικής οργάνωσης που να είναι αντίστοιχη με το γνωστικό αντικείμενο της υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκής μονάδας και ο οποίος να είναι σε θέση να εκτιμήσει τη συμβολή των σπουδών στην άσκηση του επαγγέλματος.

5. Σε περίπτωση συμμετοχής αλλοδαπού εμπειρογνόμου η αξιολόγηση μπορεί να γίνεται και στην αγγλική, γαλλική ή γερμανική γλώσσα.

6. Στα μέλη της Ε.Ε.Α. καταβάλλεται αποζημίωση και οδοιπορικά που καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομίας και Οικονομικών.

Άρθρο 9

Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης

1. Τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης συνοψίζονται στην τελική έκθεση αξιολόγησης των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων (έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης), η οποία περιλαμβάνει κυρίως τις αναλύσεις, διαπιστώσεις, συστάσεις και υποδείξεις τους και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και αποκλίσεις που εντοπίστηκαν σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.

2. Το σχέδιο της έκθεσης εξωτερικής αξιολόγησης συντάσσεται από την Ε.Ε.Α. με τη γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη της Α.ΔΙ.Π. και κοινοποιείται στην υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκή μονάδα, η οποία υποβάλλει τις παρατηρήσεις της εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την

κοινοποίηση του σχεδίου σε αυτήν. Αν δεν υποβληθούν παρατηρήσεις εντός της ανωτέρω προθεσμίας, το σχέδιο της έκθεσης θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτό από την ακαδημαϊκή μονάδα. Η τελική έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης διαβιβάζεται στη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος και μέσω αυτής στην οικεία ακαδημαϊκή μονάδα και στην Α.ΔΙ.Π., η οποία φροντίζει για τη δημοσιοποίησή της.

3. Η εξωτερική αξιολόγηση ολοκληρώνεται μέσα σε τέσσερις (4) μήνες από την υποβολή της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης. Εντός της προθεσμίας αυτής πρέπει να έχει συνταχθεί η έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης.

Άρθρο 10

Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

1. Συνιστάται ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την επωνυμία «Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση» (Α.ΔΙ.Π.) και έδρα την Αθήνα. Η Α.ΔΙ.Π. έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως προς τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών της. Τα μέλη της Α.ΔΙ.Π. είναι ανώτατοι δημόσιοι λειτουργοί και απολαύουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Οι πιστώσεις για τη λειτουργία της Α.ΔΙ.Π. εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τον προϋπολογισμό εισηγείται στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών ο Πρόεδρος της Α.ΔΙ.Π., ο οποίος είναι και διατάκτης των δαπανών της.

2. Η Α.ΔΙ.Π. εγγύεται τη διαφάνεια των διαδικασιών αξιολόγησης και έχει ως απόστολή την με κάθε τρόπο υποστήριξη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην πραγματοποίηση των διαδικασιών που στοχεύουν στη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, την ενημέρωση της Πολιτείας και των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης για τις σύγχρονες διεθνείς εξελίξεις και τάσεις στα συναφή ζητήματα και την προαγωγή της έρευνας στον τομέα αυτό. Ειδικότερα η Α.ΔΙ.Π. ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Προγραμματίζει, συντονίζει και υποστηρίζει τις διαδικασίες αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

β) Τυποποιεί, εξειδικεύει και αναθεωρεί με κατευθύνσεις τα πρότυπα και τον τύπο των εκθέσεων αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς και τα κριτήρια και τους δείκτες αξιολόγησης σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου για το υποκείμενο σε αξιολόγηση έργο των ακαδημαϊκών μονάδων, των προγραμμάτων σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

γ) Συντάσσει, τηρεί και ανανεώνει το μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων και ειδικών στον τομέα της διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση από την Ελλάδα και το εξωτερικό, στο οποίο διασφαλίζει τη δυνατότητα πρόσβασης από όλα τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

δ) Συγκεντρώνει πληροφορίες και τηρεί βάση δεδομένων με τα στοιχεία των εκθέσεων αξιολόγησης όλων των ελληνικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

ε) Ενημερώνει τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης σχετικά με τα υφιστάμενα δεδομένα στην Ελλάδα και τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις και εξελίξεις στον τομέα της διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

στ) Διατηρεί αμφίδρομη συνεργασία με αντίστοιχους οργανισμούς του εξωτερικού.

ζ) Εκπονεί μελέτες και διεξάγει έρευνες με στόχο την ανάπτυξη της μεθοδολογίας, των τεχνικών και των εφαρμογών διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

η) Δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και τα μέτρα που λαμβάνονται για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

θ) Εκπροσωπεί την χώρα στα θεσμικά όργανα και οργανισμούς που αποτελούνται από αντίστοιχους εθνικούς φορείς των κρατών μελών της Ε.Ε. ή και τρίτων χωρών.

ι) Διατυπώνει προτάσεις για τη λήψη μέτρων και την υιοθέτηση πρακτικών διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας σε σχέση με τους στόχους του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας και τις διεθνείς προδιαγραφές, εμπειρίες και πρακτικές.

3. Τα θέματα εσωτερικής λειτουργίας και οικονομικής διαχείρισης της Α.ΔΙ.Π. ρυθμίζονται από εσωτερικό κανονισμό, ο οποίος καταρτίζεται από την ίδια την αρχή εντός έξι (6) μηνών από τη συγκρότησή της και κυρώνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της

Κυβερνήσεως. Ο Κανονισμός Λειτουργίας και Διαχείρισης της Α.ΔΙ.Π. πρέπει να είναι σύμφωνος με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ο οποίος εφαρμόζεται συμπληρωματικά για τα θέματα που δεν ρυθμίζονται από αυτόν.

4. Οι πληροφορίες και τα στοιχεία που συγκεντρώνονται στο πλαίσιο των διαδικασιών αξιολόγησης, εφόσον αφορούν σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, υπόκεινται σε επεξεργασία μόνο στο βαθμό που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του σκοπού της αξιολόγησης τηρουμένων των απαιτήσεων της αρχής της αναλογικότητας και των διατάξεων για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δεν επιτρέπεται περαιτέρω επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για άλλους σκοπούς εκτός από την αξιολόγηση και τη λήψη μέτρων διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας.

5. Η Α.ΔΙ.Π. μπορεί να αξιολογεί σύμφωνα με τις διατάξεις του εσωτερικού κανονισμού τη λειτουργία και το έργο της, αναθέτοντας τη σχετική ευθύνη εξωτερικής αξιολόγησης σε έγκυρους και διεθνώς αναγνωρισμένους αξιολογητές ή οργανισμούς ή λοιπούς φορείς που αναπτύσσουν συναφή δραστηριότητα διεθνώς.

6. Για όσα θέματα της Α.ΔΙ.Π. δεν ρυθμίζονται ειδικά στον παρόντα νόμο, εφαρμόζονται οι κείμενες γενικές διατάξεις για τις ανεξάρτητες διοικητικές αρχές.

Άρθρο 11

Συγκρότηση και μέλη της Α.ΔΙ.Π.

1. Η Α.ΔΙ.Π. συγκροτείται από δεκαπέντε (15) μέλη, τα οποία διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η Α.ΔΙ.Π. αποτελείται από:

α) έναν (1) επιστήμονα με διεθνώς αναγνωρισμένο κύρος και σημαντικό ερευνητικό έργο, κατά προτίμηση με εμπειρία σε θέματα διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, ο οποίος ορίζεται ως Πρόεδρος με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από πρόταση της Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής που λαμβάνεται κατά τη διαδικασία που προβλέπεται από τον Κανονισμό της Βουλής.

β) έξι (6) εν ενεργεία καθηγητές ιδρυμάτων του πανεπιστημιακού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης με αντίστοιχη εξειδίκευση στους επιστημονικούς κλάδους: ι) των ανθρωπιστικών επιστημών, ιι) των νομικών, πολιτικών και κοινωνικών επιστημών, ιιι) των επιστημών υγείας, ιν) των οικονομικών επιστημών και διοίκησης επιχειρήσεων, ν) των επιστημών μηχανικών και γεωτεχνικών και νι) των θετικών επιστημών και πληροφορικής, οι οποίοι προτείνονται από τη Σύνοδο των Πρυτάνεων των Πανεπιστημίων.

γ) τέσσερεις (4) εν ενεργεία καθηγητές ιδρυμάτων του τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης με αντίστοιχη εξειδίκευση στους κλάδους: ι) διοίκησης και οικονομίας, ιι) επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας, ιιι) τεχνολογικών επιστημών μηχανικών και ιν) τεχνολογικών γεωτεχνικών επιστημών και τροφίμων, οι οποίοι προτείνονται από τη Σύνοδο των Προέδρων των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

δ) έναν (1) εκπρόσωπο των φοιτητών, ο οποίος ορίζεται με απόφαση της Εθνικής Φοιτητικής Ένωσης Ελλάδας (Ε.Φ.Ε.Ε.).

ε) έναν (1) εκπρόσωπο των σπουδαστών, ο οποίος ορίζεται με απόφαση της Εθνικής Σπουδαστικής Ένωσης Ελλάδας (Ε.Σ.Ε.Ε.).

στ) έναν (1) εκπρόσωπο μη ακαδημαϊκών ερευνητικών ιδρυμάτων, ο οποίος ορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Ανάπτυξης.

ζ) έναν (1) εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων

Οι καθηγητές που προτείνονται ως μέλη της Α.ΔΙ.Π. πρέπει να διαθέτουν αποδεδειγμένα επιστημονικό έργο με διεθνή αναγνώριση και κατά προτίμηση με εμπειρία σε θέματα διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

Η Α.ΔΙ.Π. συνέρχεται σε πρώτη συνεδρίαση εντός μηνός από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της απόφασης διορισμού των μελών της.

2. Ο Πρόεδρος της Α.ΔΙ.Π. έχει την ευθύνη λειτουργίας της σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και ασκεί όλες τις προς τούτο αρμοδιότητες. Ειδικότερα:

α) Εκπροσωπεί την Α.ΔΙ.Π. δικαστικώς και εξωδίκως.

β) Συντονίζει και κατευθύνει τις υπηρεσίες της.

γ) Συγκαλεί και διευθύνει τις συνεδριάσεις, καταρτίζει την ημερήσια διάταξη και παρακολουθεί την εκτέλεση των αποφάσεων, κατευθύνσεων και οποιωνδήποτε άλλων πράξεων της αρχής.

δ) Είναι ο διοικητικός προϊστάμενος του διοικητικού προσωπικού και του ειδικού επιστημονικού προσωπικού της και ασκεί την επ' αυτού πειθαρχική εξουσία. Ο Πρόεδρος της Α.ΔΙ.Π. μπορεί με απόφασή του να εξουσιοδοτεί μέλη ή άλλα όργανά της να υπογράφουν «με εντολή Προέδρου» έγγραφα ή άλλες πράξεις της.

3. Η θητεία του Προέδρου και των μελών της Α.ΔΙ.Π. είναι τετραετής. Δεν επιτρέπεται ο διορισμός των μελών της Α.ΔΙ.Π. για περισσότερο από δύο (2) θητείες, διαδοχικές ή μη. Οι εκπρόσωποι των φοιτητών και σπουδαστών διορίζονται για μία μόνο θητεία. Σε περίπτωση θανάτου, παραίτησης ή έκπτωσης μέλους της Α.ΔΙ.Π. διορίζεται νέο μέλος για το υπόλοιπο της θητείας. Η θητεία του Προέδρου και των μελών της Α.ΔΙ.Π. παρατείνεται αυτοδικαίως μέχρι το διορισμό νέων και πάντως όχι για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα των τριών (3) μηνών μετά τη λήξη της θητείας τους.

Η καταδίκη για αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας ή κατά περιουσιακών δικαιωμάτων ή για αδικήματα σχετικά με τα υπομνήματα ή σχετικά με την υπηρεσία ή για αδικήματα κατά των ηθών, καθώς και η καταδίκη για οποιοδήποτε κακούργημα αποτελεί κώλυμα διορισμού σε θέση μέλους της Α.ΔΙ.Π. Σε περίπτωση τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης για ένα από τα αδικήματα αυτά τα μέλη της Α.ΔΙ.Π. εκπίπτουν από το αξίωμά τους. Η αποδοχή της παραίτησης, καθώς και η έκπτωσή τους συνεπεία τελεσίδικης καταδίκης γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την υποβολή της παραίτησης ή την κοινοποίηση σε αυτόν της τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης. Η πειθαρχική ευθύνη των μελών της Α.ΔΙ.Π. ρυθμίζεται από τον εσωτερικό κανονισμό της αρχής.

Οι αποδοχές των μελών της Α.ΔΙ.Π. καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομίας και Οικονομικών ύστερα από γνώμη της αρχής κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων. Για τον καθορισμό τους λαμβάνεται υπόψη η τυχόν πλήρης και αποκλειστική απασχόλησή τους.

Το ασφαλιστικό καθεστώς των μελών της Α.ΔΙ.Π. ρυθμίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του Ν. 2703/1999, όπως αυτό ισχύει κάθε φορά.

Κατά τη διάρκεια της θητείας των μελών της Α.ΔΙ.Π. αναστέλλεται η άσκηση οποιουδήποτε δημόσιου λειτουργήματος, καθώς και η άσκηση καθηκόντων σε οποιαδήποτε θέση στο Δημόσιο, σε Ν.Π.Δ.Δ. και σε νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Στα μέλη της Α.ΔΙ.Π., εκτός του Προέδρου της που είναι σε κάθε περίπτωση πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, επιτρέπεται η άσκηση καθηκόντων μέλους Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. με καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Οι αποφάσεις της Α.ΔΙ.Π. κοινοποιούνται με μέριμνά της στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Έκθεση ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης υποβάλλεται κατ' έτος στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και στον Πρόεδρο της Βουλής.

Άρθρο 12

Διοικητική και επιστημονική υποστήριξη της Α.ΔΙ.Π.

1. Για τη λειτουργία της η Α.ΔΙ.Π. υποστηρίζεται από Γραμματεία και τρία Τμήματα:

α) Τμήμα Διοίκησης και Οικονομικών

β) Τμήμα Διασφάλισης Ποιότητας

γ) Τμήμα Τεκμηρίωσης και Ερευνών.

2. Οι αρμοδιότητες κάθε Τμήματος εξειδικεύονται στον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Α.ΔΙ.Π.

3. Για τη διοικητική και επιστημονική υποστήριξη της Α.ΔΙ.Π. συνιστώνται 15 θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού και 12 θέσεις μόνιμου διοικητικού προσωπικού. Οι θέσεις του επιστημονικού προσωπικού καλύπτουν τους εξής κλάδους: ανθρωπιστικές επιστήμες, νομικές-πολιτικές-κοινωνικές επιστήμες, θεολογία-φιλοσοφία, οικονομικές επιστήμες-διοίκηση επιχειρήσεων, θετικές επιστήμες, επιστήμες υγείας, επιστήμες μηχανικού, γεωτεχνικές επιστήμες και καλές τέχνες. Η κατανομή των ανωτέρω θέσεων στα Τμήματα, κατά κλάδους και ειδικότητες, και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια ρυθμίζονται από τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Α.ΔΙ.Π.

4. Συνιστάται στην Α.ΔΙ.Π. μια (1) οργανική θέση Διευθυντή στην οποία επιλέγεται και τοποθετείται δημόσιος υπάλληλος, με τη διαδικασία του ν. 2683/1999. Οι αρμοδιότητες του Διευθυντή καθορίζονται στον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Α.ΔΙ.Π.

5. Οι θέσεις του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού μπορούν να πληρωθούν και με μετατάξεις ή αποσπάσεις μόνιμου προσωπικού από Υπουργεία ή άλλες δημόσιες υπηρεσίες ή Ν.Π.Δ.Δ. ή με μετατάξεις και αποσπάσεις εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
6. Το ειδικό επιστημονικό προσωπικό προσλαμβάνεται με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου ή με σύμβαση έμμισθης εντολής. Τα προσόντα και οι διαδικασίες πλήρωσης των θέσεων αυτών καθορίζονται από τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Α.ΔΙ.Π.
7. Οι κάθε είδους αποδοχές και αποζημιώσεις του ειδικού επιστημονικού προσωπικού καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομίας και Οικονομικών.

Άρθρο 13

Μεταβατικές διατάξεις

1. Οι διαδικασίες εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης εφαρμόζονται με τη σύνταξη των πρώτων εσωτερικών εκθέσεων κάθε ακαδημαϊκής μονάδας που αναφέρονται στην παράγραφο 6 του άρθρου 2 του παρόντος νόμου.
2. Οι διαδικασίες αξιολόγησης νεοϊδρυθεισών ακαδημαϊκών μονάδων των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης εφαρμόζονται μετά παρέλευση έξι (6) ετών από την έναρξη λειτουργίας τους. Η προθεσμία αυτή είναι δυνατόν να παραταθεί για ένα ακόμη έτος ή και να συντομευθεί ύστερα από τεκμηριωμένη πρόταση του οικείου ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης προς την Α.ΔΙ.Π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄
ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ

Άρθρο 14

Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων

1. Τα προγράμματα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης οργανώνονται με βάση το σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων.
2. Το σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων είναι ένα σύστημα περιγραφής των προγραμμάτων σπουδών των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης με την απόδοση πιστωτικών μονάδων στα στοιχεία που τα συνθέτουν. Οι πιστωτικές μονάδες εκφράζουν τον φόρτο εργασίας που απαιτείται για την ολοκλήρωση των στόχων ενός ακαδημαϊκού προγράμματος από κάθε φοιτητή ή σπουδαστή.
3. Ο φόρτος εργασίας περιλαμβάνει τον χρόνο που απαιτείται για την ολοκλήρωση όλων των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων μάθησης στο πλαίσιο ενός ακαδημαϊκού προγράμματος σπουδών, όπως π.χ. η παρακολούθηση παραδόσεων, σεμιναρίων, η ανεξάρτητη μελέτη, η προετοιμασία εργασιών, η πρακτική άσκηση, η συμμετοχή στις εξετάσεις, η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας κ.λπ.
4. Ο φόρτος εργασίας για κάθε φοιτητή ή σπουδαστή πλήρους φοίτησης κατά τη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους αποτιμάται σε εξήντα (60) πιστωτικές μονάδες. Ο φόρτος εργασίας αποτιμάται ανά εξάμηνο σε τριάντα (30) πιστωτικές μονάδες και ανά τρίμηνο σε είκοσι (20) πιστωτικές μονάδες. Αρμόδια για την αντιστοίχιση του φόρτου εργασίας ανά μάθημα είναι τα συλλογικά όργανα διοίκησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας.
5. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου του νόμου αυτού δεν θίγουν τις ισχύουσες διατάξεις για τις διδακτικές μονάδες των μαθημάτων και τον ελάχιστο αριθμό διδακτικών μονάδων που απαιτείται σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών για τη λήψη του πτυχίου.
6. Ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στην εφαρμογή του συστήματος μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 15

Παράρτημα διπλώματος

1. Το παράρτημα διπλώματος είναι ένα επεξηγηματικό έγγραφο, το οποίο επισυνάπτεται στους τίτλους σπουδών που χορηγούν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη φύση, το επίπεδο, το γενικότερο πλαίσιο εκπαίδευσης, το περιεχόμενο και το καθεστώς των σπουδών, οι οποίες ολοκληρώθηκαν με επιτυχία από το άτομο που αναγράφεται ονομαστικά στο πρωτότυπο του τίτλου στον οποίο επισυνάπτεται το παράρτημα.
2. Το παράρτημα διπλώματος δεν υποκαθιστά τον επίσημο τίτλο σπουδών ή την αναλυτική βαθμολογία των μαθημάτων που χορηγούν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης. Στο παράρτημα δεν γίνονται αξιολογικές κρίσεις και δεν υπάρχουν δηλώσεις ισοτιμίας ή αντιστοιχίας ή προτάσεις σχετικά με την αναγνώριση του τίτλου στο εξωτερικό.
3. Το παράρτημα διπλώματος εκδίδεται αυτομάτως και ατελώς στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα.

Το πρωτότυπο του παραρτήματος πρέπει να πληρεί τις προϋποθέσεις γνησιότητας που απαιτούνται για τον χορηγούμενο τίτλο σπουδών.

Η ημερομηνία έκδοσης του παραρτήματος δεν συμπίπτει υποχρεωτικά με την ημερομηνία χορήγησης του τίτλου σπουδών, αλλά δεν μπορεί ποτέ να είναι προγενέστερη από αυτή.

4. Το βασικό περιεχόμενο του παραρτήματος διπλώματος είναι ενιαίο για όλα τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και τυπώνεται σε ειδικό ομοιόμορφο χαρτί (μεμβράνη) σύμφωνα με το υπόδειγμα, τον τύπο και τις διαστάσεις που καθορίζονται ειδικότερα με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται οι τομείς που περιλαμβάνονται στο παράρτημα και οι πληροφορίες που αναγράφονται εκάστοτε σε αυτούς.

Άρθρο 16
Μεταβατικές διατάξεις

Οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου εφαρμόζονται με τη δημοσίευση των υπουργικών αποφάσεων που προβλέπονται από τις διατάξεις του και πάντως με την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους 2005-2006.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄
ΑΚΡΟΤΕΛΕΥΤΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ

Άρθρο 17
Έναρξη ισχύος

Οι διατάξεις του παρόντος νόμου ισχύουν από τη δημοσίευσή του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός όπου ορίζεται ρητά κάτι διαφορετικό στις διατάξεις του.

Κωδικοί χωρών

AD	Ανδόρα	IE	Ιρλανδία
AL	Αλβανία	IS	Ισλανδία
AT	Αυστρία	IT	Ιταλία
BA	Βοσνία-Ερζεγοβίνη	LI	Λιχτενστάιν
BE de	Γερμανόφωνη κοινότητα Βελγίου	LT	Λιθουανία
BE fr	Γαλλόφωνη κοινότητα Βελγίου	LU	Λουξεμβούργο
BE nl	Φλαμανδική κοινότητα Βελγίου	LV	Λετονία
BG	Βουλγαρία	MK	FYROM
CH	Ελβετία	MT	Μάλτα
CS-mon	Σερβία και Μαυροβούνιο – Μαυροβούνιο	NL	Ολλανδία
CS-ser	Σερβία και Μαυροβούνιο – Σερβία	NO	Νορβηγία
CY	Κύπρος	PL	Πολωνία
CZ	Τσεχία	PT	Πορτογαλία
DE	Γερμανία	RO	Ρουμανία
DK	Δανία	RU	Ρωσία
EE	Εσθονία	SE	Σουηδία
EL	Ελλάδα	SI	Σλοβενία
ES	Ισπανία	SK	Σλοβακία
FI	Φινλανδία	TR	Τουρκία
FR	Γαλλία	UK	Ηνωμένο Βασίλειο
HR	Κροατία	VA	Βατικανό
HU	Ουγγαρία		